

Dragana Nenadović | Aleksandra Vešović-Ivanović | Vera Mićunović

RIJEČ PO RIJEČ

Crnogorski – srpski, bosanski, hrvatski jezik
za šesti razred osnovne škole

PRIRUČNIK ZA NASTAVNIKE

Zavod za udžbenike i nastavna sredstva
PODGORICA, 2020.

Dragana Nenadović | Aleksandra Vešović-Ivanović | mr Vera Mićunović

RIJEČ PO RIJEČ

Crnogorski – srpski, bosanski, hrvatski jezik za šesti razred osnovne škole
PRIRUČNIK ZA NASTAVNIKE

Izdavač	Zavod za udžbenike i nastavna sredstva – Podgorica
Za izdavača	Pavle Goranović, direktor
Glavni urednik	Radule Novović
Odgovorni urednik	Lazo Leković
Urednica	Lida Vukmanović-Tabaš
Recenzenti	dr Dušanka Popović mr Sanja Orlandić Jelena Gošović-Perović Nada Maraš Nađa Luteršek
Lektura	Sanja Mijušković
Korektura	Goran Popović
Grafička obrada	Zvezdana Vlahović
Tehnička urednica	Dajana Vukčević

CIP – Каталогизacija u publikaciji
Национална библиотека Црне Горе, Цетиње

ISBN 978–86–303–2299-0
COBISS.CG-ID 40038928

Nacionalni savjet za obrazovanje, Rješenjem br. 023-4362/2019-5 od 2019. godine,
odobrio je za upotrebu ovaj priručnik za nastavnike.

Copyright © Zavod za udžbenike i nastavna sredstva – Podgorica, 2020.

SADRŽAJ

1. cjelina Udžbenika	8
2. cjelina Udžbenika	18
3. cjelina Udžbenika	26
4. cjelina Udžbenika	34
5. cjelina Udžbenika	42
6. cjelina Udžbenika	52
7. cjelina Udžbenika	61
8. cjelina Udžbenika	66
9. cjelina Udžbenika	74
Radni listovi	80
Rješenja radnih listova	120
Literatura	131

UVOD

Priručnik za nastavnike, uz *Udžbenik, Radnu svesku i CD*, dio je udžbeničkog kompleta *Riječ po riječ*, crnogorski – srpski, bosanski, hrvatski jezik za šesti razred osnovne škole. Strukturiran je tako da omogućava realizaciju sadržaja iz *Udžbenika i Radne sveske*. Kao i *Udžbenik*, podijeljen je na devet cjelina. Navedeni su obrazovno-vaspitni ishodi i ishodi učenja iz Predmetnog programa za svaku cjelinu. Takođe, predložene su i aktivnosti učenika kojima se žele ostvariti planirani ishodi i dat je prijedlog metodičke organizacije rada na času. U Priručniku su data rješenja zadataka iz *Radne sveske*, po cjelinama, kao i radni listovi koje nastavnici mogu koristiti kao dodatni materijal namijenjen, takođe, ostvarivanju ishoda. Cilj nam je bio da kroz devet cjelina damo što više raznovrsnih tekstova koji mogu podstaći istraživački pristup jeziku i doprinijeti razvijanju vještina čitanja, slušanja, govora i pisanja. Zastupljeno je više metodičkih pristupa kojima se na praktičan i operativan način razvijaju stvaralačke sposobnosti učenika/učenica¹ i kreativna uloga nastavnika. Kroz pitanja i zadatke u *Udžbeniku* obrađuju se, analiziraju i sistematizuju znanja iz jezika. Njih ne treba shvatiti kao metodičke kalupe i klišeje od kojih se u nastavi ne smije i ne može odstupiti. Isto tako, nastavnici će se svakako pridržavati ishoda iz Predmetnog programa koji su bili polazište za izradu ovog udžbeničkog kompleta, ali je na njima da procijene i odrede dinamiku ostvarivanja nastavnih ciljeva jer se svaki čas odvija u komunikaciji tekst – učenik – nastavnik. Jedino u takvoj komunikaciji uspješno se aktualizuju pitanja slušanja, čitanja, pisanja i tumačenja teksta, bilo da je riječ o deskriptivnom tekstu (novinarski članak, stručni tekst, naučno-popularni...), narativnom (o nekom događaju, mjestu, predmetu, biografiji...), informativnom (vijest, izvještaj, reklama, reportaža, oglas, obavještenje, karta, red vožnje, recept...), argumentativnom (stav prema nečemu, nekoj temi, potkrijepljen činjenicama, brojčanim podacima...) ili regulativnom tekstu (uputstvo za upotrebu, popunjavanje uplatnice, prijava za konkurs...).

U okviru informativnih tekstova posebno značajno mjesto pripada medijskim tekstovima (vijest, izvještaj, reklama, reportaža, oglas...). Mediji ne samo da

¹ U daljem tekstu oblik muškog roda obuhvata muški i ženski pol.

predstavljaju najznačajniji izvor informacija već u velikoj mjeri utiču na oblikovanje pogleda na svijet, pogotovo mladih ljudi, promovirajući određene vrijednosti i obrasce ponašanja. Stoga veliku pažnju treba posvetiti razumijevanju uloge medija u društvu i medijskoj pismenosti. Dobrim izborom i analizom tekstova kakve svakodnevno susrećemo u medijima nastavnici mogu ukazati učenicima kako mediji oblikuju potrebe čitalaca, utiču na njihove životne izbore, djeluju manipulativno... Uz odgovarajuće primjere, kod učenika se razvija svijest o tome kako riječi, slika i zvuk mogu da se koriste u promociji određenih ideja i ciljeva. Medijski pismeni učenici znaće da prepoznaju poruke teksta i da koriste medije da bi izrazili sopstvene ideje i stavove.

Kreativan nastavnik organizuje nastavu tako što motiviše, podstiče i usmjerava učenike da na najbolji način ovladaju određenim znanjima. U skladu s takvom ulogom nastavnika, Udžbenik je osmišljen kao radni, kao štivo koje treba da pomogne u razvijanju kritičkog mišljenja i istraživačkog pristupa učenika. U njemu su dati zadaci koji zahtijevaju upoređivanje, biranje, dopunjavanje, rješavanje problema, dok se u Radnoj svesci i preko radnih listova utvrđuje i provjerava naučeno. Koliko će se nastavnik oslanjati na Radnu svesku, koje će zadatke i radne listove koristiti, zavisi od njegove procjene. Na nastavnicima je da izaberu odgovarajuće metode i postupke kojima će doći do željenih ishoda. U Priručniku su data rješenja zadataka, ali nije propisano koliko zadataka učenici treba da urade, niti kad treba da ih rade – prilikom usvajanja nekog novog pojma ili u vrijeme utvrđivanja i provjeravanja naučenog.

Vjerujemo da će za iskusne nastavnike ovaj udžbenički komplet biti podsticaj u traganju za najboljim mogućnostima da učenici ovladaju potrebnim znanjima, a da će posebno koristan biti onima koji tek počinju sticati nastavna iskustva.

Autorke

SLUŠANJE

U toku prvog obrazovnog ciklusa učenici se osposobljavaju da u razgovoru primjenjuju osnovna načela dijaloškog sporazumijevanja, da razgovarajući s vršnjacima i odraslima upotrebljavaju izraze lijepog ponašanja, tj. da znaju: kad, kako i koga pozdraviti; kad, kako i koga zamoliti za nešto; kad, kako i kome zahvaliti; kad i kako se kome za nešto izviniti; kad i kako se kome obratiti s poštovanjem².

U drugom ciklusu, koji obuhvata četvrti, peti i šesti razred, učenici se osposobljavaju da nakon slušanja i analize kraćih razgovora navedu osobine razgovora i sami učestvuju u njemu, primjenjujući pravila kulturnog ophođenja (obrazovno-vaspiti ishod 1). Doduše, do kraja osnovnog školovanja neophodno je razgovarati o pravilima uspješne i kulturne komunikacije i u skladu s datim ishodima raditi na njihovom usvajanju. Neprocjenjiv je značaj koji takva komunikacija ima za život i rad pojedinca u modernom društvu. Komunikacija je osnov međuljudskih odnosa, način funkcionisanja, sve što radimo u životu počiva na njoj. Komunikaciju ne ostvarujemo isključivo riječima (verbalna komunikacija), već i govorom tijela (neverbalna komunikacija).

Kad govorimo o komunikaciji, obično mislimo na ono što je u nekoj situaciji rečeno, kakvu je to verbalnu reakciju izazvalo, a nešto rjeđe pod tim podrazumijevamo i govor tijela učesnika komunikacije. Skoro nikad se ne zapitamo: *Jesmo li pažljivo slušali?* Aktivno slušanje je vještina kojoj nas tokom odrastanja i školovanja, makar formalno, niko ne uči. Stoga je s učenicima neophodno razgovarati o tome koliko je važno pažljivo slušati sagovornika. Dobri sagovornici znaju da slušaju. Latinska poslovice kaže: „Razlog zbog kojeg imamo dva uha, a samo jedna usta, u tome je da bismo mogli više slušati, a manje govoriti.“ Slušati i čuti nije isto. Aktivno slušanje, kao ključni element uspješne komunikacije, znači uživljavanje u ono o čemu sagovornik govori i razumijevanje sadržaja izgovorenog.

Da bi aktivno slušanje bilo moguće, učesnik ili učesnica komunikacije prvo treba da *odluči da želi da sluša*. Važno je da sagovornika gleda u oči i ne prekida ga dok govori, da ne govori previše, da nauči da sluša. Slušanje je komunikacijska vještina koja zahtijeva sljedeće elemente:

- usmjeravanje pažnje
- razumijevanje odslušanog
- interpretiranje odslušanog
- pamćenje ključnih podataka i pojmova.

² Predmetni program Crnogorski – srpski, bosanski, hrvatski jezik i književnost za osnovnu školu, Zavod za školstvo, Podgorica, 2017.

Učenici treba da shvate da razvijanje vještine uspješnog komuniciranja doprinosi stvaranju samostalnosti i samopouzdanja u iznošenju sopstvenih ideja i stavova, ali i razvoju odgovornog, tolerantnog pojedinca. Takav pojedinac uvažava različita mišljenja, razumije drugačije emocije i razmišljanja vršnjaka i odraslih ljudi. Gradeći sposobnost dobre komunikacije, učenik se razvija u samostalnu, slobodnu, kreativnu i kulturnu ličnost, svjesnu svog identiteta. Razvijaju se socijalne i emocionalne kompetencije na kojima se temelje ne samo bolja akademska postignuća nego i bolji kvalitet budućeg života, budući da se povećavaju mogućnosti zapošljavanja i konstruktivnog učešća u društvenim procesima.

Vještina slušanja podrazumijeva auditivno primanje informacije i njenu kognitivnu obradu. Ne zahtijeva, međutim, svaka informacija koja nam je upućena podjednaku pažnju, niti isti nivo obrade. Učenici treba da nauče da usmjere pažnju na glavnu poruku teksta koji slušaju, da znaju odvojiti bitno od nebitnog. Zato se u zadacima slušanja, datim u Udžbeniku i Radnoj svesci, od njih traži da:

čuju – informaciju treba doslovno prenijeti (to je veoma važno kod akcentovanja kako bi učenici naučili i uvježbali pravilan izgovor);

razumiju – otkrivaju temu, namjenu, značenje informacije koju čuju, raspoređuju podatke koje su čuli (npr. Udžbenik, str. 53; Radna sveska, str. 6, 13...);

prosudjuju i primjenjuju – kritički se osvrću na informaciju koju su čuli, posmatraju podatke iz svog ugla, saopštavaju svoje mišljenje (npr. Udžbenik, str. 39, 63; Radna sveska, str. 21, 29, 44, 49...).

ČITANJE

U Udžbeniku i Radnoj svesci posebna pažnja poklanja se čitanju i razumijevanju pročitano buduću da je ovladavanje tom vještinom značajno za postizanje rezultata u svim nastavnim oblastima. Učenicima su na raspolaganju neumjetnički tekstovi iz istorije, geografije, biologije, muzičke kulture, domaći zadaci učenika, grafikoni, tabele, mape, forumi, oglasi, reklame... Analiza teksta, a naročito razvijanje čitalačke pismenosti učenika, zasnovani su na aspektima čitanja prema kojima su osmišljavani PISA³ zadaci:

- *razumijevanje teksta* (glavna tema, ideja, prepoznavanje okolnosti, određivanje svrhe teksta, razumijevanje značenja, smišljanje i biranje naslova ili podnaslova...);

- *pronalaženje podataka* (uočavanje osnovnih informacija, uočavanje informacije sa istim ili sličnim značenjem, pronalaženje podataka u jednom ili u više tekstova...);

- *tumačenje teksta* (upoređivanje podataka, razumijevanje riječi i rečenica u tekstu, izvođenje zaključaka o različitim odnosima: uzrok – posljedica, cilj – sredstvo, vremenski tok događaja, prepoznavanje namjere autora...);

³ PISA 2015. u Crnoj Gori, rezultati, Ispitni centar, Podgorica, 2016.

- *vrednovanje sadržaja teksta* (analiza argumenata, uočavanje protivrječnosti, iznošenje i dokazivanje svog stava, procjenjivanje važnosti pojedinih informacija, pronalaženje dokaza i argumenata...);

- *vrednovanje forme teksta* (određivanje žanra, procjenjivanje načina i stila pisanja, uočavanje autorove težnje ka ubjeđivanju čitaoca...).

U komunikaciji tekst – učenik – nastavnik, važno je osposobiti učenike za pristup tekstu: istraživanje određenih vrijednosti sa stanovišta uočenog problema, dokazivanje tvrdnji, zapažanja i zaključci na osnovu podataka iz teksta. Učenike, takođe, treba upućivati da sami, na osnovu konteksta, objasne nepoznate riječi. Naravno, nastavnik učestvuje, usmjerava, ima ulogu medijatora.

Da bi učenici na pravi način razumjeli pročitani tekst, potrebno je primijeniti različite strategije/načine čitanja:

- *Ponovno čitanje istog teksta.* Što više puta učenici pročitaju tekst, bolje će ga zapamtiti i bolje razumjeti sve njegove djelove, tj. bolje će uočiti činjenice i dokaze potrebne za razumijevanje teksta. Važno je i da pročitaju više različitih tekstova o istoj temi – tako će proširiti znanje i bolje razumjeti temu (vidjeti radni list 3.1.1).

- *Aktiviranje predznanja.* Da bi učenici uspješno usvajali nove teme i informacije, veoma je korisno da se osposobe da kreativno povezuju stečena znanja i iskustva s novim saznanjima.

- *Uočavanje ključnih riječi.* Ključne riječi treba podvlačiti jer je to veoma važno za korak/strategiju koja slijedi.

- *Pojmovna mapa.* Pojmovna mapa (misaoni obrazac) pravi se na osnovu ključnih riječi i važnih podataka iz teksta. Takva vizualizacija vrlo je korisna učenicima i mogu je koristiti kao svojevrsan podsjetnik prilikom prepričavanja teksta.

- *Prepričavanje teksta.* Da bi učenik i bolje razumio tekst, treba da ga prepriča svojim riječima koristeći pojmovnu mapu. Na taj način se prisjećaju i pamte potrebne informacije, detalji i činjenice date u tekstu, stičući vještinu učenja putem čitanja.

- *Postavljanje pitanja.* Pitanja postavljaju nastavnici, učenici, učenik sam sebi. Njima se provjerava znanje učenika, procjenjuje se tekst, a mogu biti i podstrek za dalje čitanje i istraživanje teme.

GOVOR

Govor je vještina za čiji je razvoj potrebna stalna aktivnost učenika. U šestom razredu, vještina govora razvija se preko raznorodnih zadataka: zadaci koji se rade individualno, u paru, zadaci koji zahtijevaju grupni rad i tokom čije je izrade potrebno razgovarati na određenu temu, pripremiti zvaničan ili nezvaničan razgovor, glumiti, recitovati, po ugledu na odslušani ili pročitani tekst stvoriti novi (npr. Udžbenik, str. 45, 56, 99; Radna sveska, str. 33...). Razvijena govorna kultura podrazumijeva ne samo poznavanje gramatičke norme i jezičkih pravila, već i pravilno i jasno izgovaranje glasova i riječi, odgovarajuću brzinu i jačinu govora prilagođenu značenju i sadržaju

teksta koji se saopštava. Uz to, potrebno je da učenici vode računa o gestikulaciji, koja treba da bude primjerena tekstu, i o odgovarajućim pauzama prilikom kazivanja.

PISANJE

Ova vještina zahtijeva poznavanje i primjenjivanje gramatičkih i pravopisnih pravila, ali i precizno i jasno izražavanje, vođenje računa o stilu i načinu izražavanja.

Pisanje je proces koji se sastoji od više aktivnosti na koje je učenicima potrebno ukazati:

- *prije pisanja* – priprema za pisanje, tj. razmišljanje o temi, izbor riječi, organizacija teksta...
- *u toku pisanja* – pravljenje plana pisanja: uvod u temu, razrada (podaci i činjenice u vezi s temom), zaključak (sažimanje osnovne ideje date u razradi)
- *pregled i provjeravanje napisanog* – dotjerivanje teksta kako bi ideje i činjenice bile što jasnije i zanimljivije saopštene
- *uređivanje napisanog* – vodi se računa i o sadržini i o formi napisanog, uz primjenu pravopisnih i jezičkih pravila.

Napomena: Prilikom stvaranja usmenog i pisanog teksta po ugledu na slušane i čitane neumjetničke tekstove (obrazovno-vaspitni ishod 4, nastava jezika) potrebno je primjenjivati procesni pristup koji podrazumijeva sljedeće korake – ishode učenja:

Usmeni tekst

Tokom učenja učenik će moći da:

- izradi plan usmenog izlaganja (misaoni obrazac)
- priprema govorni nastup stvarajući nekoliko verzija i unapređujući njegov kvalitet
- sam govorno nastupa (s unaprijed pripremljenom temom), uz pisanu pripremu
- vrednuje sopstveni govorni nastup i govorni nastup drugih učenika u skladu s uzrastom
- pisane pripreme govornog nastupa i svoje pisane tekstove odlaže u portfolio i tematski ih razvrstava.

Pisani tekst

Tokom učenja učenik će moći da:

- izradi plan teksta
- izabere i rasporedi sakupljenu građu u skladu sa planom teksta i njegovom kompozicijom (uvod, razrada, zaključak)
- piše nekoliko verzija teksta, unapređujući njegov kvalitet
- vrednuje sopstvene i tuđe tekstove u skladu s uzrastom
- sam piše tekstove po ugledu na zvanične i nezvanične, pri čemu primjenjuje osnovna znanja o njihovom oblikovanju
- svoje pisane tekstove odlaže u portfolio i tematski ih razvrstava.

CJELINA UDŽBENIKA

- 1.1. neumjetnički tekstovi (obnavljanje)
- 1.2. promjenljive i nepromjenljive riječi
- 1.3. deminutivi i augmentativi

OBRAZOVNO-VASPIITNI ISHODI

Obrazovno-vaspiti ishod 3:

Na kraju učenja učenik/učenica će biti sposoban/sposobna da objasni namjenu i značaj zvaničnih i nezvaničnih tekstova i medijskih tekstova.

Obrazovno-vaspiti ishod 5:

Na kraju učenja učenik će biti sposoban da u tekstovima prepozna i razumije gramatičke pojmove, imenuje ih odgovarajućim izrazima i pravilno koristi prilikom govora i pisanja.

ISHODI UČENJA

Tokom učenja učenik će moći da:

- prepozna i razlikuje zvanične i nezvanične tekstove;
- prepozna medijske tekstove;
- odredi namjenu i značaj zvaničnih i nezvaničnih tekstova: nezvanično i zvanično obavještenje;
- odredi namjenu i značaj medijskih tekstova;
- pravilno popuni složeniji obrazac (upitnik o ličnim podacima);
- navede novosti o aktuelnim i zanimljivim događajima – vijest;
- razlikuje štampane, radijske i TV-reklame, mali oglas;
- prepozna, imenuje i koristi sljedeće pojmove: pošiljalac, primalac, adresa, oslovljavanje, datum, potpis.

Tokom učenja učenik će moći da:

- prepozna i razlikuje pojam promjenljive i nepromjenljive riječi;
- prepozna i imenuje antonime, sinonime, homonime, augmentative i deminutive i koristi ih u govoru i pisanju.

Sadržaji/pojmovi:

- promjenljive i nepromjenljive riječi
- augmentativi i deminutivi

Prijedlog aktivnosti učenika

- Učenici obnavljaju znanja o neumjetničkim tekstovima – navode i objašnjavaju njihove osnovne karakteristike (koje su im poznate iz prethodnih razreda). U tekstovima zvaničnog i nezvaničnog pisma (Udžbenik, str. 8) traže elemente neumjetničkih tekstova – ko piše, kome je namijenjena sadržina teksta, što pošiljalac očekuje od onoga ko pismo prima. Odgovaraju na pitanja nastavnika o značajnim podacima. U parovima pišu zvanično i nezvanično pismo, odgovor direktoru i drugarici. U tekstu ankete (Udžbenik, str. 9 i 10) traže značajne podatke, obrazlažu svoje odgovore, upoređuju podatke s grafikona.
- Uočavaju u tekstu promjenljive i nepromjenljive riječi. Upoređuju karakteristike promjenljivih i nepromjenljivih riječi i objašnjavaju njihovu važnost i ulogu u tekstu.
- U tekstovima privatnih poruka (Udžbenik, str. 13) traže značajne podatke. Prosudjuju razumljivost i jezičku pravilnost teksta poruka i zaključuju kojim su redosljedom napisane. Primjenjuju naučeno o deminutivima i augmentativima upotrebljavajući ih u rečenicama.

1.1. NEUMJETNIČKI ZVANIČNI I NEZVANIČNI TEKSTOVI

(obrazovno-vaspitni ishod 3)

Odjeljak 1.1 posvećen je obnavljanju znanja o neumjetničkim tekstovima, koja su učenici stekli u prethodnim razredima, uz određena proširivanja. Podsjećanja radi, navodimo sadržaje/pojmove koji su planirani u okviru obrazovno-vaspitnog ishoda 2 (oblast jezik) za peti razred:

Sadržaji/pojmovi:

- nezvanični i zvanični pozdrav; nezvanične i zvanične pozivnice; nezvanične i zvanične čestitke; nezvanično i zvanično pismo
- pošiljalac, primalac, adresa, oslovljavanje, datum, potpis
- obrazac (upitnik o ličnim podacima, anketni list)
- javna obavještenja (piktogrami, cjenovnik, telefonski imenik, red vožnje, TV-program)
- anketa

Da bi se aktiviralo predznanje i iskustvo učenika u vezi s neumjetničkim tekstom, može se koristiti shema data u Udžbeniku (str. 7). Učenici treba da znaju razliku između umjetničkog i neumjetničkog teksta i osnovne karakteristike neumjetničkog teksta. Važno je ukazati na objektivnost neumjetničkog teksta, koja se temelji na

karakteristikama navedenim u datoj shemi (zasniva se na istinitom, sadrži informacije i podatke, tačnost i važnost informacija...).

„Rad na neumjetničkom tekstu odvija se kroz više tipova analiza, tokom kojih učenici prepoznaju razne vrste podataka. To su (prema M. B. Turk, 2003):

– *sadržajna analiza* – tema, ključni pojmovi i značajni podaci, i odnos među njima, povezanost sa manje važnim podacima (npr.: Kome je čestitka upućena? Ko je napisao čestitku? Ili: Kojoj vrsti biljaka pripada lipa? Kako izgleda drvo lipe? Koje djelove ima?);

– *pragmatična analiza* – analiza okolnosti u kojima je tekst nastao, emocionalno stanje i međusobni odnos stvaraoca i primaoca teksta, mjesto i vrijeme nastanka teksta (npr.: *Kojim je povodom čestitka upućena? Kada je napisana? Gdje je napisana?*);

– *analiza riječi i rečenica u tekstu* – uočavanje da je tekst sastavljen od riječi koje su povezane u rečenice, rečenice u pasuse, a pasusi u tekst; značenje i upotreba riječi, izbor riječi, kombinovanje riječi, variranje iskaza, pojačavanje i ublažavanje izraza (npr.: *Da li ti je poznata riječ vulkan? Što ona znači?; Prepiši tekst tako da rečenice budu pravilno poredane.*);

– *materijalna analiza teksta* – prepoznavanje suštinskog značenja teksta i njegove korisnosti za svakodnevni život (na primjer: *Kako se koristi cvijet lipe? Kada se bere? Što bi pitao onoga ko proizvodi čaj?*);

– *vrijednosna analiza teksta*, tj. procjenjivanje teksta – govore ili pišu što misle o tekstu (o temi, sadržaju, sastavu i obliku, razumljivosti, istinitosti, zanimljivosti, funkcionalnosti, jezičkoj pravilnosti itd.) i obrazlažu svoje mišljenje (navode zašto tako misle);

– *metajezička analiza teksta* – svojstva teksta koja saznaju tokom rješavanja navedenih zadataka učenici na kraju upotpune i povežu. Na osnovnoškolskom uzrastu to čine tako što, na primjer, ponuđenu stručnu interpretaciju primjerenu spoznajnim mogućnostima uzrasta dopunjavaju određenim riječima, kao u sljedećem primjeru: *Kada opisujemo biljku, prvo kažemo ili napišemo kojoj _____ (vrsti) pripada, koje _____ (osobine) ima, te kako se _____ (zove).*

Kako će zadaci koji pripadaju različitim vrstama analiza biti raspoređeni, zavisi od konkretnog teksta, tj. od njegove vrste. Tokom rada, pojedine analize se mogu i preplitati. Pritome treba voditi računa da u skladu s prihvaćenim pristupom u nastavi jezika, na prvom mjestu ne bude metajezička analiza.

Sve navedene aktivnosti ne mogu uvijek da se realizuju na tekstovima odabranim za analizu. Tako se *pragmatična analiza* lako realizuje na dijaloškim tekstovima (razgovor, čestitka, pozivnica...), a *sadržajna analiza* pogodna je za tekstove o prirodnoj i društvenoj sredini. *Vrijednosna analiza* pogodna je nakon obrade, kada učenici, na osnovu svega što su radili, mogu da vrednuju tekst sa različitih stanovišta – korisnosti, tačnosti, upotrebljivosti, značaja za njih lično i sl., dok je *metajezička analiza* prigodnija u višim razredima osnovne škole.“ (Popović, 2014, prema Bešter, Turk, M. 2003)

Tekstovi u Udžbeniku (str. 7–10) predviđeni su za rad na zvaničnom i nezvaničnom pismu i anketi. Kada je riječ o razlikama između te dvije vrste pisama, učenici treba da uoče različit redosljed u izlaganju i različit način obraćanja. Osim toga, važno je da jasno prepoznaju razlog obraćanja i u jednom i u drugom tekstu, kao element koji mora biti najjasnije istaknut.

Predlažemo da se obnavljanje i proširivanje gradiva nastavi radom na radnom listu 1.1.

Zadatak koji se odnosi na stvaranje zvaničnog i nezvaničnog teksta po ugledu na pročitane (zvanično i nezvanično pismo i anketa) predviđen je za rad u paru (Udžbenik, str. 8). Prilikom rada na tekstovima, učenici mogu koristiti shemu iz radnog lista 1.2.

U Radnoj svesci su za utvrđivanje ovog gradiva predviđeni zadaci 1–6 (str. 5, 6).

1.2. PROMJENLJIVE I NEPROMJENLJIVE RIJEČI

(obrazovno-vaspitni ishod 5)

Odjeljak 1.2 treba da pomogne učenicima da prepoznaju i razlikuju promjenljive i nepromjenljive vrste riječi. Na ovom nivou rada učenici na neki način zaokružuju znanje koje su u ranijim razredima usvojili učeći različite vrste promjenljivih riječi, s tim što se do sada nije insistirano na upotrebi tih pojmova. U petom razredu rađeni su sljedeći pojmovi iz ove oblasti:

- proste (proširene) i složene rečenice
- zbirne i gradivne imenice
- rod i broj imenica, pridjeva i ličnih zamjenica
- glagoli (prošlo, sadašnje i buduće vrijeme)
- brojevi (osnovni, redni i zbirni)
- lične zamjenice
- glagolske odredbe za vrijeme, mjesto i način
- imenske odredbe – atribut i apozicija
- glagolska dopuna – objekat
- komparacija pridjeva, stepen komparacije.

Učenici, dakle, već znaju da uoče neke obličke kategorije promjenljivih vrsta riječi – rod i broj imenica i pridjeva, stepen poređenja pridjeva, promjenu glagola u odnosu na sadašnje, prošlo i buduće vrijeme.

Rad na ovom gradivu počinju odgovarajući na pitanja koja prate tekst pozivnice *Zašto baš čitanje* (Udžbenik, str. 11). Kratko će se podsjetiti karakteristika te vrste teksta i obnoviti uočavanje važnih podataka, a zatim će u datim rečenicama (savjeti iz knjige) uočavati različite oblike istih riječi (promjenljive riječi) i nepromjenljive riječi (str. 12). Kako se učenici sada prvi put susreću s pojmom nepromjenljive vrste riječi, za primjer su date kratke i jednostavne riječi (za, i, zašto, baš, ka, u). Od učenika se može tražiti da objasne značenje tih riječi u datim rečenicama/navodima iz knjige

(savjetima), da odrede njihovu ulogu u rečenici, odnosno u grupi riječi. Važno je da prvo razvijaju sposobnost prepoznavanja promjenljivih i nepromjenljivih riječi pa im treba obezbijediti što veći broj primjera kako bi mogli uočavati oblike riječi u kontekstu. Zatim će u tekstu pozivnice prepoznavati promjenljive i nepromjenljive riječi. Tabela data na radnom listu 1.3 može im dati pregled vrsta riječi i pomoći da razlikuju pridjeve i priloge istog oblika na osnovu riječi na koju se odnose. Vježbanje se može nastaviti na radnom listu 1.4. Predviđeno je da gradivo obrađeno u ovom odjeljku učenici utvrđuju kroz rad na zadacima 7–9 u Radnoj svesci (str. 9).

1.3. DEMINUTIVI I AUGMENTATIVI

(obrazovno-vaspitni ishod 5)

U upotrebi augmentativa i deminutiva rijetko se griješi. Najčešće greške odnose se na pleonastičku upotrebu pridjeva mali/veliki uz imenicu u obliku deminutiva, odnosno augmentativa. Na otklanjanju tih grešaka treba raditi tako što će se učenicima dati što veći broj primjera za vježbu. Greške se često javljaju i u pisanju deminutiva u kojima je, tvorbom, došlo do glasovnih promjena (o tome će više učiti u okviru glasovnih promjena, u sedmom i osmom razredu).

Preporučujemo i zadatke i primjere iz Udžbenika (str. 15), pogodne za individualni rad i rad u paru.

Primjeri rješenja za individualni zadatak:

- Na ekrančiću telefona teško je pročitati tekst.
- Ekrančina kompjutera izgleda ogromno u odnosu na telefon.
- Kada stoje jedan pored drugog, ekrančić telefona i ekrančina kompjutera, vidi se velika razlika.
- Dječak i djevojčica na izletu čitaju, djevojčica neku knjižurinu, a dječak knjižicu.

Za rad u grupi, u Udžbeniku je predviđen zadatak u kome učenici prvo izvode deminutive i augmentative od datih riječi, a potom ih upotrijebe u rečenicama koje će kreirati (npr. svaka grupa po dvije rečenice). Nakon toga, razgovaraju o značenjima deminutiva i augmentativa u tim rečenicama. Vježbanje mogu nastaviti radom na zadacima 16–21 u Radnoj svesci (str. 10, 11).

Da bi učenici uvježbali naučeno i proširili znanje, preporučujemo da koriste radni list 1.5. U tabelama su navedeni samo najčešći sufiksi. Mogu im se predočiti i ostali, manje produktivni sufiksi, a treba naglasiti da prilikom tvorbe nekih deminutiva i augmentativa dolazi do glasovnih promjena.

Rješenja zadataka iz Radne sveske (1. cjelina)

1. čestitka
pismo
obavještenje (TV program)
obavještenje (red vožnje)
pozivnica
2. anketa
cjenovnik (obavještenje)
obavještenje (TV program)
pismo
cjenovnik (obavještenje)
obavještenje (vremenska prognoza)
3. a) 17.51
b) Beograd
v) 31,80 eura
g) u 22.43
d) 14,60 eura
đ) 2) 4)
e) 2) 4) 5)
4. a) gdje će biti proslava i u koliko sati
b) povod za čestitku, što se čestita
v) tačni procenti na grafikonu („torti“), ili broj pojedinih odgovora
5. pretežno sunčano
mala do umjerena oblačnost
slab; prije podne umjeren i pojačan, sjeverni i sjeveroistočni
prije podne od 8 do 16 od 19 do 30 oko 14
povremeno umjeren, sjeveroistočni
pretežno sunčano, naoblačenje poslije podne i uveče
razvedranje u prijepodnevnim satima
6. Dragi Marko, pozdravljamo te iz Bečića. Lijepo nam je, ali nam baš nedostaješ. Vole te tvoji drugari iz VI-4. (I slični odgovori koji sadrže obraćanje, povod obraćanja, pojedinosti, pozdrav i potpis.)

PRIMALAC (IME I PREZIME)
ADRESA (ULICA I BROJ)
GRAD (POŠTANSKI BROJ)
7. v)
8. b)

9. ocjene opasne jednog nama ljetujemo (i drugi oblici ovih riječi)

10.

promjenljive	nepromjenljive
noć	noćas
ljekovi	dolje
sat	pri
Nikola	tada
tango	jutros
Šavnik	otkuda
jutro	do

11. a) nad

b) U

v) ali

g) iznad

d) uza

e) Za

ž) poslije

z) dosta

i) možda

12. gradu

školi u prirodi

more

prodavnicu, mnom

salu

13. 3.

14. njom (ona)

ga (njega) (on)

njima (oni)

15.

promjenljive	nepromjenljive
Zavod	za
udžbenike	i
nastavna	na
sredstva	
Podgorica	
poziva	
Vas	
promociju	
knjige	
Miraša	
Martinovića	
Krug	
začaranog	
vremena	

16. D

A
A
D, A
—
D

17.

deminutivi	augmentativi
mačence	šaljivčina
gnjezdašce	baruština
jezerce	kućerina
crvić	ručetina
sveščica	ptičurina
burence	svjetina
mjestašce	

18. a) plesni, kuhinja, nadjačati, ponekad, pomoćnik, kancelarija, sportski, dopuštati, bazen, svjetlucati
b) svako, fudbalski, fudbaler, cvrkutati, daska, desno, izjednačiti, muzički, kapa, jeftin
19. a) predstavica, pričica, muzikica, stadiončić, stančić
b) vojničina, junačina, torbetina, vrućina (vrućina), rupetina
20. 2. Zašto si kupila tu malu torbu? / Zašto si kupila tu torbicu?
3. Ova mala biljka raste i na našim prostorima. / Ova biljčica raste i na našim prostorima.
5. S obale se moglo vidjeti da će pasti velika kiša. / S obale se moglo vidjeti da će pasti kišurina.
21. a) šeširić, cvjetić, nožić, trbuščić...
klupica, sveščica, olovčica, crkvica, travica...
b) knjižurina, šerpetina, snježurina, ptičurina, sveščetina...
22. Brzo smo riješili taj problemčić. (i drugi tačni odgovori)
Šta će mi ta papirčina? (i drugi tačni odgovori)

2. 2. 2. 2. 2. 2. 2.

2. 2. 2. 2. 2. 2. 2.

CJELINA UDŽBENIKA

2. 2. 2.

- 2.1. opisivanje
- 2.2. promjena imenica po padežima
- 2.3. pisanje zagrada

2. 2. 2. 2. 2. 2. 2.

2. 2. 2. 2. 2. 2. 2.

2. 2. 2. 2. 2. 2. 2.

2. 2. 2. 2. 2. 2. 2.

2. 2. 2. 2. 2. 2. 2.

OBRAZOVNO-VASPITNI ISHODI

Obrazovno-vaspitni ishod 2:

Na kraju učenja učenik će biti sposoban da nakon slušanja, čitanja i analize neumjetničkih tekstova izdvoji ključne pojmove i s njima povezane važne podatke, klasifikuje ih, uporedi i dopuni, a zatim da ih zapamti i koristiti u novim situacijama (učenje putem čitanja).

Obrazovno-vaspitni ishod 5:

Na kraju učenja učenik će biti sposoban da u tekstovima prepozna i razumije gramatičke pojmove, imenuje ih odgovarajućim izrazima i pravilno koristi prilikom govora i pisanja.

ISHODI UČENJA

Tokom učenja učenik će moći da:

- s razumijevanjem čita i analizira stručne i publicističke tekstove;
- odredi osnovne odlike neumjetničkih naučno-popularnih i publicističkih tekstova, povezanih sa sadržajima drugih predmetnih područja (opis života vršnjaka; opis igre, zanata, sporta; opis okoline; opis života ljudi nekad i danas; opis događaja u prirodi; opis razvoja čovjeka i životinje; opis biljaka; opis predmeta, proizvoda, mašina); odredi namjenu i značaj zvaničnih i nezvaničnih tekstova: nezvanično i zvanično obavještenje;
- odredi temu teksta i njegovu namjenu;
- usmeno i pisano odgovori na nastavnikova pitanja o sadržaju teksta;
- iz teksta izdvaja zahtijevani podatak;
- iz teksta izdvoji ključne pojmove i s njima povezane važne podatke i unese ih u pripremljenu pojmovnu mapu.

Tokom učenja učenik će moći da:

- razlikuje i objasni padeže i njihova osnovna značenja i službu i pravilno ih upotrebljava u govoru i u pisanju.

Obrazovno-vaspitni ishod 6:

Na kraju učenja učenik će biti sposoban da razgovjetno i prirodno govori i u usmenoj komunikaciji demonstrira pravilan izgovor, a u pisanoj komunikaciji primjenjuje osnovna pravopisna znanja.

Tokom učenja učenik će moći da:

- pravilno piše i koristi zgrade.

Sadržaji/pojmovi:

- naučno-popularni tekstovi tematski povezani s drugim predmetnim područjima: opis života vršnjaka; opis igre, zanata, sporta; opis okoline; opis života ljudi nekad i danas; opis događaja u prirodi; opis razvoja čovjeka i životinje; opis biljaka; opis predmeta, proizvoda, mašina, pojmovna mapa
- promjena imenica po padežima
- pravilno pisanje zagrada

Prijedlog aktivnosti učenika

- Učenici čitaju neumjetničke tekstove u kojima se opisuje predmet (str. 17), biljka (str. 19) i muzički instrument (str. 20). Nakon čitanja, koristeći tekst, razgovaraju o ključnim pojmovima u tekstu i drugim važnim podacima. Zapažaju redosljed u opisivanju, raščlanjuju podatke iz tekstova, upoređuju ih (klasična i električna gitara).
- Uočavaju različite oblike imenica i određuju im padež, na osnovu pitanja iz Udžbenika. Zapažaju da se pitanja za padeže razlikuju u zavisnosti od toga da li imenica označava biće ili neživo (pojam).
- U tekstu uočavaju pravopisna pravila o pisanju zagrada i samostalno ih koriste.

2.1. OPISIVANJE

(obrazovno-vaspitni ishod 2)

Za ostvarenje obrazovno-vaspitnog ishoda 2 u Udžbeniku su u okviru **odjeljka 2.1** predviđena tri teksta: *Čitač elektronskih knjiga*, *Gitara* (opis predmeta, proizvoda, mašine) i *Rogate mahovine* (opis biljke).

Učenici počinju rad na sadržajima obrađenim u ovoj cjelini tako što gledaju televizijski prilog *Đaci pješaci* (<http://www.rtcg.me/vijesti/drustvo/156864/djaci-pjesace-i-do-20-km-na--30c.html>, Jutarnji program RTCG, novinarka Mirsada Sredanović), a nakon toga analiziraju tekst priloga. U prilogu se govori o učenicima Osnovne škole „Dušan Ivović“ iz mjesta Kosanica kod Pljevalja. Učenici se susreću s opisom života svojih vršnjaka koji svakodnevno pješake do škole, savladavajući teške vremenske i terenske uslove. Prilog traje sedam minuta, nakon čega će nastavnik

razgovarati s učenicima o njihovim utiscima. Zatim učenici u paru rade na radnom listu 2.1. Peti zadatak s radnog lista (pisanje) može se učenicima zadati za rad kod kuće. Važno je da na času analiziraju tekst priloga i uoče njegovu poruku.

Zadatak u Udžbeniku (str. 18) u vezi s tekstem *Čitač elektronskih knjiga* podrazumijeva da učenici pronađu još podataka i dopune opis ovoga predmeta. Ukoliko učenici nemaju mogućnosti da sami pronađu potrebne podatke, nastavnike upućujemo na izvor iz kojeg su preuzeti djelovi za tekst u Udžbeniku: (<http://surfujpametno.roditelji.me/2014/06/24/elektronske-knjige-sve-popularnije-u-svijetu/>). Alternativno, učenicima se mogu predočiti sljedeći podaci:

- najpopularniji čitači knjiga su Amazon kindl i Kobo
- osim čitanja knjiga, čitač omogućava vaj-faj konekciju, slušanje muzike i audio zapisa, a skuplji modeli imaju i druge mogućnosti – razne aplikacije slične onima na mobilnim telefonima
- cijene ovih uređaja, ne računajući najskuplje modele, kreću se od 10 eura, za najjeftinije, do 150 eura za modele prosječnih mogućnosti.

U petom razredu učenici su se osposobljavali da iz neumjetničkih tekstova izdvajaju ključne pojmove i unose ih u pojmovnu mapu. Preporuka je da to znanje primijene na nekom od ova tri teksta. Nastavnicima je na raspolaganju radni list 2.2 u kojem su dati ključni pojmovi vezani za tekst *Rogate mahovine*; učenici taj spisak mogu kasnije proširiti i kreirati pojmovnu mapu.

Zadaci 1–9 u Radnoj svesci (str. 13, 14, 15) namijenjeni su uvježbavanju opisivanja. U datim opisima učenici treba da uoče svrhu opisa, izdvoje ključne pojmove u tekstu, razvrstaju važne pojedinosti iz teksta, zapaze koji je redosljed izlaganja. Zadatak 8 osmišljen je tako da učenici stvaraju sopstvene pismene opise koristeći ponuđene podatke. Opisivanje može biti i usmeno. Ovaj zadatak učenici mogu raditi individualno, u parovima ili u manjim grupama. Po procjeni nastavnika, mogu dobiti domaći zadatak da preko interneta prikupe još podataka o datom mostu.

2.2. PROMJENA IMENICA PO PADEŽIMA

(obrazovno-vaspitni ishod 5)

Kao uvodna aktivnost u nastavni sadržaj obrađen u odjeljku 2.2, planirano je da učenici čitaju i kratko analiziraju tekst *Ljubica zaključala život u selu Slatka* (Udžbenik, str. 21). Svrha ovog uvodnog časa jeste da učenici nauče da razlikuju padežne oblike iste riječi i da znaju da je sami promijenjene. O svim padežima pojedinačno detaljnije će učiti kasnije. U Udžbeniku je kao primjer data promjena imenice *brod* (jedinina i množina). Radni list 2.3 učenicima će poslužiti da vježbaju prepoznavanje padeža i promjenu imenica koje označavaju bića.

U Radnoj svesci su za vježbanje predviđeni zadaci 9–16 (str. 15, 16, 17).

2.3. PISANJE ZAGRADA

(obrazovno-vaspitni ishod 5)

U uvodnom dijelu časa na kojem će se raditi pravopisna pravila o pisanju zagrada (odjeljak 2.3) može se analizirati tekst *Morske struje* (Udžbenik, str. 25), neumjetnički tekst kojim se opisuje prirodna pojava. Učenici prvo zapažaju redosljed cjelina u tekstu: 1. Objašnjenje pojma 2. Uzrok nastanka 3. Vrste morskih struja 4. Uticaj morskih struja. Zatim odgovaraju na ponuđena pitanja o važnim podacima u tekstu i svoje odgovore potkrepljuju navodima iz teksta. (1. Morske struje nastaju zbog dejstva stalnih vjetrova. 2. Golfska struja je topla struja. 3. One utiču na preraspodjelu toplote na planeti i na raspored ribolovnih područja. Podatak u tekstu na osnovu kojeg zaključujemo da je Labradoriska struja hladna, sadržan je u objašnjenju da su najbogatija ribolovna područja u oblastima gdje se susreću hladna i topla struja, Labradoriska i Golfska, a ranije je u tekstu rečeno da je Golfska struja topla struja.)

Nakon toga, učenici uočavaju gdje su u tekstu upotrijebljene zagrade. Najčešće greške u vezi sa pisanjem zagrada odnose se na pisanje, odnosno izostavljanje tačke iza posljednje riječi ili broja unutar zagrada. Stoga na tim pravilima treba posebno insistirati. U zadatku u Udžbeniku (strana 27) učenici zapažaju da izostanak zagrada može promijeniti značenje rečenice (primjer 2), a da zagrade treba upisati na sljedeći način: 1. (morske mijene); 2. (brže od mlaznih aviona); 3. (strana 124); 4. (Humboltove struje); 5. (plima i oseka). Slična vježbanja data su na radnom listu 2.4.

Rad se nastavlja u Radnoj svesci, vježbanja 16–21.

Rješenja zadataka iz Radne sveske (2. cjelina)

1.
 - 2.
 - /.
 - 2.
 - 1.
 - 1.
 - 2.
2. opasnosti od pčela
posljedice uboda pčele
3. Kako nastaje med: pčele sakupljaju zalihe za period kad nema cvijeća.
Proces sakupljanja meda: pčele skupljaju nektar koji donose u svoje košnice i tu ga obrađuju.
Podaci: za 1 kg meda potrebno je da pčela sleti na cvijet 104 miliona puta; pčele pređu put četiri puta duži od Zemljinog obima.
Uzgoj pčela nekad i sad: nekada je čovjek koristio med koji se nalazio u prirodi, uzgajao je pčele u rupama u stablu; danas se pčele uzgajaju u košnicama.
4. b)
5. Ako sam alergičan na pčelinji ubod, potražio bih pomoć ljekara.
Ako nijesam alergičan na pčelinji ubod, samo bih sačekao da bol prođe.
6. Učenik usmeno opisuje vaterpolo koristeći sve navedene podatke i eventualno proširuje tekst svojim znanjima i iskustvima u vezi s ovim sportom.
7. 9, 8, 6, 7, 10, naslov, 2, 3, 4, 5, 1
8. Učenik piše opis mosta koristeći navedene podatke i eventualno proširuje tekst podacima s interneta, iz štampe...
9. Promjenljive riječi: imenice, pridjevi, zamjenice, brojevi, glagoli. Nepromjenljive riječi: prijedlozi, prilozi, uzvici, veznici, rječce.
10. U našem jeziku postoji deset vrsta riječi. Dijele se na promjenljive i nepromjenljive.
11. Nominativ – Osnovni oblik riječi
Padeži – U našem jeziku ima ih sedam.
Različiti oblici promjenljivih riječi.
Nezavisni padeži – Nominativ i vokativ
Zavisni padeži – Oblici riječi koji zavise od drugih riječi u rečenici.

12. a) planeta
 olujama
 prstenovima
 komada

b) Nominativ jednine	Nominativ množine
planeta	planete
oluja	oluje
prsten	prstenovi
komad	komadi

c) Saturn je druga planeta po veličini. Skoro 800 puta je veći od Zemlje. Kao i ostale spoljne planete, Saturn je sačinjen uglavnom od gasa. Na Saturnu divljaju ogromne oluje, no one su, ipak, manje od onih na Jupiteru. To je zato što je ova planeta manja. Saturn je najpoznatiji po svojim prstenovima. Oni se sastoje od kamenja i leda. Najveći komadi su veličine manje kuće. Saturn nije jedina planeta s prstenovima. Jupiter, Uran i Neptun, takođe ih imaju. Ipak, najpoznatiji su Saturnovi prstenovi.

13.

Padež	Množina
Nominativ	pozivi
Genitiv	oblaka
Dativ	godinama
Akuzativ	smjerove
Vokativ	planine
Instrumental	vulkanima
Lokativ	(na) površinama

14.

Nominativ	Isidora
Genitiv	Gorana, Maje
Dativ	Dinu, Vojinu
Akuzativ	Gorana
Vokativ	Isidora, Stefane
Instrumental	Duškom, Martinom, Antonom
Lokativ	(o) Teodori

15.

Padež	Jednina	Množina
Nominativ	daleka zvijezda	daleke zvijezde
Genitiv	daleke zvijezde	dalekih zvijezda
Dativ	dalekoj zvijezdi	dalekim zvijezdama
Akuzativ	daleku zvijezdu	daleke zvijezde
Vokativ	daleka zvijezdo	daleke zvijezde
Instrumental	dalekom zvijezdom	dalekim zvijezdama
Lokativ	dalekoj zvijezdi	dalekim zvijezdama

16. [] //

17. () obla

// kosa

[] uglasta

{ } vitičasta

18. Pored geografskih, postoje i drugi atlas (astronomski, pomorski i dr.).
(Sastanku su prisustvovali svi članovi Učeničkog parlamenta.)

Objašnjenje je dato u rječniku manje poznatih riječi (strana 192).

Ovaj poznati slikar živio je u devetnaestom i dvadesetom vijeku (1887–1985).

19. Pravilno je reći zaspim (utonuti u san), a ne zaspem (posuti nešto nečim).

Bilo je svečano na dan otvaranja nove školske zgrade (sadašnje škole).

Primorje (umjesto npr. Crnogorsko primorje)

Prvome licu jednine lične zamjenice (ja) odgovara prisvojna zamjenica moj (tj. moj, moj-a, moj-e).

20. (ne)jasno

(pre)mного

(ne, pod)svjesno

(ne)poštenje

21. (Rekli su nam uveče /a mi smo već znali/).

(Obogaćen je osnovni fond biblioteke /većinom beletristika/ sa 750 novih knjiga.)

(On je, inače, moj omiljeni pjevač /od ranog djetinjstva/ i vjerovatno će još dugo tako biti.)

3. 3. 3. 3. 3. 3.

3. 3. 3. 3. 3. 3.

CJELINA UDŽBENIKA

- 3.1. kompozicija teksta
- 3.2. imenski predikat
- 3.3. nominativ
- 3.4. vokativ
- 3.5. pisanje zareza uz vokativ

3. 3. 3.

3. 3. 3.

3. 3. 3.

3. 3. 3. 3. 3. 3.

3. 3. 3. 3. 3. 3.

3. 3. 3. 3. 3. 3.

3. 3. 3. 3. 3. 3.

OBRAZOVNO-VASPITNI ISHODI

Obrazovno-vaspitni ishod 4:

Na kraju učenja učenik će biti sposoban da samostalno stvara jezički i sadržajno korektan usmeni i pisani tekst po ugledu na prethodno slušane i čitane neumjetničke tekstove.

Obrazovno-vaspitni ishod 5:

Na kraju učenja učenik će biti sposoban da u tekstovima prepozna i razumije gramatičke pojmove, imenuje ih odgovarajućim izrazima i pravilno koristi prilikom govora i pisanja.

Obrazovno-vaspitni ishod 6:

Na kraju učenja učenik će biti sposoban da razgovjetno i prirodno govori i u usmenoj komunikaciji demonstrira pravilan izgovor, a u pisanoj komunikaciji primjenjuje osnovna pravopisna znanja.

Sadržaji/pojmovi:

- kompozicija teksta (uvod, razrada, zaključak)
- pasusi
- imenski predikat (primjeri s imenicom, pridjevom i brojem u službi predikata)
- padeži i njihova osnovna značenja: nezavisni padeži – nominativ (padež subjekta, apozicije i imenskog dijela predikata); vokativ (padež skretanja pažnje, obraćanja i dozivanja)
- pravilno pisanje zareza uz vokativ

ISHODI UČENJA

Tokom učenja učenik će moći da:

- izabere i rasporedi sakupljenu građu u skladu s planom teksta i njegovom kompozicijom (uvod, razrada, zaključak).

Tokom učenja učenik će moći da:

- prepozna i imenuje imenski predikat (primjeri s imenicom, pridjevom i brojem u službi predikata) i njegovu funkciju u rečenici;
- razlikuje i objasni padeže i njihova osnovna značenja i službu i pravilno ih upotrebljava u govoru i u pisanju (nominativ i vokativ).

Tokom učenja učenik će moći da:

- pravilno piše i koristi zareze uz vokativ.

Prijedlog aktivnosti učenika

- Učenici uočavaju naslov i prepoznaju temu teksta. Koristeći shematski prikaz, uočavaju djelove kompozicije. Prije čitanja definicija (Udžbenik, str. 30) i teksta, samo na osnovu posmatranja teksta, ukazuju na očigledne sličnosti i razlike (kratak dio teksta, duži dio teksta, broj pasusa...). Tekstove 2 i 3 raščlanjuju na uvod, razradu i zaključak. Saopštavaju koliko pasusa ima u uvodu, koliko u razradi i koliko u zaključku.
- Učenici nabrajaju pomoćne glagole i u tekstu (Udžbenik, str. 31) pronalaze nekoliko primjera za glagolski predikat. U rečenicama (str. 34) pronalaze pomoćne glagole i riječi koje stoje uz njih, tj. imenice, pridjeve, brojeve. Uz pomoć nastavnika ili drugih učenika izvode zaključke o imenskom predikatu. Kroz vježbu uče da prave razliku između imenskog i glagolskog predikata.
- Učenici mijenjaju imenicu iz teksta (npr. haski) po padežima, uočavaju različite oblike iste imenice. Zaključuju da je nominativ padež imenovanja, a na osnovu primjera u rečenicama i u tekstu uočavaju da može imati službu subjekta, apozicije i imenskog dijela predikata.
- Prepoznaju vokativ i ističu da služi za skretanje pažnje, obraćanje, dozivanje (Udžbenik i radni list 3.1.1). Uočavaju da se u govoru ističe pauzama, a u pisanju zarezom ili zarezima, zavisno od mjesta u rečenici. U rečenicama prave razliku između nominativa i vokativa tako što smišljaju rečenice s nominativom i vokativom i glasno ih izgovaraju, a drugi učenici prepoznaju da li je upotrijebljen nominativ ili vokativ. Da bi provjerili pisanje zareza, rečenice zapisuju na tabli i u svesci. Ispravljaju eventualne greške uz pomoć drugova/drugarica ili nastavnika/nastavnice.

3.1. KOMPOZICIJA TEKSTA

(obrazovno-vaspitni ishod 4)

Rad na ostvarivanju ciljeva predviđenih **odjeljkom 3.1** može započeti razgovorom o prirodnim ljepotama Crne Gore s posebnim osvrtom na nacionalne parkove. Tražiti od učenika da izaberu jedno jezero u Crnoj Gori koje im se dopada i da objasne zašto su baš to jezero izabrali (Crno jezero, Skadarsko jezero, Plavsko jezero, Krupačko jezero, Slano jezero...). Razgovor se može usmjeriti na životinje koje se srijeću u crnogorskim nacionalnim parkovima, a potom i na kućne ljubimce.

Učenici čitaju tekst *Prirodno obojeni kamenčići jezera Mekdonald*. Prije ukazivanja na djelove kompozicije, potrebno je pitanjima provjeriti razumijevanje pročitaneog teksta. Učenici uočavaju shematski prikaz kompozicije teksta i rješavaju zadatak u Udžbeniku (str. 30).

Cilj treće cjeline jeste usmjeravanje i osposobljavanje učenika za čitanje, razumijevanje i tumačenje različitih tekstova s istom temom (tekstovi o haskiju). Podsjetimo da novi PISA zadaci od učenika traže pronalaženje, povezivanje i

upoređivanje činjenica, različitih stavova i mišljenja s ciljem njihovog kritičkog vrednovanja. Ova cjelina omogućava razvijanje baš takvih sposobnosti. Data su tri teksta u kojima treba uočiti tražene informacije, objediniti ih i odgovoriti na pitanja. Pred učenicima šestog razreda su pitanja i zadaci koncipirani prema Blumovoj taksonomiji i PISA testiranju. Namjera nam je da u višim razredima nastavimo sa zadacima naprednog nivoa i pokušamo da na sljedećim PISA testiranjima ostvarimo što bolji rezultat iz čitalačke pismenosti. Taj cilj možemo ostvariti jedino uz angažovanje svih u nastavnom procesu, a posebno nas koji smo direktno uključeni u rad s učenicima. Na osnovu ponuđenih tekstova nastavnici mogu pripremiti nove, zanimljivije tekstove, čak i nekontinuirane (kakvih će biti u radnim listovima, npr. 3.1).

Rješenja zadataka (Udžbenik, str. 33):

- Što je tema sva tri teksta? (*Tema sva tri teksta je haski.*)
- Na osnovu sadržaja, poveži tekst s naslovom.
- *Tekst 1 – Sibirski haski – DA ili NE*
- *Tekst 2 – Upoznajte sibirskog haskija*
- *Tekst 3 – Prednosti i mane sibirskog haskija*
- Što je povod za nastanak prvog teksta? (*Želja Dača 13 da nabavi psa koji bi mogao da živi u stanu.*)
- Ko podržava Dača 13 u želji da nabavi haskija? (*BorisK i MaRRija*)
- Zašto je LayoLuk preporučio Daču 13 link na kojem će se informisati o haskiju? (*Da bi se informisao o osobinama haskija i donio pravu odluku.*)
- U kojim tekstovima su uočljivi djelovi kompozicije? (*U tekstu 2 i tekstu 3*)
- Podnaslove upiši na odgovarajuća mjesta u tabeli:

	TEKST 2	TEKST 3
UVOD	<i>Porijeklo haskija</i>	<i>Popularnost haskija</i>
RAZRADA	<i>Opis haskijevog izgleda</i>	<i>Nabrajanje haskijevih prednosti i mana</i>
ZAKLJUČAK	<i>Porodični pas</i>	<i>Prihvatanje haskijevih mana</i>

Koliko pasusa sadrži razrada drugog teksta? (Dva.) Što se u njima opisuje? (*Haskijevo krzno, oči, koliko puta se linja godišnje, koliko živi...*)

- U jednom dijelu trećeg teksta kaže se: „Zato proučite prednosti i mane ovog predivnog psa pa odlučite da li je sibirac pravi pas za vas.“ Koje su prednosti? (*Lako se navikava na novu sredinu, lako ga je održavati, voli ljude, skoro nikad ne laje...*)
- Koje je podatke Dačo 13 mogao saznati iz teksta dostupnog na: https://hr.wikipedia.org/wiki/Sibirski_haski? (*Veličina haskija, porijeklo, kakvo mu je krzno, kakve boje mu mogu biti oči, koliko se puta godišnje linja i koliko to traje, koliki mu je životni vijek, popularan je kao porodični pas, ali predstavlja opasnost za mačke, ptice i druge sitne životinje pa mora biti zatvoren...*)
Da li je taj tekst razriješio njegovu dilemu o držanju haskija u stanu? Obrazloži odgovor. (*Ne, jer opisuje haskija, tj. njegov izgled i ponašanje prema ljudima.*)

- Najja_& i LayoLuk dali su Daču 13 savjeta i činjenice koji mu mogu pomoći. Pronađi u tekstovima dokaze za to i upiši ih u tabelu.

SAVJETI I ČINJENICE U TEKSTU 1	DOKAZI U TEKSTU 2	DOKAZI U TEKSTU 3
Najja_&: <i>Snažni su, treba im mnogo prostora i nijesu za stan.</i>	<i>Divlja priroda i snažan instinkt za lov učinili su da postane poznat kao ubica sitnih životinja; zato haskiji moraju biti zatvoreni i stalno na povocu.</i>	<i>Privlače ga prostranstva; snažan je pas i sve vrijeme mora biti u zatvorenom prostoru ili na povocu.</i>
LayoLuk: <i>Nije za stan jer se linja nekoliko puta godišnje i to traje dugo, dlake su mu duge i ima ih svuda.</i>	<i>Linjanje kod sibirskog haskija povezano je s vremenskim uslovima, linja se 2–3 puta godišnje i to traje od 10 do 30 dana.</i>	<i>Voli ljude, ali zbog svog karaktera, tj. radoznalosti, potrebe i želje da istražuje i lovi, juri, ponekad ubija mačke i neke druge sitne životinje po dvorištu.</i>

3.2. IMENSKI PREDIKAT

(obrazovno-vaspitni ishod 5)

Čitanje teksta 1 u okviru **odjeljka 3.2** (Udžbenik, str. 31) može se organizovati kao ekstenzivno (čitanje teksta u cjelini), ili kao intenzivno – tekst je već podijeljen na cjeline pa svako od učenika (šest) čita svoju „ulogu“, a čitanje je praćeno pitanjima, odnosno rješavanjem zadatka. Učenicima treba pomoći da uoče subjekat u rečenicama i da prepoznaju da je subjekat u nominativu. Potom će pronaći i ostale imenice u nominativu i odrediti im službu. Na primjerima objasniti od kojih se riječi sastoji imenski predikat. Na kraju časa ili na času utvrđivanja učenicima podijeliti radni list 3.2. Radni list treba kopirati u onoliko primjeraka koliko ima parova u odjeljenju, a može se pripremiti i za frontalni rad. Tako bi svi učenici učestvovali u igri i uz pomoć nastavnika odmah provjerili naučeno.

3.3. NOMINATIV

(obrazovno-vaspitni ishod 5)

Uvodna pitanja u **odjeljku 3.3** podstaci će učenike na razmišljanje o nominativu i aktiviranje prethodnih znanja o vrstama i službi riječi. Tabelarni prikaz u Udžbeniku

(str. 37) treba da ukaže na oblike nominativa jednine i nominativa množine, s posebnim osvrtom na nominativ množine imenica muškog roda od kojih neke između osnove i padežnih nastavaka imaju -ov ili -ev. Učenici zatim rješavaju zadatak.

Rješenje zadatka (Udžbenik, str. 37): kraljevi, mrazevi, noći, nojevi, miševi, rezovi, ježevi, risovi.

3.4. VOKATIV

(obrazovno-vaspitni ishod 5)

Cilj uvodne aktivnosti (**odjeljak 3.4**) jeste da usmjeri pažnju učenika na oblike vokativa i njegovu funkciju (obraćanje, dozivanje, skretanje pažnje), i na ono po čemu se ovaj padež razlikuje od drugih (ne zavisi od drugih rečeničnih članova, uvijek se odvaja zarezom/zarezima).

3.5. PISANJE ZAREZA UZ VOKATIV

(obrazovno-vaspitni ishod 6)

Odjeljak 3.5 namijenjen je usvajanju pravila o pisanju zarezova uz vokativ. Potrebno je učenicima ponuditi što više zadataka za vježbu. Zadatak slušanja zahtijeva od učenika da pažljivo prate tekst sa CD-a i pravilno ga zapišu.

Rješenje zadatka (Udžbenik, str. 39):

Dačo, nijesam sigurna da je baš pametno držati sibirskog haskija u stanu.

Ja mislim da je Naja u pravu, a ti griješiš, Marija. Haski se linja često i to traje dugo. Ne bih ti ga preporučio, a ti, Dačo, odluči. Boris je u pravu kad kaže da je haski umiljat i nježan.

Rješenja zadataka iz Radne sveske (3. cjelina)

1. b. kitovi

2. v. plavi kit

Samo odgovor pod 3 je tačan jer se govori o plavim kitovima, tj. njihovoj dužini, težini, ko su im prirodni neprijatelji... / U tekstu se kaže da kitovi nijesu ribe, zato odgovor pod 1 nije tačan. Rješenje pod 2 ne odgovara jer se ne govori o delfinima, već se samo pominju kitovi ubice kao predstavnici porodice delfina (i drugi tačni odgovori).

3. 2, 3 (razrada), 4 (zaključak) i 1 (uvod)

4. Tema je predavanje informatike bez računara

5. ✓ Akoto voli svoj posao i svoje učenike.

X Akoto je svojim postupkom oduševio mnoge ljude.

X „Majrosoft“ će obezbijediti računare za školu u kojoj radi Akoto.

✓ Portal „Kvarc“ je objavio da škola u kojoj radi Akoto nije imala računare od 2011. godine.

X Nastavnik iz Gane predaje informatiku bez računara.

✓ Akoto na tabli crta izgled programskog prozora.

✓ „Snalazimo se kako znamo i umijemo“, kaže Akoto.

6. N, N, T, N

7. Plavi kit je najveća životinja koja je živjela na Zemlji.

Iako žive u moru, kitovi nijesu ribe.

Jedini prirodni neprijatelji plavih kitova su kitovi ubice.

8. a) To je naš nastavnik.

b) Oni su odbojkaši.

v) Dan je sunčan pa idemo na more.

g) Marko je srećan jer je dobio peticu iz geografije.

d) Izgubili smo iako je u našem timu najbolji košarkaš škole.

9.

Rečenica	Subjekat	Imenski dio predikata
a)	<i>On</i>	<i>arhitekta</i>
b)	Mačka	umiljata (i) lukava životinja
v)	Zoran	_____
g)	Perast	lijepi gradić

10.

padež subjekta	N
služi za dozivanje	V
njime skrećemo pažnju nekome	V
dobija se na pitanja KO? ŠTO?	N
može da bude imenski dio predikata	N
služi za obraćanje	V
može da ima službu apozicije	N

11. a) U šumi je vladala tišina kad se iznenada vazduhom prolomi rika krvoločnog Šir Kana. Šir Kan je krenuo u lov. Prikradao se ljudskom naselju smještenom na ivici džungle. Saznao je da se jedno dijete izgubilo i poželio je da ga nađe. Dok je Šir Kan bio zauzet lovom, mališan je bio siguran jer ga je čuvala vučica.
b) u nominativu
v) zauzet, siguran
12. mama vučica; dijete; vuk; vuk; Mogli; mama vučica; vučica; učitelj
13. a) Mirjana je odlična učenica.
Mirjana, kad nam je trening?
b) To je moj drug Marko.
Zdravo, Marko!
v) Učiteljice, kontrolni je bio lak.
Otrčali smo do učiteljice.
g) To je moj brat Miško.
Miško, dobio si peticu.
14. Petre; družę; ptico; Sonja; ljubavi
15. a) 1. Samire, večera je na stolu.
2. Hej, Milice, zakasnićemo na čas.
3. Gorane i Lela, požurite!
4. Poštovani roditelji, pozivamo vas na proslavu Dana škole...
5. Dodaj mi novine, djevojčice.
6. U petak, dame i gospodo, nastavljamo rad.
b) Samir; Milica; Goran i Lela; Poštovani roditelji; djevojčica; dame i gospoda

CJELINA UDŽBENIKA

4.1. zvaničan i nezvaničan razgovor

4.2. genitiv

4.3. upravni i neupravni govor

OBRAZOVNO-VASPITNI ISHODI

Obrazovno-vaspitni ishod 1:

Na kraju učenja učenik će biti sposoban da nakon slušanja i analize kraćih razgovora navede karakteristike razgovora i da sam učestvuje u njemu primjenjujući pravila kulturnog ophođenja.

Obrazovno-vaspitni ishod 5:

Na kraju učenja učenik će biti sposoban da u tekstovima prepoznaje gramatičke pojmove, da ih razumije i imenuje odgovarajućim izrazima, da ih pravilno koristi prilikom govora i pisanja

Obrazovno-vaspitni ishod 6:

Na kraju učenja učenik će biti sposoban da razgovjetno i prirodno govori, da u usmenoj komunikaciji demonstrira pravilan izgovor, a u pisanoj primjenjuje osnovna pravopisna znanja.

ISHODI UČENJA

Tokom učenja učenik će moći da:

- nakon slušanja snimljenih razgovora odredi temu razgovora i sagovornike;
- iz razgovora izdvoji značajne podatke;
- primjenjuje pravila zvaničanog i nezvaničanog razgovora učestvujući u njemu;
- tokom razgovora koristi sredstva neverbalne komunikacije – mimiku i gestove;
- ocijeni kulturu sagovornika;
- primjenjuje govorne vrijednosti i ortoepsku normu, tačno intonira rečenice;
- objašnjava svoje mišljenje i uvažava tuđe;
- koristi različite oblike obraćanja: zahtjevi, izvinjenja, zahvalnice i pozivi, i na njih odgovara u skladu sa svrhom i kontekstom;
- primjenjuje pravila kulturnog ophođenja tokom razgovora.

Tokom učenja učenik će moći da:

- razlikuje i objasni padeže, njihova osnovna značenja i službu, te da ih pravilno upotrebljava u govoru i u pisanju (genitiv)

Tokom učenja učenik će moći da:

- razumije i pravilno obilježava neupravni i upravni govor (sve tri varijante).

Sadržaji/pojmovi:

- zvaničan i nezvaničan razgovor
- padeži i njihova osnovna značenja: zavisni padeži – genitiv (padež koji označava pripadanje, poticanje ili dio čega)
- pravilno obilježavanje neupravnog govora
- pravilno obilježavanje upravnog govora (sve tri varijante)

Prijedlog aktivnosti učenika

- Učenici čitaju predložene tekstove, uočavaju i određuju temu razgovora i sagovornike. Nakon drugog slušanja ocjenjuju kulturu sagovornika i prikladnost njihove verbalne i neverbalne komunikacije, argumentuju svoje stavove. Na osnovu načina komuniciranja među sagovornicima, određuju vrstu razgovora (zvaničan – nezvaničan). Sami pripremaju sličan razgovor i vježbaju komunikaciju u različitim govornim situacijama, učestvuju u igrama za razvijanje komunikacije i u igrama uloga, dramatizuju tekstove, koriste sredstva neverbalne komunikacije – mimiku i gestove.
- Učenici izdvajaju riječ koja je sadržana u nazivu genitiva (geni), dovode je u vezu s jednim od značenja tog padeža; navode pitanja na koja se dobijaju oblici genitiva. U tekstu uočavaju različite oblike imenica i određuju im padež. Na osnovu primjera izdvajaju tri osnovna značenja ovog padeža: diono, posesivno i ablativno. Uočavaju genitivnu dužinu kod genitiva množine nekih imenica. Pišu rečenice sa sva tri značenja genitiva.
- Učenici uočavaju razlike između upravnog i neupravnog govora. Razlikuju tri načina obilježavanja upravnog govora, uočavaju rečenične znake koji se upotrebljavaju. Pretvaraju upravni govor u neupravni i obratno, stvaraju dijalog na osnovu ponuđenog materijala u Radnoj svesci i Udžbeniku (zadate situacije, rad na odlomku, str. 50, 51).

4.1. ZVANIČAN I NEZVANIČAN RAZGOVOR

(obrazovno-vaspitni ishod 1)

Razgovor o značaju komunikacije i (ne)kulture za svakodnevni život i život ljudi uopšte dobar je uvod u rad na obrazovno-vaspitnim ishodima predviđenim **odjeljkom 4.1.** Učenici iznose svoje viđenje ove dvije bitne kategorije navodeći pozitivne i negativne primjere. Na prijedlog i uz pomoć nastavnika, pokreće se razgovor na teme koje će učenike uspješno dovesti do željenih ishoda. Učenici treba da odrede sagovornike u razgovoru, temu i vrstu razgovora, da izdvoje značajne podatke (ključne riječi). Uočavanje i izdvajanje ključnih riječi za učenike je višestruko korisno jer je to rad koji doprinosi razvijanju osjećaja za bitno i manje bitno u tekstu, što bi trebalo da im olakša usvajanje gradiva i iz drugih nastavnih oblasti. Ovladavanje jezičkim kompetencijama, posebno čitalačkom, olakšava savladavanje gradiva iz prirodno-naučnih nastavnih predmeta u svim ciklusima.

U toku rada učenici upoznaju vrste i značaj različitih oblika obraćanja (govornih činova), u skladu s narodnom izrekom *Lijepa riječ i gvozdена vrata otvara*, uče se da ih primjenjuju u svakodnevnim situacijama. Uočavaju značaj neverbalne komunikacije i načine na koje se ona može odvijati. Zajedno s nastavnikom osmišljavaju razgovor u kojem će koristiti i mimiku i gestove kako bi dočarali različite situacije (npr. saopštavanje o dobijanju dobre ocjene, razgovor o povredi ili nekom drugom događaju i sl.). Analiziraju ponuđene primjere, a zatim sami pripremaju razgovor, vježbaju pravilnu intonaciju riječi i rečenice, usvajaju pravila standardnog jezika. U nastavku mogu uraditi vježbanja na radnom listu 4.1. Nakon rada na ovim sadržajima, učenicima su za vježbanje na raspolaganju zadaci u Radnoj svesci (str. 29–33), koje mogu raditi kod kuće.

4.2. GENITIV

(obrazovno-vaspitni ishod 5)

Kad učenici usvajaju neki novi sadržaj, najvažnije je približiti im i pojasniti sam osnovni pojam da njegovo značenje ne bi za njih bilo apstraktno, nejasno. Mogu im se postaviti pitanja koja pomažu da se uoči veza između naziva genitiva i pojma gena, tj. nasljeđa, porijekla.

Neumjetnički tekstovi, kod kojih nema bitnih uticaja književnih stilova, predstavljaju idealnu podlogu za savladavanje gramatičkih i pravopisnih normi. U Udžbeniku je za ovladavanje sadržajima predviđenim **odjeljkom 4.2** predložena kratka priča o Herkulu Lajgeru (str. 46). (Nastavnici, naravno, mogu pripremiti neumjetničke tekstove ili primjere po svom izboru.) Nakon čitanja, razumijevanje ponuđenog teksta provjerava se kroz rad na zadacima (Udžbenik, str. 47). Poželjno je da učenici uoče da ablativni genitiv daje odgovor na pitanje *odakle*, posesivni na pitanje *čiji*, a dioni na pitanje *koliko*. Rad i vježbanje može se nastaviti na radnom listu 4.2.

Učenicima treba skrenuti pažnju na primjere u tabeli, na oblike genitiva množine koji su isti kao neki drugi padežni oblici i na genitivnu dužinu, koja omogućava njihovo razlikovanje.

U Radnoj svesci ponuđen je veliki broj različitih zadataka koji će učenicima pomoći da s lakoćom razlikuju osnovna značenja genitiva. Prilikom izrade nekih zadataka, učenicima će možda biti potrebna pomoć nastavnika. Npr. kod 14. zadatka (str. 36) prvi primjer može uraditi nastavnik i time usmjeriti učenike kako da samostalno urade ostale primjere.

4.3. UPRAVNI I NEUPRAVNI GOVOR

(obrazovno-vaspitni ishod 6)

Uvod u sadržaj predviđen odjeljkom 4.3 može biti razgovor o odgovornosti koju nosi citiranje, tj. o značaju tačnog navođenja nečijih riječi. Nakon čitanja ponuđenog

teksta, učenici uočavaju rečenične znake koji se koriste za navođenje upravnog govora. S obzirom na činjenicu da se prema Programu učenici u 6. razredu prvi put susrijeću s upravnim govorom, ovoj oblasti treba posvetiti pažnju, kako bi kasnije lakše uočili pravila za upotrebu crte i crtice. Na primjerima zaključuju da se upravni govor sastoji iz dva dijela: riječi pripovjedača (piščeve riječi) i riječi koje navodimo. Zapažaju da se ovi djelovi mogu naći na različitim mjestima u rečenici, u zavisnosti od načina (varijante) upravnog govora koji koristimo. Izvode zaključak da se upravni govor može obilježiti na tri načina i navode razlike među njima. Na primjerima i zadacima iz Udžbenika (str. 51) i Radne sveske (str. 36, 37), učenici će uvijek baviti pisanje upravnog govora. Posebno je bitno raditi s njima kako bi se osposobili da uspješno pretvaraju upravni u neupravni govor i obratno. Ta aktivnost može se iskoristiti i da se učenicima skrene pažnja da u pisanju sastava izbjegavaju upravni govor osim ako se to zadatkom ne traži, ili ako ne procijene da je to neophodno da bi se postigla ekspresivnost teksta. Učenicima bi trebalo objasniti da se kod prvog načina obilježavanja upravnog govora tačka uglavnom piše poslije znaka navoda, osim ako je navod glavni dio ukupnog iskaza (Pešikan, Jerković, Pižurica, 1997: 164). Upitnik i uzvičnik pišu se prije navodnika.

Rješenja zadataka iz Radne sveske (4. cjelina)

1. Prvi razgovor je zvaničan (a).
Drugi razgovor je nezvaničan (b).
U prvom razgovoru sagovornici jedan drugome govore Vi (persiraju jedan drugome), zvanično se obraćaju i pozdravljaju.
U drugom razgovoru učestvuju drugovi koji se dobro poznaju. To potvrđuje tema o kojoj razgovaraju i način vođenja i završetka razgovora, ne persiraju jedan drugome.
2. a) nezvaničnog (neslužbenog) razgovora;
Sagovornice ne persiraju jedna drugoj, nema zvaničnog obraćanja i predstavljanja, pozdravljaju se sa *ćao*.
b) Nađa i Valentina.
O petom zadatku iz zbirke.
Da bi Valentina saznala kako da uradi zadatak.
Postavku zadatka.
Peti zadatak, zbirka, sabiranje, množenje, broj pet, zagrada.
Npr.: Valentina je pozvala Nađu da bi saznala kako treba uraditi peti zadatak iz zbirke. Nađa joj je rekla da sabere prva dva broja pa zbir pomnoži sa sljedećim brojem. Sve to treba da je u zagradi i treba da se pomnoži brojem pet. Valentina joj je zahvalila na pomoći.
3. a) službenog razgovora;
Sagovornice se ne poznaju, njihov odnos je poslovan, obraćaju se jedna drugoj sa Vi (persiraju jedna drugoj), predstavljaju se i pozdravljaju zvanično.
b) Majka trogodišnjaka Vesna Radović i sekretarica Jovanović;
Termin upisa u vrtić i dokumenta potrebna za upis;
Upis od 1. VI do 15. VI, izvod iz matične knjige rođenih, potvrda o adresi stanovanja, služba vrtića.
Kad počinje upis i koliko traje, koja dokumenta treba donijeti.
One razgovaraju kulturno primjenjujući pravila službenog razgovora: počinju razgovor zvaničnim pozdravom (dobar dan) i završavaju isto tako (doviđenja).
Na početku razgovora osobe se predstavljaju, a tokom razgovora persiraju jedna drugoj.
Molbu i zahvalnicu.
4. Rješenja su različita, zavise od odgovora učenika. Neophodno je primijeniti pravila zvaničnog razgovora.
5. Rješenja su različita, zavise od odgovora učenika. U razgovoru treba primijeniti pravila nezvaničnog razgovora. Prilikom predstavljanja u odjeljenju koristiti i elemente neverbalne komunikacije.

6. nezvaničan.

Namjera sagovornika nije da iz njega izdvajaju i pamte poruke, razgovor se vodi s uživanjem.

7. a) Rješenja su različita, zavise od odgovora učenika. Npr.: Crveni i žuti leptir se okrenuše svom drugu, bijelom leptiru, i rekoše mu da on treba da se skloni od kiše i da ne brine za njih. Bijeli leptir je brzo zamahao krilcima i odgovorio kako se ne želi odvajati od njih...

b) Rješenja su različita, zavise od odgovora učenika.

8.

	G	L	A	G	O	L			
S	E	D	A	M					
	N	O	M	I	N	A	T	I	V
	I	M	E	N	I	C	E		
A	T	R	I	B	U	T			
R	I	J	E	Č					
	V	O	K	A	T	I	V		

9. Dječak: Koga?, Čega?

Djevojčica: zavisni; pripadanje, porijeklo, dio (količinu).

10. svjetlosti, toplote, zvijezda, svjetlosti, Sunca, Zemlje, km – kilometara

11. Rješenja su različita, zavise od odgovora učenika. Npr.: Ptici vrapca su cvrkutali u gnijezdu. Tata vrabac im je u kljunu donio malo hrane. Dok im je iz kljuna davao dio mrvica, jedno ptiće je ispalo iz gnijezda...

12.

	djevojčica	dječak	more	knjiga	sto
GENITIV jednine	djevojčice	dječaka	mora	knjige	stola
GENITIV množine	djevojčica	dječakā	morā	knjigā	stolova

13. Kosa njegovog oca je sva bijela.

Pjesme Vita Nikolića svi vole.

Uze nekoliko knjiga i ode.

Donijeli su dobre vijesti iz grada.

Odvališe kamen od vrata.

Na podu je uvijek mnogo igračaka.

dioni genitiv

ablativni genitiv

prisvojni genitiv

14. Nosio je prsten od zlata.

Čuo se krik lava.

Napravili su stepenice od drveta.

Uvijek prija glas bake.

15. a) tačno navođenje nečijih riječi, onako kako su izgovorene;

direktni, neposredni govor;

rečenični znaci: dvije tačke, zarez, navodnici;

b)

I način: Sin je odgovorio: „Danas smo učili koliko ima padeža u našem jeziku“.

II način: „Danas smo učili koliko ima padeža u našem jeziku“, odgovorio je sin.

III način: „Danas smo učili“, odgovorio je sin, „koliko ima padeža u našem jeziku.“

16. Mrav upita: „Što si ljetos radio?“

„Ljetos sam svirao“, odgovorio je cvrčak.

„Kad si ljetos svirao“, reče mrav, „a ti sada igranj.“

17. Tata reče: „Marko, molim te, dodaj mi čašu hladne vode“.

„Marko, molim te“, reče tata, „dodaj mi čašu hladne vode.“
prvim i trećim

18. a) navođenje nečijih riječi na opisan način, svojim riječima;
b) da, kako;
19. I način: Mama je kazala: „Saro, treba da usisaš kuću“.
II način: „Saro, treba da usisaš kuću“, kazala je mama.
III način: „Saro“, kazala je mama, „treba da usisaš kuću.“
20. Mrav je upitao cvrčka što je ljetos radio. Cvrčak je odgovorio da je ljetos svirao. Mrav mu je rekao da sad igra kad je ljetos svirao.
21. Nikola je upitao druga: „Koliko ostaješ na moru?“
„Ostaću“, reče drug, „sedam dana.“

CJELINA UDŽBENIKA

- 5.1. stvaranje teksta
- 5.2. dativ
- 5.3. skraćénice

OBRAZOVNO-VASPITNI ISHODI

Obrazovno-vaspitni ishod 4:

Na kraju učenja učenik će biti sposoban da samostalno stvara jezički i sadržajno korektan usmeni i pisani tekst po ugledu na prethodno slušane i čitane neumjetničke tekstove.

Obrazovno-vaspitni ishod 5:

Na kraju učenja učenik će biti sposoban da u tekstovima prepoznaje i razumije gramatičke pojmove, imenuje ih odgovarajućim izrazima i pravilno koristi prilikom govora i pisanja.

Obrazovno-vaspitni ishod 6:

Na kraju učenja učenik će biti sposoban da razgovjetno i prirodno govori i u usmenoj komunikaciji demonstrira pravilan izgovor, a u pisanoj komunikaciji primjenjuje osnovna pravopisna znanja.

ISHODI UČENJA

Tokom učenja učenik će moći da:

- izradi plan usmenog izlaganja (misaoni obrazac);
- priprema govorni nastup stvarajući nekoliko verzija i unapređujući njegov kvalitet;
- sam govorno nastupa (s unaprijed pripremljenom temom), uz pisanu pripremu;
- vrednuje sopstveni govorni nastup i govorni nastup drugih učenika;
- prikuplja građu potrebnu za stvaranje pisanog teksta po ugledu na čitani;
- izradi plan teksta;
- izabere i rasporedi sakupljenu građu u skladu s planom teksta i njegovom kompozicijom (uvod, razrada, zaključak);
- piše nekoliko verzija teksta, unapređujući njegov kvalitet;
- sam piše tekstove po ugledu na zvanične i nezvanične, pri čemu primjenjuje osnovna znanja o njihovom oblikovanju.

Tokom učenja učenik će moći da:

- razlikuje i objasni padeže i njihova osnovna značenja i službu i pravilno ih upotrebljava u govoru i u pisanju (dativ – padež namjene i cilja).

Tokom učenja učenik će moći da:

- pravilno piše skraćenice.

Sadržaji/pojmovi:

- tema
- naslov
- misaoni obrazac/plan teksta
- kompozicija teksta (uvod, razrada, zaključak)
- pasusi
- padeži i njihova osnovna značenja: dativ (padež namjene i cilja)
- pravilno pisanje skraćenica (npr., itd., str., br., i sl., i dr.)

Prijedlog aktivnosti učenika

- Učenici u tekstu *Alge – morska trava* uočavaju naslov, temu teksta i ključne riječi. Koristeći misaoni obrazac, prepričavaju tekst, a potom ga sažimaju⁴. Čitaju tekstove iz Udžbenika, na osnovu pročitanog prave plan izlaganja i govorno nastupaju. Nakon govornog nastupa, slušaoci saopštavaju svoje mišljenje. Prave plan za pisanje sastava na temu *Stara maslina* vodeći računa o tome da bilješke budu pravilno razvrstane u uvod, razradu i zaključak. Dogovaraju se s nastavnikom o izboru teme/tema za govorni nastup i/ili pisanje sastava kako bi prikupili odgovarajuću građu.
- Učenici igraju igru asocijacija i otkrivajući polja dolaze do njenog rješenja. U tekstu (Udžbenik, str. 57) uočavaju istaknute riječi i određuju u kojem su padežu. Razlikuju pitanje za bića i pitanje za stvari. Određuju značenja dativa. Razlikuju značenje namjene i značenje cilja. Uočavaju da je dativ padež koji se upotrebljava bez prijedloga, ali i s prijedlozima *k(a)*, *prema* i *uprkos*.
- U planu za stvaranje teksta (Udžbenik, str. 60) uočavaju i podvlače skraćenice. Na osnovu konteksta objašnjavaju šta znače i pišu njihov pun naziv. Objasnjavaju funkciju skraćivanja riječi. Prilikom pisanja plana za stvaranje teksta i u prvoj verziji svog sastava upotrebljavaju skraćenice. Prave spisak najčešćih skraćenica. Razlikuju skraćenice s tačkom i skraćenice bez tačke, skraćenice koje se pišu malim slovom i skraćenice koje se pišu velikim slovom.

5.1. STVARANJE TEKSTA

(obrazovno-vaspitni ishod 4)

Rad na ostvarivanju obrazovno-vaspitnog ishoda predviđenog **odjeljkom 5.1.** dobro je započeti razgovorom o kompoziciji teksta, tj. o uvodu, razradi, zaključku, pasusima. Temu za sastav (kućni ljubimci, opis biljke, sporta, društvene igre, muzičkog instrumenta, plesa...) treba odrediti u dogovoru s učenicima. Učenici rade plan sastava (bilješke za uvod, razradu i zaključak).

⁴ Sažimanje je jedna od najproduktivnijih strategija čitanja (i učenja uopšte). Sažimanje teksta zahtijeva od čitaoca da prepozna suštinu teksta, da procijeni važnost informacija u njemu i ispusti nevažne informacije, a organizuje i sažme one važne. (iz Predmetnog programa, strana 64)

U Radnoj svesci (str. 45) dat je zadatak pisanja o rodnom kraju. Učenicima treba napomenuti da taj zadatak ne moraju svi da rade jer zahtijeva vrijeme i istraživački rad (samostalno traženje informacija po knjigama, enciklopedijama, leksikonima, internetu...). Treba im reći da razmisle o zadatku, o svojim obavezama u vezi s drugim predmetima, o interesovanju za ovaj zadatak, da tek nakon toga odluče da li će ga pisati i svoju odluku saopšte. Ako odluče da rade zadatak, važno je da što prije počnu prikupljati potrebne informacije i podatke kako bi imali dovoljno vremena za pisanje, ali i za obavljanje ostalih školskih i vanškolskih aktivnosti.

Učenici slušaju tekst *Alge – morska trava*, nakon čega se provjerava razumijevanje odslušanog. Razgovara se o kompoziciji zadatka. Učenici uočavaju plan sastava i broj bilježaka po cjelinama. Upoređuju broj bilježaka koje su napisali na tabli u vezi s odabranom temom s Martinovim bilješkama u Udžbeniku (str. 53). Kratko komentarišu Martinov sastav.

Čitaju sastave *Nestašluk koji pamtim* i *Opis ruže*. Upoređuju ih. Cilj upoređivanja je uočavanje razlike između umjetničkog i neumjetničkog teksta. Shvataju da prilikom pisanja ili saopštavanja i umjetničkih i neumjetničkih tekstova postoji plan izlaganja i djelovi kompozicije. Raspoređuju bilješke u vezi s temama *Stara maslina* i *O ribama*.

Na osnovu bilježaka i napravljenog plana pripremaju se za usmeno izlaganje na temu *O ribama*. Plan im pomaže da organizuju misli i ideje dok izlažu, kao i da vode računa o povezanosti teksta. Dobro je uključiti što više učenika u izlaganje (priprema za samostalni nastup i izlaganje na narednim časovima).

Podijeliti učenike u pet grupa (po 5/6 učenika). Svaka grupa treba da opiše neki sport (košarka, rukomet, vaterpolo, fudbal, odbojka, tenis...). Treba da naprave plan izlaganja i predstave ga odjeljenju. Na osnovu plana, predstavnik svake grupe usmeno izlaže. Ostali tokom izlaganja bilježe svoje komentare na pitanja koja im je dao nastavnik:

- Je li odgovoreno na temu?
- Jesu li ideje jasno saopštene?
- Je li neki dio izlaganja nepotpun ili predug?
- Treba li izmijeniti redosljed izlaganja?
- Jesu li pauze u govoru odgovarajuće i je li izgovor svih riječi jasan i razumljiv?

Komentari treba da posluže kao priprema za što bolje stvaranje teksta – bilo usmeno ili pisano.

Na osnovu plana *Stara maslina* pišu tekst. Ako je moguće, pročitati par sastava i komentarisati ih. Važno je objasniti učenicima na koji se način komentariše tekst. Predočiti im da:

- uvijek prvo istaknu što je dobro u zadatku, a zatim što treba izmijeniti i kako to izmijeniti;
- obrate pažnju na poštovanje plana, jasnoću ideja, strukturu rečenice...;
- se autoru upućuju komentari, ali se biraju riječi – ne treba da se uvrijedi, već da ispravi eventualne propuste i što bolje napiše novu verziju rečenice, pasusa ili čitavog teksta;

– komentari treba da budu što precizniji – nije dovoljno reći: Rad mi se sviđa/ne sviđa; treba objasniti zašto se rad sviđa/ne sviđa; koji dio teksta je nepotpun i kojim detaljima ga dopuniti; što je nejasno ili neprecizno napisano i kojim objašnjenjima ga učiniti jasnijim; koji su izrazi pogrešno upotrijebljeni i kojim ih treba zamijeniti...

Na narednom času učenici dobijaju zadatak da odaberu temu (iz likovne umjetnosti, muzičke umjetnosti, matematike, biologije, geografije, fizike, ekologije...) i da napišu neumjetnički tekst. Mogu da koriste udžbenike, enciklopedije, časopise, internet (ukoliko u učionici postoji računar, ali ne svoje telefone) i slično. Čas se odvija u tri faze:

- *Prije pisanja teksta*

Nastavnik daje uputstva; ističe da je važno napraviti plan ili misaoni obrazac (vidjeti Udžbenik, str. 53), tj. prikupljenu građu i informacije rasporediti u tri cjeline:

- uvod: uvesti u temu i privući pažnju čitalaca;
- razradu: što potpunije obraditi bilješke kako bi tema bila što bolje objašnjena;
- zaključak: sažeti osnovne ideje, ali ne ponavljati rečeno, već istaći zašto je ta tema važna.

Slijedi dotjerivanje plana – biraju se riječi i izrazi koji će precizno i jasno objasniti temu.

- *Pisanje teksta*

Učenici pišu sastav poštujući plan. Na kraju mogu da navedu literaturu koju su koristili za stvaranje teksta.

- *Poslije pisanja*

Provjera primjene naučenih jezičkih pravila.

Čitanje i komentarisanje napisanog.

Ako je potrebno, ponovo napisati tekst kako bi sve uočene greške bile ispravljene i sastav bio bolji.

Da bismo naučili učenike da jasno, precizno i jezički tačno pišu, bilo bi dobro posvetiti više časova stvaranju teksta. Pošto je riječ o učenicima šestog razreda, preporučuje se uključivanje čitavog odjeljenja u stvaranje teksta. Npr., na jednom času pišu na zadatu temu, na drugom času čitaju (npr., tri sastava iz tri reda; ne moraju uvijek čitati najbolji učenici – cilj je osposobiti učenike da napišu tekst), komentarišu sastave i bilježe komentare. Na trećem času ponovo pišu (prepravljaju) sastave. Svaki red koriguje svoj sastav u skladu s komentarima učenika i nastavnika. U tom radu učestvuju svi učenici istoga reda (neko će se truditi da sastav napiše što čitkije, neko će čitati komentare iz svojih bilježaka da nešto ne bi bilo zaboravljeno a neko će davati ideje kako da se rad prepravi, kako da bolje formulišu rečenice i sl.). Na četvrtom času čitaju novu verziju teksta da bi se uočila razlika između dvije verzije sastava. Radni list 5.1, koji je namijenjen radu u paru, pomoći će učenicima da uvježbaju pravljenje plana za usmeno izlaganje.

Za svaki par pripremiti po jedan primjerak zadatka A i zadatka B. Jedan učenik dobija tekst *Ptice* (B) i u njemu pronalazi najvažnije podatke. Drugi učenik dobija pitanja (A) u vezi s pticama i na njih odgovara. Upoređuju svoje odgovore.

Ukoliko za ovako koncipiran zadatak ne postoje uslovi, nastavnik svim učenicima postavlja pitanja iz zadatka A, a jedan učenik ih bilježi na polovini table. Potom nastavnik čita tekst o pticama (zadatak B); učenici na osnovu njega stvaraju plan za usmeno izlaganje i zapisuju ga na drugoj polovini table. Upoređuju.

Cilj upoređivanja jeste da učenici jasno uvide koliko su znali o pticama, što je to što nijesu znali i što su novo naučili.

Radni list 5.1 omogućava da pomoću bilježaka u misaonom obrascu napišu tekst poštujući tri faze stvaranja teksta: prije pisanja teksta, pisanje teksta i poslije pisanja. Učenici su na nekom od prethodnih časova dobili zadatak da pronađu informacije o Skadarskom jezeru (udžbenici iz geografije i biologije, enciklopedije, internet, razgovori). To je priprema za pisanje teksta o Nacionalnom parku „Skadarsko jezero.“

Nastavnik će pomoću projektor na tabli prikazati radni list, ili će ga štampati u onoliko primjeraka koliko ima učenika. Važno je da im skrene pažnju na mapu NP „Skadarsko jezero“ koja se nalazi u okviru radnog lista – može im poslužiti kao dopunski materijal kojim upotpunjuju podatke koji se tiču za geografskog položaj Parka. Sajt sa koga je mapa preuzeta dat je u Literaturi (na kraju radnog lista), među izvorima koji su korišćeni za ovaj zadatak i koje treba navesti.

5.2. DATIV

(obrazovno-vaspitni ishod 5)

Uvod u sadržaj predviđen **odjeljkom 5.2** može biti igra asocijacije. Pomoću računara i projektor (ako postoje uslovi u školi), ili crtanjem tabele na tabli, nastavnik počinje aktivnost.

	A	B	C
1.			
2.			
3.			
4.			

Učenici otvaraju polja, a nastavnik upisuje pojmove. Na osnovu otvorenih polja učenici pogađaju rješenja kolona A, B, C i odgonetaju konačno rješenje.

	A	B	C
1.	REDNI BROJ	ZAVISAN	DATI TEBI
2.	NIJE PRVI	NEZAVISAN	REĆI MENI
3.	NIJE DRUGI	NOMINATIV	PRIĆI STOLU
4.	VEĆ JE ...	VOKATIV	PITANJA ZA PADEŽ
	TREĆI	PADEŽ	KOME? ČEMU?
D A T I V			

Slijedi čitanje teksta *Pismo poglavice Sijetla američkom predsjedniku* (Udžbenik, str. 57). Učenici prepoznaju dativ u naslovu teksta i u tekstu. Rješavanjem zadataka provjerava se razumijevanje teksta. Potom u tekstu pronalaze riječi u dativu i uočavaju prijedlog (1. *prema zemlji*; 2. *prema životnoj sredini, bijelom čovjeku, prema okolini*; 3. ---; 4. *prema životnoj sredini, prema zemlji*; 5. ---).

Dok učenici rade na zadacima iz Udžbenika (str. 58, 59) i Radne sveske (str. 41, 42), treba im ukazivati na osnovna značenja dativa, posebno cilj i smjer kretanja (da bi ga kasnije razlikovali od lokativa) i prijedloge koji se upotrebljavaju samo s dativom.

5.3. SKRAĆENICA

(obrazovno-vaspitni ishod 6)

Predlažemo da nastavnici učenicima prvo objasne svrhu skraćivanja riječi ili izraza pa kako se oni skraćuju. Učenici se mogu uvesti u učenje skraćivanja npr. ispisivanjem teme na tabli: Planetu Z. možemo spasiti. Prvo je potrebno provjeriti da li razumiju temu i upotrijebljenu skraćenicu. Potom učenici smišljaju plan i na tabli pišu bilješke za djelove kompozicije (uvod, razrada, zaključak), pri čemu koriste skraćenicu. Upoređuju svoj plan s planom učenice Viktorije Adžić (Udžbenik str. 60) i skraćenicama koje je ona upotrijebila.

Potrebno je da učenici shvate svrhu skraćivanja riječi i pravila skraćivanja s tačkom i bez tačke. Važno je predočiti im i sljedeće:

- Jedna riječ može se skratiti na više načina (godina = g. i god.).
- Više različitih riječi može imati istu skraćenicu, pa značenje prepoznamo iz konteksta (On ide drugi put u osmi r. / Tri je r. broj. / To je rodno mj. V. Nikolića. / Ljetnji mj. su jun, jul i avgust.).
- Riječi se ne skraćuju na samoglasnik, ali postoje izuzeci: skraćivanje sažimanjem glasova (gospođa – gđa) ili velika slova u višečlanim nazivima (Crnogorska akademija nauka i umjetnosti – CANU).
- Svaka riječ može da se skрати prema pravilima Pravopisa. S korišćenjem skraćivanja ne treba pretjerati jer to može dovesti do nerazumijevanja teksta. Zajedno s nastavnikom provjeravaju jesu li tačno skratili riječi u planu koji su napisali na tabli. Za vježbanje skraćivanja koristiće radni list 5.3. List za učenike može se kopirati ili prikazati pomoću dijaprojektora.

Na zadatak pisanja u Radnoj svesci (str. 45) ukazano je na početku 5. cjeline, u odjeljku 5.1. (Stvaranje teksta). Zadatak, kako je već rečeno, podstiče kreativnost i samostalan rad pa nije obavezan za sve učenike. Nastavnik će učenika uputiti na grafičke elemente u tekstu koji mogu doprinijeti da sastav bude interesantniji a informacija jasnija. (fotografije, dijagrame, mape, ilustracije...) Takođe, treba ukazati na potrebu da se na kraju sastava navedu izvori i korišćena literatura i objasniti kako treba zapisati izvore. Obavezno je da nastavnik pročita tekst i ukaže na sve eventualne propuste i greške prije prezentacije rada u odjeljenju. Tako će učenik imati vremena da prepravi tekst, ispravi sve greške, napiše novu, bolju verziju i tek tada je pročita pred odjeljenjem.

Rješenja zadataka iz Radne sveske (5. cjelina)

1.

- čitanje teme (naslova)
- podvlačenje glavnih riječi u naslovu
- pisanje bilježaka u vezi s temom
- kratko objašnjenje bilješke (pisanje kratkih odgovora)
- podjela bilježaka na:

1. uvod

2. razradu

3. zaključak

- provjera pravopisa i gramatike

2. a)

Naslov i podvlačenje glavnih riječi u naslovu

Putovanje na Grenland

Prikupljanje građe

- ostrvo Grenland se nalazi na Sjevernom polu
- Eskimi su narod koji naseljava ovo ostrvo
- Eskimi žive u igluima – kućama od leda
- životinje koje se mogu sresti na Grenlandu

Uvod

- Želja za putovanjem u nepoznato

Razrada

- Odlazak na ostrvo Grenland
- Opis ostrva
- Susret s Eskimima
- Boravak u njihovim kućama – igluima
- Pingvini, polarne lisice, polarni medvjedi/međedi

Zaključak

- Buđenje iz sna
- Putovanje u mašti – zanimljivo i interesantno

Provjera pravopisa i gramatike

- Upotreba padeža
- Sastavljeno i rastavljeno pisanje riječi
- Pisanje J između I i O...

b) PRIKUPLJANJE GRAĐE: ostrvo Grenland se nalazi na Sjevernom polu; Eskimi su narod koji naseljava ovo ostrvo; Eskimi žive u igluima – kućama od leda; životinje koje se mogu sresti na Grenlandu.

3. Rješenje zavisi od odgovora učenika

4. a)

G	O	Ž	E	D	A	P	V
D	E	Š	T	O	K	A	O
K	U	N	P	O	O	G	K
O	D	Z	I	A	G	E	A
E	O	U	T	T	A	Č	T
M	E	M	I	Č	I	I	I
O	Č	E	M	U	V	V	V
K	V	I	T	A	K	O	L

b)

1. Dativ
2. Kome? Čemu?
3. Smjer, pravac i cilj

5. a) Učeniku Luki Simiću kao građa za tekst poslužile su knjige i enciklopedije o dinosaurisima.

b) UVOD: Kad su živjeli?

Kako su dobili i ime (i drugi tačni odgovori)

RAZRADA: Kako se dijele dinosaurusi

Parasaurolofus – biljojed

Što znači riječ parasaurolofus

Opis parasaurolofusa (dužina, težina, kresta i njena funkcija, čime se hrani)

ZAKLJUČAK: Nestanak dinosaurusa

Dokaz – krater na području Meksika

6. gmizavcima; veličini i izgledu; gmizavcu; rogu

7. a) gmizavcima; gmizavcu

b) veličini i izgledu; rogu

v) Pitanje *kome* postavlja se za imenice koje označavaju živa bića, a *čemu* za imenice koje znače stvari i pojave.

8. 1. Poruči <u>roditeljima</u> da dođu na roditeljski sastanak.	namjena
2. Potrčali smo prema <u>školi</u> da ne zakasnimo na čas.	smjer kretanja
3. Ustao je i ljutito krenuo ka <u>vratima</u> .	smjer kretanja
4. <u>Najboljim učenicima</u> su dodijeljene knjige i diplome.	namjena
5. Pepeljuga je prišla <u>dvoru</u> sa strahom i uzbuđenjem.	smjer kretanja

9. Kasnim na čas i sa strahom prilazim **učionici**. Čujem glas nastavnice koja **Mariji** upisuje peticu u dnevnik. Pitam se da li da uđem. Kucam na vrata, ali niko ne odgovara. Čujem Mariju kako čita svoj sastav. Ulazim na prstima. Niko me nije primijetio, osim nastavnice, koja me je ohrabrila osmijehom. Približavam se **klupi** i pažljivo slušam:

„Željela bih da **čarolija** vječno traje. Odjednom, neko me zove. To je **glas** moje majke: '**Marija**, probudi se, zakasnićeš u školu'.

Teško se budim, majčin **glas** prekinuo je moje maštanje. Željela bih još jednom vratiti kazaljke na satu. Ali neka, uradiću to sljedeće noći. Jer kad padne **noć**, **Pepeljuga** i moji dragi **likovi** biće sa mnom u carstvu snova.“

NOMINATIV: čarolija, glas, glas, noć, Pepeljuga, likovi.

DATIV: učionici, Mariji, klupi.

VOKATIV: Marija.

10. nominativ

vokativ

dativ

11. Crnogorska akademija nauka i umjetnosti	CANU
Osnovna škola	OŠ
Kulturno-informativni centar	KIC

12. a) N, T, T, N, T, T, T, N, T, N. T

b) bj. – br.; pro. – prof.; napr. – npr.; superla. – superl.

13. a) im. m. r. tj. akuz. jed. nom. jed.

b) Ako imenica muškog roda označava stvari, pojave, to jest neživo, akuzativ jednine ima isti oblik kao nominativ jednine

14. g. / gđin; dr; v. d.; njem. jez.

15.

ul.	skrać.
-----	--------

o. m.	kg
-------	----

uč.	tzv.
-----	------

gim.	UN
------	----

prez.	m
-------	---

16. Rješenja zavise od odgovora učenika.

CJELINA UDŽBENIKA

6.1. mali oglasi/reklama

6.2. reklama

6.3. akuzativ

6.4. proste, izvedene i složene riječi

OBRAZOVNO-VASPIITNI ISHODI

Obrazovno-vaspiti ishod 3:

Na kraju učenja učenik će biti sposoban da objasni namjenu i značaj zvaničnih i nezvaničnih tekstova i medijskih tekstova.

Obrazovno-vaspiti ishod 5:

Na kraju učenja učenik će biti sposoban da u tekstovima prepozna i razumije gramatičke pojmove, imenuje ih odgovarajućim izrazima i pravilno koristi prilikom govora i pisanja.

Obrazovno-vaspiti ishod 5:

Na kraju učenja učenik će biti sposoban da u tekstovima prepozna i razumije gramatičke pojmove, imenuje ih odgovarajućim izrazima i pravilno koristi prilikom govora i pisanja.

Sadržaji/pojmovi:

- mali oglas
- štampane, radijske i TV-reklame
- akuzativ (padež objekta; značenje mjesta)
- proste, izvedene i složene riječi (korijen, porodica riječi)

Prijedlog aktivnosti učenika

- Učenici čitaju tekstove; nakon prvog čitanja govore ko piše i kome je namijenjena sadržina teksta. Pronalaze elemente teksta po kojima su to prepoznali. Nakon ponovnog čitanja, koristeći tekst, odgovaraju na pitanja nastavnika/nastavnice o značajnim podacima, kažu šta misle kakav uticaj ima mali oglas, štampana, radijska ili TV-reklama na primaoca i kako će se primalac „odazvati“. Obrazlažu svoje mišljenje.
- Učenici izdvajaju u tekstu različite oblike imenica i određuju im padež. Uočavaju osnovna značenja akuzativa (padež objekta, značenje mjesta). Kroz vježbu

ISHODI UČENJA

Tokom učenja učenik će moći da:

- prepozna medijske tekstove;
- odredi namjenu i značaj medijskih tekstova;
- razlikuje štampane, radijske i TV-reklame, mali oglas.

Tokom učenja učenik će moći da:

- razlikuje i objasni padeže i njihova osnovna značenja i službu i pravilno ih upotrebljava u govoru i u pisanju (akuzativ - padež objekta; značenje mjesta).

Tokom učenja učenik će moći da:

- prepozna, imenuje i koristi proste, izvedene i složene riječi (korijen, porodica riječi).

ispravljaju kritična mjesta u govoru (posebno upotrebu akuzativa i lokativa s prijedlozima *na* i *u*).

- Učenici uočavaju proste i izvedene riječi. Bogate rječnik: uz dati korijen navode riječi koje pripadaju istoj porodici; u grupi riječi podvlače riječi iste porodice i određuju njihov korijen; proširuju odjeljenjski rječnik, klasifikuju riječi prema porodici.
- Vježbaju jasan i prirodan govor uz poštovanje jezičke norme (pravilan akcentat i dr.); vježbaju jasno, prirodno i izražajno čitanje.

6.1. MALI OGLASI/REKLAMA

(obrazovno-vaspitni ishod 3)

S obzirom na značaj medija u savremenom društvu, učenici treba što ranije da se upoznaju s pojmom medijske pismenosti. Kritičko razumijevanje i korišćenje medija od velike je važnosti za razvoj svake jedinice i formiranje njenog pogleda na svijet. Medijska pismenost učenika uči da prepozna namjenu i značaj medijskih poruka, da ih kritički čita i analizira, da vrši odabir činjenica, zaključuje i vrednuje medijski tekst. Pismenost – osnovna, čitalačka, medijska, računarska, matematička... – uslov je za život, rad i napredak u savremenom društvu.

Reklame i oglasi su medijski tekstovi s kojima se učenici svakodnevno i na svakom koraku susreću. Stoga će im razgovor o značaju i vrstama reklame biti blizak i zanimljiv. To treba iskoristiti u analizi medijskih poruka ovih tekstova jer je njihov uticaj na stavove i ponašanje mladih ljudi izuzetno veliki.

Na početku časa posvećenog usvajanju znanja predviđenih odjeljkom 6.1, učenici objašnjavaju značenje pojma oglasiti. U Udžbeniku (str. 65, 66) dati su primjeri malih oglasa; učenici ih čitaju i uočavaju njihove karakteristike. Nakon ponovnog čitanja, koristeći tekst, odgovaraju na pitanja nastavnika o značajnim podacima; iznose svoje mišljenje o tome kakav uticaj ima na primaoca mali oglas. Zaključuju da se u zavisnosti od vrste oglasa koriste različiti glagoli i pridjevi i nabrajaju one koji se najčešće upotrebljavaju. Objasnjavaju potrebu klasifikacije malih oglasa prema vrsti (radi lakšeg snalaženja) i opisuju efekte koje oglas s fotografijom ostavlja na primaoca. Na osnovu datih primjera uočavaju da svaki mali oglas treba da sadrži broj telefona ili adresu. Na kraju izvode zaključak: kod ove vrste tekstova bitno je dobro odmjeriti svaku riječ kako bi se izbjegle nedoumice ili nejasnoće i voditi računa o pravopisnoj, gramatičkoj i stilskoj ispravnosti. U grupama mogu raditi zadatak da u raznim medijima potraže primjere loše osmišljenih oglasa i da ukažu na greške. Poželjno je da nakon toga urade zadatak koji je dat u Udžbeniku (str. 67), a koji od njih zahtijeva da sami osmisle i napišu nekoliko primjera različitih malih oglasa.

6.2. REKLAMA

(obrazovno-vaspitni ishod 3)

Odjeljak 6.2 posvećen je reklamama. Čas mogu započeti učenici razgovorom o omiljenoj reklamama i obrazlaganjem svojih izbora. Objašnjavaju značenje glagola *reklamirati*, potom analiziraju ponuđene primjere. Koristeći tekst, odgovaraju na pitanja data u Udžbeniku (str. 67, 68). Pitanja koja im nastavnik postavlja usmjerena su na to da učenici uoče uticaj reklamnog teksta na čitaoca/slušaoce/gledaoce. Zaključuju na koji se način taj uticaj najbolje postiže, kao značajne elemente izdvajaju boju, riječ, zvuk; obrazlažu svoje mišljenje. Na osnovu ponuđenih primjera, ali i sopstvenog iskustva, navode vrste reklama. Učenici usvajaju pojam akustičnih i vizuelnih efekata. Posmatraju primjere u Udžbeniku i prepoznaju televizijsku reklamu i reklamu na internetu. Zatim uočavaju slogan ponuđenih reklama i razgovaraju o njegovom značaju za uspjeh same reklame.

Sučenicima se u nastavku časa može povesti razgovor o prednostima i nedostacima različitih vrsta reklama, o efektu koje imaju na primaoca. Važno je istaći značaj reklame kao medijskog teksta s ključnom namjerom – uticaj na čitaoca. Nastavnik prvo objašnjava što znači pojam *marketing*. Budući da dosta koriste elektronske medije, tradicionalne (telefon, radio, televizija) i savremene (kablovska televizija, mobilni telefon, računar, internet...), učenicima, kao i ostalim savremenim potrošačima, vrlo je blizak pojam elektronskog marketinga. Takođe, lako će zaključiti da se radijska reklama bazira na zvučnoj poruci i da koristi kombinaciju govora, muzike, različitih zvukova i šumova. Navode prednosti radijske reklame: radio možemo slušati u toku cijeloga dana, dok se odmaramo ili obavljamo neke druge poslove. Učenici zatim iznose karakteristike ostalih vrsta reklame i uz pomoć nastavnika izdvajaju osnovne zaključke. Štampane reklame/oglasi veoma su rašireni i popularan način dostavljanja propagandne poruke (novine, revije, časopisi), a pogodni su i zbog efikasnosti i pristupačnih cijena. Televizijska reklama zasniva se na audio-vizuelnoj poruci. Televizija je najkompleksniji medij i pruža najviše mogućnosti za slanje željene poruke. Zbog mogućnosti da kombinuje sliku, crtež, govor, muziku i pokret, televizijska reklama predstavlja vrlo efikasno sredstvo propagande. S druge strane, učenicima je najbliži i stoga za njih posebno značajan internet marketing. Prednosti onlajn marketinga su brzo prilagođavanje uslovima na tržištu, niži troškovi komunikacije, mogućnost slanja propagandnih poruka na mobilne uređaje i sl. Zbog svega toga učenici su veoma podložni uticajima tog tipa reklama, pa im treba posvetiti posebnu pažnju. U Radnoj svesci za vježbanje predviđeni su zadaci na str. 47–50.

Važno je da učenici prepoznaju značaj originalnosti i maštovitosti kao bitnih karakteristika reklame. Te karakteristike su neophodne kako bi poruka (slogan), ali i slika, zvuk, uspješno skrenuli pažnju i pobudili želju kod primalaca – potrošača. U Radnoj svesci su za vježbanje ovog gradiva predviđeni zadaci na str. 47–50.

Za drugi čas posvećen ovom nastavnom sadržaju može se planirati projektni rad – izrada reklame. S obzirom na dostupnost gotovo kompletnog potrebnog materijala (telefona s kamerom, laptopa, projektora, različitih ilustracija, CD plejera, interneta), moguće je organizovati učenike u grupe kako bi svaka grupa pripremila po jednu vrstu reklame. Grupe bi potom prezentovale svoje radove i aktivnosti koje su prethodile finalnom proizvodu. Iz svih prezentacija mogu se izvući i napraviti fotografije – panoji koji će ostati kao primjer zajedničkog rada.

6.3. AKUZATIV

(obrazovno-vaspitni ishod 5)

Tekst o otkriću Amerike (Udžbenik, str. 71) dobar je uvod u sadržaje predviđene **odjeljkom 6.3.** Prije čitanja teksta, učenici razgovaraju o poznatim činjenicama vezanim za slavno Kolumbovo putovanje, gdje je njegova ekspedicija zapravo bila krenula, s kojim ciljem... U nastavku će obnoviti znanja o padežima kako bi došli do novih sadržaja koje treba usvojiti. Kad je riječ o akuzativu, ishodom je predviđeno da učenici u šestom razredu uočavaju značenje mjesta i službu objekta; ostala značenja i službe ovoga padeža učiće u devetom razredu. Važno je da sada dobro upoznaju osnovna značenja akuzativa, što im ponuđeni primjeri i omogućavaju. Ako procijeni da je potrebno, nastavnik će im ponuditi i dodatna vježbanja po svom izboru.

U glavnom dijelu časa učenici rade na predloženom tekstu. Nakon čitanja, odgovaraju na data pitanja i tako provjeravaju razumijevanje pročitanog. Koncentrišu se na podvučene riječi u akuzativu. Uočavaju da akuzativ označava mjesto, krajnji cilj, tj. da se njime, za razliku od dativa, daje obavještenje da se taj cilj zaista dostiže, da se njime ne označava pravac kretanja, već mjesto koje predstavlja kraj kretanja. Uz pomoć nastavnika, učenici shvataju da je upravo zato akuzativ pogodan da bude padež pravog objekta, tj. da imenuje predmet na kojem se ili u vezi s kojim se obavlja neka radnja. U nastavku uočavaju da se s akuzativom slaže veliki broj prijedloga. U drugom dijelu časa učenici mogu formirati rečenice u kojima će upotrebljavati akuzativ s prijedlozima i uraditi zadatak predložen u Udžbeniku (str. 72) kao i 4. zadatak na radnom listu 6.1. Tako će utvrditi znanje o akuzativu i uočiti činjenicu da su prijedlozi s akuzativom vezani za kretanje i graničnu direktivnost, tj. dostizanje cilja, za razliku od onih s instrumentalom i lokativom (o čemu će učiti kasnije, ali se može pomenuti). Za rad kod kuće predloženi su zadaci u Radnoj svesci 51 – 53.

6.4. PROSTE, IZVEDENE I SLOŽENE RIJEČI - GRAĐENJE (TVORBA) RIJEČI

(obrazovno-vaspitni ishod 5)

Već na osnovu prostog pregleda ishoda i pojmova koje učenici treba da usvoje (prosta, izvedena, složena riječ; korijen, porodica riječi, sufiks, prefiks, spojni vokal) jasno je da je ova oblast (**odjeljak 6.4**) sadržajnije od prethodnih, što objašnjava detaljniji pristup u Udžbeniku i Radnoj svesci. Na nastavniku je da odmjeri u kolikoj mjeri će se služiti Udžbenikom i koje će od datih primjera upotrijebiti na času.

Značaj ove nastavne oblasti je veliki – sadržaji koji se u okviru nje usvajaju direktno utiču na bogaćenje rječnika učenika, a oskudnost tog rječnika danas je prepoznata kao problem. Iako su svi navedeni pojmovi potpuno novi i nepoznati učenicima, sam postupak tvorbe nije. Učenici su, naime, u prethodnom obrazovnom ciklusu vježbali pretvaranje jedne vrste riječi u drugu (imenicu u glagol i obratno, i sl.). Kako bi se uočila razlika u vrstama tvorbe, potrebno je ići postupno.

Uvodni tekst (Udžbenik, str. 74) jeste učenički domaći zadatak koji sadrži primjere proste riječi i izvedenih riječi. Cilj razgovora koji prati tekst jeste da usmjeri pažnju učenika na sadržaj koji će usvajati. Uz pomoć nastavnika, učenici uočavaju načine dobijanja izvedenih riječi, razlike između sufiksa i prefiksa, različite načine građenja složenih riječi (pomoću spojnog vokala i bez njega). Budući da su već naučili da prepoznaju gramatičku osnovu riječi (građenje padeža), brzo će uočiti zajednički dio svih istaknutih riječi u tekstu – njihovu tvorbenu osnovu. Neophodno je stalno ukazivati na razliku između gramatičke i tvorbene osnove. Potrebno je dosta vježbe da učenici prepoznaju postupak stvaranja različitih oblika iste riječi od gramatičke osnove i da ga jasno razlikuju od postupka stvaranja različitih, novih riječi od tvorbene osnove. Uočavaju da se tvorbena osnova i korijenska riječ nekad poklapaju. Stvarajući nove riječi, bilo slaganjem bilo izvođenjem, doći će do pojma porodice riječi.

Za završni dio časa (refleksija) predviđen je rad u grupama. Od riječi predloženih u Udžbeniku, odnosno od onih koje predloži nastavnik ili oni sami, učenici prave porodice riječi. Takmičarski duh koji karakteriše grupni rad može podsticajno uticati na učenike i motivisati ih da iznalaze što veći broj riječi. Tako bogate rječnik: uz dati korijen navode riječi iste porodice; u grupi riječi podvlače riječi iste porodice i određuju njihov korijen; proširuju odjeljenjski rječnik, klasifikuju riječi prema porodici.

Zbog obimnosti sadržaja, za naredni čas predlažemo vježbanja s radnog lista 6.1, zadaci 5–8, kao i u Radnoj svesci str. 53, zadaci 18–22.

Rješenja zadataka iz Radne sveske (6. cjelina)

1. b)

Tekstom se oglašava, nudi informacija o određenom proizvodu.

2. kratka informacija.

jasan, sažet, gramatički, pravopisno, stilski
broj telefona, adresu

3. glagoli: kupujem, prodajem, izdajem, nudim, tražim, mijenjam, popravljam, čuvam...

pridjevi: novi, polovni, odlični, dobri, povoljni, renovirani, komforni, neuseljavani...

4. a) Kupujem neuseljavan stan.

Kolašin, 069 xxx xxx

kuće/stanovi

Električar nudi svoje usluge.

Zabjelo, Podgorica

Tel. 067 xxx xxx

posao

b) Sport i rekreacija

5. Primjer: U Bijeloj izgubljen pas Džeki, kućni ljubimac. Oko vrata nosi ogrlicu s imenom. Nalazaču slijedi nagrada. Zvati na broj 067 xxx xxx tokom cijelog dana.

6. c)

Nije potrebno navoditi riječ strani.

a)

elektronskom poštom/e-mailom

7. Stanišić prevoz.

Nije bitno gdje putujete, bitno je ko vas vozi!

8. a)

Zagrizi i uljepšaj dan

Za nježan dodir i zaštitu

Sanjari na našim talasima

Zaroni u carstvo riječi

S našom mrežom u svijet

radio-stanica

keks

nova knjiga

telefonski operater

krema za kožu

9. a) da privuče pažnju što većeg broja potrošača.

zvučnim; riječi.

b) zdrav

Npr.: Treba voditi računa o zdravom životu i zdravoj ishrani.

Hrana je proizvedena na planini.

Planine su čuvari čistog vazduha i čistog tla.

10. Rješenja su različita, zavise od odgovora učenika.
Važno je voditi računa o originalnom rješenju – efekti i izbor riječi (specifična upotreba jezika).

11.

A	B	C
OBJEKAT	PRIJEDLOZI	PADEŽ
	AKUZATIV	

12. b), c)

13. a) baka, bake, bakj, baku, bako, s bakom, o) baki
b) baku

14.

Donesi mi parče kolača. — nominativ – subjekat
 Poklonio je sestri cvijeće. — genitiv – dioni
Marko uči pjesmu. — akuzativ – objekat
 Lejla je uradila zadatak. — dativ – namjena
 Posadio je cvijeće uz ogradu. — akuzativ – mjesto

15. učionicu, školu, park.
Akuzativ.

16. balerine, konjske trke, gradski život, pastele, skulpture, pokret.
Svi oblici akuzativa u tekstu imaju službu objekta.

17. Lijepo je sankati se niz brdo.

Krenuo sam u školu.

Svakog ljeta idemo na more.

Šetali su ćuteći kroz šumu.

Svi podvučeni oblici akuzativa imaju službu glagolske odredbe za mjesto.

18. a) nastajanje jedne riječi od druge (ili više drugih).
proste, izvedene i složene.

b) roditelj, rodbina, roditi, roditeljstvo, roditeljski
korijen riječi.

izvedenim; prefiks, sufiks.

c) putić, putni, putokaz, putarina, putovanje, putnik

Putokaz je složena riječ, ostale su izvedene riječi.

19.

tvorbena osnova	sufiks	nova riječ
grad	-ić	gradić
grad	-ski	gradski
grad	-urina	gradurina
grad	-iti	graditi

20. nesreća
 prađed/djed
 ujutro
 očistiti
 preveliki

21.

brod	_____	kazati	brodogradnja, brodogradilište
mašina	_____	graditi	mašinovođa
put	_____	hvatati	putokaz
ruka	_____	vođa	rukohvat

spojnog; O.
 o, e; spajanjem

22. a)

riječi	proste	izvedene	složene
sunce	x		
zemljica		x	
zemlja	x		
kolovođa			x
moreplovac			x
drvo	x		
drven		x	
drvored			x
vodonoša			x
zubobolja			x

b) Riječi nastale prostim spajanjem: kolovođa, moreplovac, drvored.
 Riječi nastale spajanjem pomoću spojnog vokala: vodonoša, zubobolja.

23.

naočari	more	ključ
oko	morski	zaključati
očni	mornar	<u>ključati</u>
<u>okolo</u>	<u>umoriti</u>	ključić

24. Sunčica, sunašce, sunčan, sunčati, osunčati, suncobran, suncokret...

CJELINA UDŽBENIKA

7.1. obavještenja

7.2. instrumental

7.3. pisanje naziva istorijskih događaja

OBRAZOVNO-VASPITNI ISHODI

Obrazovno-vaspitni ishod 3:

Na kraju učenja učenik će biti sposoban da objasni namjenu i značaj zvaničnih i nezvaničnih tekstova i medijskih tekstova.

Obrazovno-vaspitni ishod 5:

Na kraju učenja učenik će biti sposoban da u tekstovima prepozna i razumije gramatičke pojmove, imenuje ih odgovarajućim izrazima i pravilno koristi prilikom govora i pisanja.

Obrazovno-vaspitni ishod 6:

Na kraju učenja učenik će biti sposoban da razgovjetno i prirodno govori i u usmenoj komunikaciji demonstrira pravilan izgovor, a u pisanoj komunikaciji primjenjuje osnovna pravopisna znanja.

Sadržaji/pojmovi:

- nezvanično i zvanično obavještenje
- instrumental (padež društva, zajednice i sredstva)
- veliko početno slovo u pisanju naziva istorijskih događaja

Prijedlog aktivnosti učenika

- Učenici čitaju primjere obavještenja iz Udžbenika, uočavaju njihovu namjenu i ključne podatke koje sadrže. Upoređuju javna i privatna obavještenja, zvanična i nezvanična, zaključuju koje podatke sadrže i na koji su način napisana jedna i druga.
- U tekstovima uočavaju riječi upotrijebljene u obliku instrumentala. Zaključuju koja su njegova osnovna značenja. Zapažaju razliku između instrumentala sredstva, društva i zajednice. Kroz vježbanja ispravljaju kritična mjesta u govoru i pisanju prilikom upotrebe instrumentala s predlogom s(a) ili bez njega.
- U tekstovima obavještenja u Udžbeniku uočavaju pravopisna pravila u pisanju naziva istorijskih događaja. Primjenjuju ta pravila u svojim tekstovima. Vježbaju i na primjerima ispravljaju pravopisne greške. Razlikuju pisanje naziva istorijskih događaja (veliko početno slovo prve riječi u nazivu) od pisanja naziva razdoblja u razvoju društva, književnih i umjetničkih pravaca (malo početno slovo).

ISHODI UČENJA

Tokom učenja učenik će moći da:

- odredi namjenu i značaj zvaničnih i nezvaničnih tekstova: nezvanično i zvanično obavještenje.

Tokom učenja učenik će moći da:

- razlikuje i objasni padeže i njihova osnovna značenja i službu i pravilno ih upotrebljava u govoru i u pisanju (instrumental).

Tokom učenja učenik će moći da:

- pravilno koristi veliko početno slovo u pisanju naziva istorijskih događaja.

7.1. OBAVJEŠTENJA

(obrazovno-vaspitni ishod 3)

U četvrtom i petom razredu učenici su usvojili pojam javnih obavještenja (piktogrami, cjenovnik, telefonski imenik, red vožnje, TV-program). U šestom razredu ta se znanja proširuju razlikovanjem nezvaničnih i zvaničnih obavještenja. Nakon kratkog obnavljanja (Udžbenik, str. 79), učenici uočavaju karakteristike tih obavještenja na primjerima datim u Udžbeniku (str. 80–82). Čitaju tri obavještenja o događanjima u Nacionalnoj biblioteci; osim osnovnih elemenata obavještenja kao vrste teksta, zapažaju i ostale bitne pojedinosti o kojima tekst govori (odlaganje zakazanog događaja, uzroci odlaganja i naknadno obavještenje o istom događaju). Budući da su se učenici u ranijim razredima već upoznali s formom zvaničnog i nezvaničnog obraćanja, lako će uočiti specifičnosti zvaničnog, odnosno nezvaničnog obavještanja. Za rad u grupi (Udžbenik, str. 82) može se koristiti radni list 7.1.

Vježbanja u Radnoj svesci (str. 57–60, zadaci 1–6) usmjerena su na razlikovanje zvaničnog od nezvaničnog obavještenja, uočavanje osnovnih podataka u obavještenju, utvrđivanje nepotpunosti obavještenja, dopunjavanje obavještenja podacima koji nedostaju i pismeno uobličavanje različitih vrsta obavještenja. Preporučujemo korišćenje radnog lista 7.2.

7.2. INSTRUMENTAL

(obrazovno-vaspitni ishod 5)

Kao uvod u sadržaje predviđene **odjeljkom 7.2** data su tri kraća obavještenja (Udžbenik, str. 83), jedno zvanično i dva nezvanična. Nakon što odrede osnovne elemente tih obavještenja, njihovu namjenu i bitne podatke, učenici uočavaju oblike instrumentala i njihova osnovna značenja. Instrumental ima brojna značenja, ali učenicima ovom prilikom treba ukazati samo na osnovna značenja ovog padeža (društvo, zajednica, sredstvo), a ostala samo pomenuti. Važno je ukazati im i na pravilnu upotrebu veznika s(a), u čemu se dosta griješi.

Tekst koji je dat u okviru zadatka 8 (Radna sveska, str. 61) učenicima može poslužiti za obnavljanje padeža (radni list 7.3).

7.3. PISANJE NAZIVA ISTORIJSKIH DOGAĐAJA

(obrazovno-vaspitni ishod 6)

Za usvajanje ovog pravopisnog pravila u Udžbeniku je dat tekst obavještenja o proslavi povodom obilježavanja 220 godina od Martiničke bitke (str. 86). Iz plakata kojim se građani obavješstavaju o ovom događaju, osim podataka iznesenih u tekstualnom obavještenju, saznajemo više o kulturno-umjetničkom programu koji

je tom prilikom izveden. U Udžbeniku je dato i kraće objašnjenje o pisanju naziva istorijskih razdoblja, književnih i umjetničkih pokreta i perioda u razvoju književnosti (učenici često griješe jer na ove kategorije primjenjuju pravopisna pravila koja se odnose na nazive istorijskih događaja). Za uvježbavanje tih pravila predviđen je rad u Radnoj svesci (str. 64, 65, zadaci 14–17) i na radnom listu 7.4.

Rješenja zadataka iz Radne sveske (6. cjelina)

1. X, √, X, √, X, X, X
2. 2, 1, 1, 2, 2, 1
3. Događaj: izbor najboljeg učenika/učenice i odjeljenja na kraju trećeg klasifikacionog perioda u OŠ „21. maj“ u Goduši.
Ko obavještava: direktor škole.
Kome je namijenjeno: učenicima škole.
Najvažniji podaci: među učenicima je najbolja Enita Softić, učenica sedmog razreda; najbolje odjeljenje je odjeljenje šestog razreda.
4. Napomena: Ispod obavještenja datog u Radnoj svesci trebalo bi da piše:
Podgorica, 17. 11. 2017. god.
a) 1, 3, 4, 8
b) Na osnovu podataka iz obavještenja predlažem mu da prokuva vodu prije upotrebe ili koristi flaširanu.
5. Nedostaje podatak o tome u koliko sati će početi čas dopunske nastave (vrijeme); ko obavještava.
Kad je trebalo da se odigra predstava (datum, vrijeme); ko obavještava i kome je obavještenje upućeno.
Ko obavještava i kad lift neće raditi (datum, vrijeme).
6. Obavještenja treba da sadrže navedene podatke i da imaju karakteristike određene vrste
7. Nominativ – imenski dio predikata, padež subjekta; genitiv – porijeklo, dio nečega; dativ – pravac kretanja; akuzativ – padež objekta; vokativ – skretanje pažnje; instrumental – značenje sredstva, značenje društva.
8. a) Ko obavještava: Ministarstvo prosvjete.
Kome je namijenjeno obavještenje: javnosti.
Događaj: prvo crnogorsko takmičenje u frizbiju.
Vrijeme: 25. novembar 2017. godine od 11 do 17.30.
Mjesto: Gimnazija „Slobodan Škerović“ Podgorica.
Najvažniji podaci o projektu: treneri posjećuju osnovne i srednje škole i predstavljaju ovaj sport.
Najvažniji podaci o sportu: timski sport, igra se bez sudije, nema fizičkog kontakta...

b) Cilj promocije ovog sporta jeste podučavanje mladih principima fer sportskog ponašanja.

v) sa zadovoljstvom, s nagradama, s organizacijom, diskom – frizbijem, igračima, dodavanjem.

9. N, N, T, T, N, T, T

10. Rijeka – rijekom, rijekama
Učenik – učenicom, učenicima
Svađa – svađom, svađama
Poziv – pozivom, pozivima

11. 1, 3, 4

12. s velikim dvorištem
loptom
događajima
s ljetom
s pogledom
brodom
umjetničkim slikama

13. Nazive: Orja Luka, Bosna i Hercegovina povezati s drugim pravilom.
Ostale nazive povezati s prvim pravilom.

14. v)

15. SLUŠANJE

U Drugom svjetskom ratu učestvovala je 61 država, a samo šest ih je bilo neutralno.

Pogledaj film 13. jul reditelja Radomira Šaranovića o Trinaestojulskom ustanku. Sredinom maja 1943. godine uslijedila je nova ofanziva, poznata kao Bitka na Sutjesci.

Završni dio operacije poznat je kao Bitka na Neretvi ili Bitka za ranjenike.

U Mojkovačkom boju, januara 1916. godine, crnogorska vojska porazila je brojnijeg i opremljenijeg neprijatelja.

16. SLUŠANJE

Ove školske godine, pored praistorije, izučavaćemo i stari vijek.

Vrijeme prije rođenja Isusa Hrista nazivamo prije nove ere, dok je vrijeme poslije njegovog rođenja nova era.

Najduži period u prošlosti ljudskog društva naziva se starije kameno doba (paleolit).

Kultura nastala miješanjem grčke s istočnjačkim kulturama naziva se helenistička. Kameno doba dijeli se na starije kameno doba i mlađe kameno doba.

Општина Мојковац у сарадњи са ЈУ ОШ „Алекса Ђилас Бећо“, ЈУ СМШ „Вуксан Ђукић“, ЈУ ОШ „Милован Ракочевић“ и ЈУ ОШ „Радомир Ракочевић“ Мојковац, расписује

КОНКУРС

за најљепши литерарни рад на тему
„Мојковачка битка – сто година касније“

Поводом обиљежавања јубилеја, стогодишњице Мојковачке битке, Општина Мојковац у сарадњи са васпитно-образовним институцијама на нивоу града, организује такмичење за најбољи литерарни рад на тему „Мојковачка битка – сто година касније“.

Право учешћа на конкурсима имају ученици како основних тако и ученици средње школе, узраста од 9 до 18 година. Састав треба да буде написан на црногорском језику.

Циљ конкурса је развијање вјештине писања, љубави према писању, те ширење свијести о значају Мојковачке битке.

CJELINA UDŽBENIKA

8.1. vijest

8.2. lokativ

8.3. antonimi, homonimi, sinonimi

OBRAZOVNO-VASPITNI ISHODI

Obrazovno-vaspitni ishod 3:

Na kraju učenja učenik će biti sposoban da objasni namjenu i značaj zvaničnih i nezvaničnih tekstova i medijskih tekstova.

Obrazovno-vaspitni ishod 5:

Na kraju učenja učenik će biti sposoban da u tekstovima prepozna i razumije gramatičke pojmove, imenuje ih odgovarajućim izrazima i pravilno koristi prilikom govora i pisanja.

Obrazovno-vaspitni ishod 5:

Na kraju učenja učenik će biti sposoban da u tekstovima prepozna i razumije leksičke pojmove, imenuje ih odgovarajućim izrazima i pravilno koristi prilikom govora i pisanja.

ISHODI UČENJA

Tokom učenja učenik će moći da:

- prepoznaje medijske tekstove;
- odredi namjenu i značaj medijskih tekstova;
- prepozna tekst o aktuelnim i zanimljivim događajima – vijest.

Tokom učenja učenik će moći da:

- razlikuje i objasni padeže i njihova osnovna značenja i službu i pravilno ih upotrebljava u govoru i u pisanju (lokativ – padež mjesta).

Tokom učenja učenik će moći da:

- prepozna i imenuje antonime, sinonime, homonime i koristi ih u govoru i pisanju.

Sadržaji/pojmovi:

- vijest
- lokativ (padež mjesta)
- antonimi, sinonimi, homonimi

Prijedlog aktivnosti učenika

- Učenici čitaju tekst i nakon prvog čitanja govore ko piše i kome je namijenjena sadržina teksta. U tekstu traže elemente po kojima su to prepoznali. Saopštavaju što pošiljalac očekuje od onoga ko pomenutu vijest prima i u tekstu traže elemente po kojima su to prepoznali. Nakon ponovnog čitanja, koristeći tekst, odgovaraju na pitanja nastavnika o značajnim podacima, izdvajaju pitanja na koja vijest daje odgovor. Iznose svoje mišljenje o tome kakav uticaj ima na primaoca novost o aktuelnim i zanimljivim događajima; uočavaju zajedničke karakteristike vijesti i obavještenja. Uočavaju koji je medij objavio vijest. Obrazlažu svoje mišljenje. Pišu vijest po ugledu na čitane tekstove.

- Čitaju tekst, određuju kojoj vrsti pripada, određuju temu teksta. U tekstu nalaze odgovore na pitanja karakteristična za vijest. Izdvajaju istaknute riječi i određuju im padež. Zaključuju koje značenje lokativ ima u izdvojenim primjerima. Uočavaju vezu tog padeža s glagolima mirovanja i njegovu upotrebu s prijedlozima.

- Učenici čitaju tekst i uočavaju oblik izražavanja upotrijebljen u njemu. Izdvajaju riječi suprotnog značenja; zaključuju što se njima ističe i u čemu je njihov značaj za tekst. U tekstu uočavaju i izdvajaju riječi istog glasovnog sastava i prepoznaju značaj konteksta za razumijevanje njihovog značenja. Na primjerima svih izdvojenih riječi (antonima, sinonima i homonima) objašnjavaju njihov značaj za slikovito i precizno izražavanje. Učenici vježbaju i bogate rječnik.

8.1. VIJEST

(obrazovno-vaspitni ishod 3)

Polazna osnova za usvajanje sadržaja datih u **odjeljku 8.1** (oblici novinarskog izražavanja – vijest) može biti istraživački zadatak koji bi učenicima bio zadat par dana ranije. Potrebno je da nekoliko dana prate i analiziraju neki TV program i bilježe kakve emisije dominiraju, odnosno koja je osnovna svrha medijskih priloga emitovanih u tom periodu (informisanje, obrazovanje, zabava, povećanje zarade itd.). Prilikom izvještavanja mogu iznijeti i svoja zapažanja, impresije i ocjene – koji je sadržaj na njih ostavio najjači utisak, da li su se s nekom situacijom/ličnošću identifikovali i sl.

Čas se može nastaviti razgovorom o Festivalu poezije „Kraljevstvo bijelih rada“. Jesu li učenici čuli za ovaj festival? Čitaju li poeziju? Piše li neko od njih poeziju? Jesu li nekad učestvovali na nekom festivalu? Kako mogu saznati za održavanje kulturnih događaja, gdje se mogu naći potrebne informacije?

U Udžbeniku je kao primjer vijesti dat tekst koji govori o uspjehu jedne učenice i o festivalu poezije koji se održava u Bijelom Polju. Učenici čitaju tekst (str. 89) i u njemu izdvajaju značajne podatke. Iznose svoje mišljenje o uticaju koji ta vijest ima na primaoca i s kojim je ciljem objavljena. Izdvajaju najbitniju informaciju i navode pet pitanja na koja ovaj oblik novinarskog izražavanja daje odgovor. U tekstu uočavaju objektivnost, sažetost, aktuelnost; zaključuju da redosljed odgovora na osnovna novinarska pitanja ne mora biti uvijek isti. Imenuju ostale medije u kojima se može pročitati neka vijest. Zatim čitaju obavještenje o istom događaju – festivalu (str. 90); uočavaju zajedničke karakteristike vijesti i obavještenja. Razgovaraju o načinima prenošenja vijesti u prošlosti.

U završnom dijelu časa učenici govore o sličnim primjerima iz svog iskustva (o nekim ličnim uspjesima ili uspjesima drugara iz različitih oblasti), navodeći ih u formi vijesti. Da bi utvrdili rečeno, mogu uraditi 1. zadatak s radnog lista 8. Druga mogućnost je da pišu vijest o nekom školskom događaju. Treba im skrenuti pažnju na potrebu da u tekstu ostvare objektivnost i jasnost. Osim toga, treba ih savjetovati da izbjegavaju strane izraze ukoliko za ono što žele da izraze postoje naše riječi i da ne koriste dugu riječ tamo gdje se može upotrijebiti kratka.

Učenički tekstovi mogu se objediniti na panou, a ako se uz tekstove prilože i fotografije nastale tokom rada i događaja, biće to najbolji način da učenici sami osjete koliko su slika i riječ zajedno moćna alatka. Za rad kod kuće predloženi su zadaci u Radnoj svesci str. 67, 69.

8.2. LOKATIV

(obrazovno-vaspitni ishod 5)

Osnovno značenje lokativa je prostorno; tim padežom označava se mjesto, a vezan je za mirovanje. Čas počinje uvodnim pitanjima (Udžbenik, str. 93) koja učenike podstiču da u samom nazivu lokativa prepoznaju vezu s mjestom (lokacijom). U nastavku časa nastavnik može povesti razgovor o Draganu Raduloviću i Minji Suboti; koliko učenici poznaju pjesnika Radulovića, koju njegovu pjesmu vole, jesu li čuli za Minju Subotu i njegov „Tobogan“, koji je važio za jednu od najljepših televizijskih emisija za djecu.

Za glavni dio časa u Udžbeniku je predviđen tekst (str. 93), koji učenici čitaju i analiziraju. Potom izdvajaju primjere pomoću kojih se uočava osnovno značenje lokativa. Tekst prate pitanja i zadaci koji se naslanjaju na stečeno znanje učenika i oblast obuhvaćenu **odjeljkom 8.2** povezuju s prethodno obrađenim sadržajima. Ako nastavnik procijeni da je poželjno, može pomenuti i drugu službu lokativa (objekat), potkrepljujući je primjerom iz ponuđenog teksta („Govoreći o pjesniku...“). Uz pomoć nastavnika, učenici kroz primjere uočavaju da se oblici lokativa upotrebljavaju uz glagole mirovanja, za razliku od oblika dativa i akuzativa. Da bi učenici što lakše razlikovali ove padežne oblike, korisno je uputiti ih da obrate pažnju na prijedloge koji

se uz njih koriste (uz imenske riječi). Posebno treba naglašavati i objašnjavati razliku između akuzativa i lokativa s prijedlozima *na* i *u* – u tome učenici najčešće griješe. U Radnoj svesci je tom razlikovanju posvećeno dosta pažnje (i u dijelu vezanom za akuzativ, i u dijelu o lokativu), no ako nastavnik procijeni da je potrebno, može pripremiti i dodatna vježbanja.

U završnom dijelu časa učenici rade zadatak iz Udžbenika (str. 96) i 2, 3, 4. zadatak s Radnog lista 8. Nakon toga, nastavnik će odlučiti da li da im pomene da se lokativom može označavati i kretanje po određenom prostoru. U Radnoj svesci za utvrđivanje predloženi su zadaci 8–14, str. 69, 70.

8.3. ANTONIMI, HOMONIMI, SINONIMI

(obrazovno-vaspitni ishod 5)

U prvom obrazovnom ciklusu učenici se susreću s riječima suprotnog i istog značenja, ali ne i s pojmovima homonima, sinonima, antonima. Čas posvećen sadržajima predviđenim **odjeljkom 8.3** može početi razgovorom u kojem će učenici objašnjavati svoje shvatanje pojma suprotne riječi, odnosno riječi istog značenja, i uz pomoć nastavnika navoditi primjere.

Učenici čitaju tekst *Ah, ta Zetska ravnica* (Udžbenik, str. 97), uočavaju oblik kazivanja upotrijebljen u njemu, odnos naslova i sadržaja teksta. U daljem radu (na tom tekstu ili na nekom drugom pripremljenom materijalu) učenici treba da uvide značaj homonima, antonima i sinonima u tekstu, ali i u svakodnevnom izražavanju i komunikaciji. Izdvajaju primjere za tri pomenute kategorije riječi.

Zaključuju da neki antonimi nastaju izvođenjem, tj. dodavanjem prefiksa, čime nova znanja povezuju s prethodno usvojenim iz oblasti tvorbe riječi (rad – nerad; unijeti – iznijeti, otvoren – zatvoren). Koristeći parove riječi suprotnog značenja, uče da grade jezičke kontraste i uočavaju da oni čine upečatljivijim usmeni ili pisani tekst. Nastavnik ih može podsjetiti da se kontrastima može označiti i neki cjelovit pojam, posebno ako želimo nešto da istaknemo: Naučio sam sve od A do Š; Čekala sam od jutra do mraka...

Iz teksta izdvajaju riječi istog ili sličnog značenja. Analizirajući ih, zaključuju da se sinonimi u tekstu javljaju zbog potrebe za slikovitijim i preciznijim izražavanjem. Važno je da uvide: prilikom upotrebe sinonima vrši se selekcija podataka, ističu se nijanse. Nastavnik im može ponuditi niz riječi istog ili sličnog značenja i predložiti da ih upotrijebe u rečenicama. Birajući „pravu“ riječ, učenik razmišlja i procjenjuje koji je izraz najadekvatniji, razmišlja o njegovoj preciznosti i razumljivosti, vrši selekciju. Na primjer, nije isto kad kažemo vjetar, vihor, povjetarac ili oluja; ne opisujemo istovjetnu radnju kad kažemo jesti, prezalogajiti, objedovati, ručati ili žderati.

U analizi homonima učenici se ponovo usredsređuju na sam pojam, zatim i na značaj konteksta – i u tekstu, i u svakodnevnim životnim situacijama. Prisjećaju se situacija kad je riječ istrgnuta iz konteksta dobila drugo značenje, navode primjere.

Kroz rad na ovom sadržaju učenici bogate rječnik i uviđaju značaj dobro izabrane riječi za ekspresiju koja se želi postići. (To se posebno odnosi na upotrebu antonima i sinonima.) Treba ih upućivati na korišćenje rječnika kako bi provjerili značenja riječi u vezi s kojima imaju nedoumice.

Za rad u grupama, koji omogućava razmjenu ideja, učenicima je ponuđeno da: stvaraju usmeni tekst o cvrčku i mravu (antonimi); opišu jedan prolječni dan u svom gradu (posebno homonimi, ali i antonimi i sinonimi); konstruišu rečenice s imenovanim kategorijama na osnovu sakupljene građe koja odgovara naslovu (pripremljeni primjeri antonima, homonima, sinonima) i napravljenog plana izlaganja / misaonog obrasca (Udžbenik, str. 99). Stvaraju tekstove u kojima do izražaja dolazi kreativnost, originalnost i stvaralačko mišljenje, primjenjuju osnovna znanja o oblikovanju tekstova. Prilikom govornog nastupa predstavnici grupa navode temu i naslov teksta, potom govorno izlažu koristeći pripremljeni materijal. Trude se da govore jasno, razložno i pravilno, poštujući ortoepsku normu. Javni nastup procjenjuju sami, zatim slušaju mišljenja drugih učenika i nastavnika. Važno je podsjetiti ih na koji način treba komentarisati tekst: uvijek prvo navesti dobre strane rada (kritički prijatelj), a tek potom dodati što bi sve trebalo u zadatku korigovati, naravno, uz obrazloženje. Vježbanje se može nastaviti u Radnoj svesci individualno na radnom listu 8, zadaci 5–7. Gradivo se kod kuće može utvrditi radom u Radnoj svesci, zadaci 15–22 (str. 71–73).

Rješenja zadataka iz Radne sveske, 8. cjelina

1. a) 5. Ovaj tekst informiše o nekom događaju i odgovora na pet pitanja karakterističnih za vijest.
b) 1. mali oglas, 2. televizijski program (javno obavještenje), 3. jelovnik (javno obavještenje), 4. red vožnje (javno obavještenje).
2. oblik novinarskog izražavanja---o nekom događaju.
istinita, zanimljiva, kratka, aktelna,važna, jasna i precizna.
KO, ŠTO, ĐE/GDJE, KAD, KAKO/ZAŠTO?
3. b)
4. a) Ko? Trinaesti međunarodni podgorički sajam knjiga i obrazovanja
Što?...je otvoren
Đe/Gdje...u garažnom dijelu Delta sitija
Kad? ...sinoć
Kako? ...svečano, uz slogan „Oprez – čitanje može izazvati slobodno razmišljanje. Djeca čitalaca i sama postaju čitaoci.”
b) U garažnom dijelu Delta sitija sinoć je svečano otvoren ...
5. Npr: Juče je u Bijelom Polju potpredsjednik Vlade i ministar poljoprivrede uručio rješenja o podršci mladim farmerima
6. mediji; štampani i elektronski.
7. Rješenja su različita, zavise od odgovora učenika.
8. mjesto
O KOME, O ČEMU, ĐE/GDJE?
mirovanja
9.

	lokativ jednine	lokativ množine
majka	majci	majkama
orah	orahu	orasima
knjiga	knjizi	knjigama
tetka	tetki	tetkama
10. Sve je dobro prošlo u školi.
Leptir je mirovao na dlanu.
Po stolu su bili rasuti papiri.
Jedan je nosio torbu o ramenu.
11. T T N T
12. na moru; u gradu; u kući; u bajci.

13.

Slika je stajala na stolu.

Krenuli su veselo ka selu.

Ušli su brzo u salu.

U sali je bilo bučno.

Stavio je sliku na sto.

akuzativ

lokativ

dativ

14. motiv – nominativ, boje – genitiv, pjesmi – lokativ, tumačenje – akuzativ, Miroslav Bronzić – nominativ, djelu – lokativ, boja – nominativ, osobine – akuzativ

15. antonimi

visoko, nisko; veselo, tužno; prava, kriva; kratak, dug

16. zemlja; sreća; kraj (završetak); rat; prvi; zadnji

17. završiti; mladost; ustati; mnogo; starog

18. a) Marko je bio rad da krene na rad. (rad: raspoložen, spreman, voljan; rad: ljudska djelatnost, posao)

Po rukama joj se razlio tuš pa je otrčala pod tuš. (tuš: crna vodena boja; tuš: naprava za pranje tijela)

Žurio je da pita da li je gotova pita. (pita: glagol pitati, obraćati se nekome; pita: vrsta peciva/jelo)

b) homonimi.

kontekstu (ostatku teksta).

19. obećati

sinonimi

glasovnom sastavu i obliku; istog, sličnog

20. Nije shvatao upotrebu zareza. „Svuda gdje zapneš, stavi zapetu“, govorio mu je otac. „Lako je njemu pričati kad njega ne provjeravaju“, kazivao je Vuk drugovima.

21. pustolovni; pričati; deskripcija; hitro; staza

22.

Q	B	R	A	T	I
B	A	G	R	E	M
U	R	M	A	P	E
Č	I	O	J	A	M
E	C	R	D	NJ	A
N	A	E	J	A	J

23.

- a) antonimi b) sinonimi c) antonimi
d) homonimi e) sinonimi

CJELINA UDŽBENIKA

- 9.1. službeni jezik i jezik u službenoj upotrebi
- 9.2. akcenat rečenice
- 9.3. kvantitet akcenta

OBRAZOVNO-VASPITNI ISHODI

Obrazovno-vaspitni ishod 6:

Na kraju učenja učenik će biti sposoban da razgovjetno i prirodno govori i u usmenoj komunikaciji demonstrira pravilan izgovor, a u pisanoj komunikaciji primjenjuje osnovna pravopisna znanja.

Obrazovno-vaspitni ishod 7:

Na kraju učenja učenik će biti sposoban da objasni značaj jezika kao sredstva komunikacije i da se snalazi u jezičkoj okolini.

ISHODI UČENJA

Tokom učenja učenik će moći da:

- uoči akcenat rečenice i akcenatske cjeline u rečenici;
- zapaža da su neki slogovi dugi, a neki kratki.

Tokom učenja učenik će moći da:

- razlikuje narodni i standardni jezik;
- imenuje koji je jezik službeni jezik, a koji su jezici u službenoj upotrebi u Crnoj Gori;
- objasni značaj učenja stranih jezika;
- prepozna i objasni povezanost jezika na primjerima određenih riječi.

Sadržaji/pojmovi:

- službeni jezik
- jezik u službenoj upotrebi
- akcenat rečenice, akcenatska cjelina, naglašeni slog, kvantitet

Prijedlog aktivnosti učenika

- Učenici čitaju kontinuirani i nekontinuirani tekst i odgovaraju na pitanja u vezi s njima. Na osnovu mape i datih tekstova nabrajaju jezike koji se govore u Crnoj Gori. Objašnjavaju šta znači službeni jezik, a šta jezik u službenoj upotrebi. Navode u kojim se krajevima naše zemlje mogu vidjeti dvojezični natpisi i na kojim jezicima.

- U govoru nastavnika i svojih drugova i drugarica uočavaju akcenat, odnosno naglašen slog. U snimljenim tekstovima uočavaju akcenat rečenice i akcenatske cjeline, razlikuju dug i kratak slog. Vode računa o pravilnom izgovoru riječi i tačnom mjestu akcenta, tj. pravilnom naglašavanju riječi. U vježbanjima ispravljaju pogrešno akcentovanu riječ, vježbaju jasno i tačno izgovaranje riječi uz poštovanje jezičke norme i pravila akcentuacije (mjesto akcenta). Njeguju ljepotu govora.

9.1. SLUŽBENI JEZIK I JEZIK U SLUŽBENOJ UPOTREBI

(obrazovno-vaspitni ishod 7)

Rad na sadržajima obuhvaćenim **odjeljkom 9.1** može započeti razgovorom o Crnoj Gori i crnogorskom jeziku. Npr.: Što biste predložili turistima da posjete u Crnoj Gori (koje krajeve, kulturno-istorijske spomenike, građevine, vjerske objekte...)? Koji jezik najčešće koristimo u komunikaciji sa strancima? (Očekivani odgovor je engleski jezik, ali učenici mogu dati odgovore i: ruski, njemački, italijanski, francuski; treba ih podstaći da obrazlože odgovor.)

Usmjeriti učenike na razmišljanje o razlikama u govoru koji koriste kod kuće i u školi.

Čitaju podatke iz tabele i tekst o značaju jezika. Na osnovu informacija u tabeli (broj stanovnika) uočavaju da je najzastupljeniji jezik u Evropi ruski, da slijede njemački, turski, francuski, engleski, italijanski...

Učenike treba uputiti da na osnovu mape i različitih vrsta tekstova (Udžbenik, str. 103, 104, 105) izvode zaključke o službenom jeziku u Crnoj Gori i drugim jezicima, o standardnom jeziku, ćirilici i latinici.

9.2. AKCENAT REČENICE

(obrazovno-vaspitni ishod 5)

Nastavnik ili nastavnica čita tekst (narodna pripovijetka), usredsređujući se na pravilan izgovor i akcentovanje riječi različite dužine (jednosložne, dvosložne, višesložne). Učenici pažljivo slušaju i uočavaju akcenatski slog, akcenatske cjeline i akcenat rečenice.

Slušaju tekst iz Akcenatskog priručnika i po ugledu na njega izgovaraju zadate rečenice (Udžbenik, str. 109). Učenicima treba skrenuti pažnju na intonaciju, koja zavisi od znaka inerpunkcije. Takođe im treba ukazati na razlikovanje značenja u zavisnosti od intonacije.

9.3. KVANTITET AKCENTA

(obrazovno-vaspitni ishod 6)

Učenici uče da razlikuju duge i kratke slogove u riječi. Potrebno je da nastavnik usporeno izgovara riječi da bi učenici uočili razliku u dužini slogova. Vježbanja slušanja i ponavljanja pomoći će im da uoče akcentovani slog i njegov kvantitet. : radni list 9.3 poslužiće učenicima da vježbaju duge i kratke akcente, kao i da prepoznaju akcentovani slog. Vježbanja se rade u paru. 1. Učenik A izgovara riječ, a učenik B govori da li je akcentovani slog dug ili kratak. Učenik A bilježi odgovor i upisuje V ili X, zavisno od

toga da li je odgovor tačan ili nije. Zatim učenik B čita riječi, a učenik A određuje dužinu sloga. Sada učenik B upisuje V ili X, zavisno od toga što misli da je tačno.

Učenici rade zadatke čiji je cilj provjera razumijevanja pojmova službeni jezik, standardni jezik, nestandardni jezik. Potom dobijaju zadatak da upotrijebe standardni i nestandardni jezik u svom sastavu. To može biti kratak sastav na temu *Razmjena đaka*.

Predložimo plan sastava:

Uvod

- Nastavnik saopštava da u okviru razmjene đaka u posjetu dolaze učenici 6. razreda iz Srbije, Bosne, Hrvatske, Albanije, i da im je potreban smještaj.
- Dogovor o smještaju kod vršnjaka u Crnoj Gori.

Razrada

- Razgovor s roditeljima o prijemu gosta (navesti razgovor roditelja i učenika, upravni govor – govor kod kuće).
 - Šta pokazati gostu iz druge države?
 - Kako pred njim razgovarati: standardnim ili nestandardnim jezikom?
 - Kojim jezikom pričati s gostom iz Albanije ako ne zna crnogorski, a niko u kući ne zna albanski?

Zaključak

- Saopštavanje odluke o prihvatanju gosta.
- Radost zbog stvaranja novog prijateljstva.

Rješenja zadataka iz Radne sveske (9. cjelina):

1.

Australija	engleski
Francuska	francuski
Njemačka	njemački
Crna Gora	crnogorski
Srbija	srpski
Hrvatska	hrvatski
Ujedinjeno Kraljevstvo	engleski
Sjedinjene Američke Države	engleski
Albanija	albanski
Rusija	ruski

2. a) upotrebljava se u školama, na televiziji, u javnim preduzećima.

3. v) Film je bio baš kul.

Obrazloženje odgovora: Rečenice pod a) i b) napisane su standardnim jezikom koji je u službenoj upotrebi u našoj zemlji. Rečenice pod a) napisane su latinicom, pod b) ćirilicom, a ravnopravna su oba pisma. Uljez je rečenica pod v) jer je u njoj upotrijebljena riječ *kul* koja se može čuti u komunikaciji mlađih generacija, ali ne i u službenoj i javnoj upotrebi.

4. a) Isticanje jednog sloga u riječi naziva se:

a) akcenat.

b) Riječi koje imaju svoj akcenat su:

a) naglašene riječi.

v) Akcentovanu cjelinu čine:

v) jedna naglašena i jedna nenaglašena riječ.

g) U crnogorskom jeziku akcenat može biti:

v) na samoglasniku i na vokalnem R.

5. Prvi slog: mačka, knjiga, učiti, petica.

Drugi slog: putovati, avion, telefon, odlikaš.

Treći slog: učionica, fotografisati.

6.

RIJEČ	√ ili X
Pri	X
pisanju	√
u	X
srećnim	√
tenucima	√
naravno	√
reči	√
se	X
nižu	√
same	√
od	X
sebe	√
vezuju	√
i	X
odbijaju	√
pomeraju	√
premeštaju	√
ili	X
potpuno	√
brišu	√

7. a) Na mjesecini / dan / ko danju / vidan...

b) Car je / poljubi / i povrate se / opet / u carski / dvor.

v) Na izlazu / iz sela / račvale su se / tri / ceste: / jedna / prema moru, / druga / prema gradu, / a treća / – nije vodila / nikamo.

g) Tako / reči / žive, / u stvari, / dvostrukim / životom, / i same / za sebe, / kao takve / i kao izražajni / znakovi / u sklopu / čovekove / misli / koja traži / svoj / izraz.

8. trag dug
 pet dug
 konj kratak
 zdrav kratak
 sunce dug
 zima dug

9. a) poplaviti; dug slog poplaviti; kratak slog
 b) grad; dug slog grad; kratak slog
 v) luk; kratak slog luk; dug slog
 g) kupiti; dug slog kupiti; kratak slog

10.

Riječ	Dug slog	Kratak slog
Sonja	x	√
iziđi	√	x
skitamo	√	x
imam	x	√
ludu	√	x
želju	x	√
večeras	x	√
lutam	√	x
iznesi	x	√
samo	x	√
malo	x	√
nježnosti	√	x
kaputa	x	√
zalogaj	x	√
jedan	x	√
ogromnu	√	x
glad	√	x
noćas	x	√
nestvarno	√	x
lijep	x	√
grad	√	x

RADNI LISTOVI - PRIJEDLOG VJEŽBANJA

Radni list 1.1

TEKST BROJ 1

Preduzetnički klub osmog razreda naše škole organizuje predstavljanje radova Kluba 14. 12. 2018. godine, od 12 do 14 časova, u holu škole. Dobro došli!

TEKST BROJ 2

Učenicima šestog razreda

Dragi učenici, važno podsjećanje! Kao što ste već obaviješteni na sjednici Učeničkog parlamenta 12. 12. 2018. godine, akciju prikupljanja knjiga za školsku biblioteku organizujemo u subotu, 15. 12. 2018. godine. Očekujemo da dođete u što većem broju.
Vaš Učenički parlament

TEKST BROJ 3

OBAVJEŠTENJE ČLANOVIMA PREDUZETNIČKOG KLUBA

Obavještavaju se članovi Preduzetničkog kluba osmog razreda da će se sastanak u vezi s predstavljanjem radova našeg kluba održati u utorak, 11. 12. 2018, u kabinetu geografije.

1. Napiši koji podaci nedostaju u tekstovima 1, 2 i 3:

Tekst 1

Tekst 2

Tekst 3

2. Označi tvrdnju/tvrdnje koje mogu biti obrazloženje za nedostatak nekih podataka u tekstu 2:

- a) Na početku teksta rečeno je da je to samo podsjećanje.
- b) Za takve vrste akcija nije potrebno više podataka.
- c) Sve informacije date su na sjednici Učeničkog parlamenta.
- d) Akcija će trajati čitav dan pa nije potrebno precizirati vrijeme.

3. U tabelu upiši podatke o događajima koji su pomenuti u tekstovima 1,2 i 3, poštujući redosljed dešavanja.

DOGAĐAJ	DATUM
1.	
2.	
3.	
4.	

4. Jovan je učenik šestog razreda. Na koji od ovih događaja neće otići? Obrazloži odgovor.

5. Jovan želi da ide na akciju prikupljanja knjiga sa svojim drugom Acom. Sprema se da Acu napiše pismo u kojem će ga obavijestiti o akciji i predložiti mu dogovor oko zajedničkog odlaska. Pomozi Jovanu da napiše pismo:

Radni list 1.2

Zvanično pismo

MJESTO I DATUM PISANJA	
ZVANIČNO OBRAĆANJE	
RAZLOG OBRAĆANJA	
POJEDINOSTI	
ZAVRŠNO OBRAĆANJE POZDRAV	
PODACI O POŠILJAOCU/POTPIS	

Nezvanično pismo

MJESTO I DATUM PISANJA (AKO SE RADI O PISMU, A NE O TELEFONSKOJ PORUCI)	
NEZVANIČNO OBRAĆANJE	
RAZLOG OBRAĆANJA	
POJEDINOSTI	
ZAVRŠNO OBRAĆANJE POZDRAV	

Radni list 1.3

PROMJENLJIVE RIJEČI	NEPROMJENLJIVE RIJEČI
IMENICE – knjiga, muzika, kiša, Vlado	PRILOZI – gore, desno, juče, loše,
ZAMJENICE – vi, tvoje, njihov, sebe, nečiji	PRIJEDLOZI – pri, na, za, ispod, uoči
PRIDJEVI – zlatno, dedin, donji, šarena	UZVICI – joj, hej, ura, aha
GLAGOLI – doći, spavati, učiti	VEZNICI – i, pa, ali, ili, nego
NEKI BROJEVI – osnovni od jedan do četiri, svi redni brojevi	RJEČCE – ne, li, zar, barem, nažalost, evo, gle

PRIDJEV + IMENICA

BUDNO DIJETE

VISOKI MLADIĆ

GRUBO PLATNO

PRILOG + GLAGOL

BUDNO PRATITI

VISOKO LETJETI

GRUBO SE OBRAĆATI

Radni list 1.4

1. U tekstu pisma podvuci nepromjenljive riječi:

Bijela, 2. jun 2016. godine

Dragi Marko,

Pišem ti ovo kao odgovor na tvoje pismo koje si mi poslao prošle sedmice. Nijesam stigao da ti odgovorim ranije jer nijesam imao vremena, pa te ovom prilikom pozivam da dođeš kod mene u Boku. To je prelijep zaliv, okovan brdima, a u zalivu Jadransko more, plavo i duboko.

Ovih dana u Boki se organizuju fešte povodom Praznika mimoze. I književnici iz Boke održaće književno veče. Dođi što prije da ne bi propustio mnoge zabavne događaje.

Tvoj najbolji drug Vuk

(Vuk Korović VII-3, Jedra,

list učenika i nastavnika Osnovne škole „Orjenski bataljon“ Bijela, broj 5)

2. Poveži istaknute riječi u rečenicama s odgovarajućim značenjima (neka značenja se ponavljaju):

Čim prestane kiša, idemo napolje.

vremensko značenje

Danas ćemo raditi pismenu vježbu.

značenje mjesta

Ispred kuće bilo je puno cvijeća.

značenje uzroka

Razočarao se **zbog** poraza.

značenje isticanja

Milica **i** Jovan su sestra **i** brat.

Nije stigao na vrijeme **jer** je kasnio autobus.

značenje zapovijesti

Baš sam se umorio.

Neka prestane s tom galamom.

povezuje rečenične članove

3. Poveži linijom podvučenu riječ i riječ na koju se ona odnosi. Pored svakog primjera napiši P ako je riječ promjenljiva, a N ako je riječ nepromjenljiva:

Udobno se smjestite. _____

Ova sjedišta su udobna. _____

Brzo je trčao. _____

Ovo kuće je baš brzo. _____

Odlično sam uradio kontrolni zadatak. _____

Muzika je bila odlična. _____

Jutros se loše osjećao. _____

Sjutra previđaju loše vrijeme. _____

Radni list 1.5

DEMINUTIVI
NAJČEŠĆE SE GRADE NASTAVCIMA
OD IMENICA MUŠKOG RODA
-ić (nožić)
-čić (kestenčić)
-ak (smiješak)
-ičak (kamičak)
OD IMENICA ŽENSKOG RODA
-ica (klupica)
-čica (grančica)
OD IMENICA SREDNJEG RODA
-ce (zvonce)
-ašce (sunašce)
-ence (djetence)

AUGMENTATIVI
NAJČEŠĆE SE GRADE NASTAVCIMA
-ina (komadina)
-čina (oficirčina)
-etina (rupetina)
-urina (kosurina)

1. Za svaku od datih imenica napiši po dvije rečenice: jednu, koja će sadržati deminutiv date imenice, i drugu, s pridjevom mali/mala i imenicom (vidi prvi primjer).

IMENICA	REČENICA S PRIDJEVOM MALI/ MALA I IMENICOM	REČENICA S DEMINUTIVOM
proslava	Dođite na našu malu proslavu.	Dođite na našu proslavicu.
pehar		
školjka		
šetnja		

2. Za svaku od datih imenica napiši po dvije rečenice: jednu koja će sadržati augmentativ date imenice, i drugu s pridjevom veliki/velika i imenicom (vidi prvi primjer).

IMENICA	REČENICA S PRIDJEVOM VELIKI/ VELIKA I IMENICOM	REČENICA S AUGMENTATIVOM
TORBA	Ne treba ti tako velika torba za izlet.	Ne treba ti tolika torbetina za izlet.
KOFER		
KUĆA		
BALON		

Radni list 2.1

ĐACI PJEŠACI

1. Cilj snimka *Đaci pješaci* je da:

- pokaže kako je težak život na sjeveru Crne Gore
- zaključimo kako dugotrajno pješaćenje negativno utiče na uspjeh učenika
- saznamo kako se druže djeca iz nekih udaljenih mjesta
- uvidimo kako teški uslovi putovanja do škole učenike ne sprečavaju da budu dobri đaci
- naučimo nešto više o ljudima i običajima u ovom mjestu.

(Odaberi odgovor za koji misliš da je tačan.)

2. Odredi redosljed dešavanja u prilogu (upiši brojeve od 1 do 4):

- _____ škola i druženje đaka pješaka
- _____ porodični život đaka pješaka
- _____ mjesto i način života u njemu
- _____ drugi govore o uspjesima đaka pješaka

3. Koji bi od ponuđenih naslova dao ovome prilogu?

- a) Težak put do znanja
- b) Upornošću do petica
- c) Iz udaljenih sela nema puta do škole
- d) Druženje važnije od škole

4. Zašto učenicima nije teško da pješāče do škole?

5. Treba da napišeš kratak tekst o ovim đacima pješacima za školski sajt ili časopis. Poređaj date ključne pojmove tako da dobiješ plan na osnovu kojeg ćeš napisati tekst.

- _____ uspjeh đaka pješaka
- _____ druženje tokom puta
- _____ teški vremenski uslovi
- _____ pješaćenje i do desetak kilometara do škole
- _____ teškoće na koje nailaze tokom putovanja
- _____ udaljenost škole
- _____ opis kraja u kome se nalazi škola

Radni list 2.2

GRAĐA

RASPROSTRANJENOST

ROGATE MAHOVINE

RAZMNOŽAVANJE

Radni list 2.3

1. Imenicu *drug* promijeni po padežima u jednini i množini.

	JEDNINA	MNOŽINA
Nominativ		
Genitiv		
Dativ		
Akuzativ		
Vokativ		
Instrumental		
Lokativ		

2. Imenicu *nastavnica* promijeni po padežima u jednini i množini.

	JEDNINA	MNOŽINA
Nominativ		
Genitiv		
Dativ		
Akuzativ		
Vokativ		
Instrumental		
Lokativ		

3. Zaokruži padež podvučenih riječi u rečenicama.

Pošalji <u>Jovanu</u> poruku.	N.	G.	D.	A.	V.	I.	L.
<u>Milane</u> , požuri!	N.	G.	D.	A.	V.	I.	L.
Sreo sam <u>Milicu</u> u bioskopu.	N.	G.	D.	A.	V.	I.	L.
<u>Nikola</u> voli fudbal.	N.	G.	D.	A.	V.	I.	L.
Dugo smo se zadržali ispred <u>škole</u> .	N.	G.	D.	A.	V.	I.	L.
Navijači su se rastrčali po <u>terenu</u> .	N.	G.	D.	A.	V.	I.	L.
Sjedim s <u>Larom</u> u trećoj klupi.	N.	G.	D.	A.	V.	I.	L.

Radni list 2.4

1. Upiši zgrade na odgovarajuća mjesta u rečenicama:

- a) Crtica se nikad ne razdvaja bjelinama razmacima od djelova koje povezuje.
- b) Simo Matavulj 1852–1908 je u crnogorskom kulturno-prosvjetnom, a mnogo više u književnom i političkom životu, ostavio duboke i trajne tragove.
- c) Crte u kucanom štampanom tekstu uvijek treba odvajati bjelinama.
- d) Umjesto navodnika često se upotrebljavaju iskošena slova italik, kurziv, koja u svemu zamjenjuju taj rečenični znak.
- e) Imenice označavaju bića čovjek, kokot, pas, predmete šolja, zgrada, međa, svojstva radost, žalost sreća i pojave sjever, mrak, grom.
- f) Pridjevi označavaju osobine onoga što je označeno imenicom npr. vrijedan čovjek, vrijedna žena.
- g) Glagoli označavaju radnju učiti, čitati, pjevati, stanje radovati se, nadati se, voljeti i zbivanje sijevati, grmjeti.
- h) Broj jedan označava jedninu, ali može imati i značenje pridjeva isti, npr.: Kao da ih je jedna majka rodila.

2. Pred tobom je odlomak iz dramskog teksta *Hozentarus* Dragane Kršenković-Brković. Upiši zgrade tamo gdje je potrebno.

LUDA: Mora da sam doista lud kad ludu podučavam. Krene pa se poslije nekoliko koraka zaustavi i dovikne savjetniku. Poslušaj me... mada ćeš ubrzo i sam uvidjeti: vjeruj istini, a ne onima koji se opsjenom služe...

Luda ode. Savjetnik samo odmahne rukom i krene na drugu stranu.

Muzički motiv. Savjetnik bojažljivo odlazi. Ugleda doktora kako stoji iznad retorti sa podignutim rukama. On tajanstvenim glasom nešto izgovara.

DOKTOR:

Hokus, pokus menapolus,
heklahoklus, mentapoluks,
daleke tajne, gledajte amo
i moju formulu oživite samo...
ćiribu... ćiriba...
...šoplik... i, opet, šoplik...

Doktor učuta zagledan u retortu. Ništa se ne dešava. Savjetnik je zagledan u nju. Poslije izvjesnog vremena se usudi da priđe.

DOKTOR ljut: Ne daje glasa...! Pa šta? Dobiću ja već jednom zlato iz običnog metala. Kao svaki pravi alhemičar... I, šta se to vas tiče? Ko ste uopšte vi?

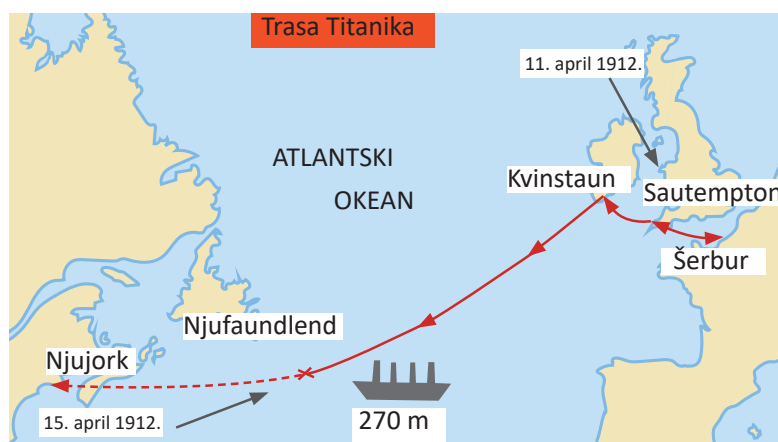
SAVJETNIK uplašen, povuče se par koraka: Ja sam savjetnik našeg voljenog i jedinog kralja.

Radni list 3.1

Koristeći tekst *Brod Titanik* i mapu *Trasa Titanika*, odgovori na pitanja 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7 i 8.

BROD TITANIK

- Brod je imao korito s dvostrukim dnom, podijeljenim na 16 hermetički zatvorenih pregrada. S obzirom na to da su četiri pregrade mogle biti poplavljene a da to ne utiče na bezbjednost, smatran je nepotopivim.
-
- Zbog ove tragedije uvedena su nove obaveze. Propisano je da broj mjesta u čamcima za spasavanje mora biti jednak broju putnika. *Titanik* je imao 1178 mjesta za spasavanje, a 2224 putnika. Takođe, svi brodovi treba da održavaju neprekidnu radio-vezu zbog eventualnih poziva u pomoć. Brod *Kalifornija* bio je udaljen oko 32 km od *Titanika*, ali nije čuo poziv u pomoć, jer, kako se smatra, nijesu bili na radio-vezi. Uspostavljena je i Međunarodna zimska patrola da nadgleda sante na plovnim putevima.
-
- Titanik* je bio luksuzni britanski putnički brod, koji je krenuo iz Sautempton (Engleska) za Njujork. Bilo je to njegovo prvo putovanje.
-
- Ipak, malo pred ponoć 14. aprila 1912. godine, brod je udario u santu leda jugoistočno od Kejv Rejsa u Njufaundlendu. Probijeno je pet pregrada i brod je potonuo. Utopilo se više od 1500 putnika, a oko 700 ih se spasilo.
-
- Džejms Kameron je 1997. godine o *Titaniku* snimio film koji je dobio jedanaest Oskara.

1. Odlomci iz teksta *Brod Titanik* ispremetani su. Pored svakog odlomka nalazi se kružić u koji treba da upišeš broj od 1 do 5 tako da redosljed bude dobar.

2. Na liniji ispod svakog od odlomaka napiši kojem dijelu teksta pripada (uvod, razrada, zaključak).

3. U trećem odlomku teksta riječ Engleska stavljena je u zagrade. Zašto?

4. Kad je *Titanik* krenuo za Njujork?

5. Kad je *Titanik* udario u santu leda?

6. Što označava isprekidana linija na mapi?

7. Napiši tri pravila koja su uvedena poslije potonuća *Titanika*.

1)

2)

3)

8. Na mapi je ispod skice broda dat podatak u metrima (270 m). Što on označava?

1) Koliko je brod bio dug.

2) Koliko je brod još trebalo da plovi do cilja.

3) Kolika je dubina na kojoj se nalaze olupine broda.

(Zaokruži broj ispred tačnog odgovora.)

Radni list 3.1.1

Tekst 1

Posjeta muzejima jedan je od najboljih načina da na jedinstven, jezgrovit i sveobuhvatan način u kratkom roku steknete uvid u historiju, kulturu, naučna i tehnička dostignuća naroda, mjesta, zemlje koju želite da posjetite.

Broj posjeta svjetskim muzejima iz godine u godinu raste. Prema izvještaju koji svake godine priprema TEA (Themed Entertainment Association) u saradnji s kompanijom AECOM, napravljena je lista najpopularnijih muzeja u 2017. godini. Prikupljeni podaci govore da je 20 najposjećenijih muzeja posjetilo ukupno 108 miliona ljudi. Najposjećeniji je bio Luvr (Pariz) sa 8,1 milion posjeta, zatim Nacionalni muzej Kine u Pekingu sa 8,06 miliona posjeta. Treće mjesto dijele Nacionalni muzej avijacije i astronautike u Vašingtonu, koji se nalazi u okviru Smitsonovog instituta, i Muzej umjetnosti Metropoliten u Njujorku. Slijede:

5. Muzeji Vatikana, Vatikan
6. Muzej nauke i tehnologije, Šangaj
7. Nacionalni prirodnjački muzej, Vašington
8. Britanski muzej, London
9. Tejt modern, London
10. Nacionalna galerija umjetnosti, Vašington

(priređeno prema tekstu preuzetom sa www.travelmagazine.rs, 31. maj 2018)

Tekst 2

Poznata turistička agencija Trip advajzer sprovela je i ove godine anketu u kojoj su milioni turista širom svijeta ocijenili najbolje kulturne destinacije.

Muzej Metropoliten u Njujorku već treću godinu zaredom proglašava se najboljim muzejem na svijetu. Osnovan 1870. godine, ovaj se muzej našao na vrhu liste zahvaljujući kolekciji umjetničkih djela koja obuhvata period od preko 5000 godina. Druga pozicija pripala je Nacionalnom muzeju Drugog svjetskog rata u Nju Orleansu, dok se Muzej Orse u Parizu našao na trećem mjestu. Iza njih su:

4. Institut umjetnosti, Čikago
5. Muzej Ermitraž i Zimski dvorac, Sankt Peterburg
6. Nacionalni memorijalni muzej 11. septembar, Njujork
7. Nacionalni muzej antropologije, Meksiko
8. Akropoljski muzej, Atina
9. Nacionalni muzej Prado, Madrid
10. Muzej Viktorije i Alberta, London

Deset najboljih muzeja u Evropi

1. Muzej Orse, Pariz
2. Muzej Ermitraž i Zimski dvorac, Sankt Peterburg

3. Akropoljski muzej, Atina
4. Nacionalni muzej Prado, Madrid
5. Muzej Viktorije i Alberta, London
6. Nacionalna galerija, London
7. Muzej Vasa, Stokholm
8. Luvr, Pariz
9. Egipatski muzej, Torino
10. Rajskmuzeum, Amsterdam

(priređeno prema tekstu preuzetom sa www.travelmagazine.rs, 31. maj 2018)

Tekst 3

Muzej Luvr je nekadašnji dvorac francuskih kraljeva koji se nalazi u Parizu. Počeo ga je graditi Filip Ogist 1204. godine, kao tvrđavu, da bi kasnije zdanje bilo prerađeno. Dograđivali su ga i mijenjali mnogi kraljevi sve do 1848. godine, a najviše Luj XIV. Danas je to kompleks koji čini velika četvorougona palata u obliku potkovice s centralnim dvorištem u kome se nalazi čuvena staklena piramida. Luvr je jedan od najbogatijih umjetničkih muzeja svijeta. U njemu se čuva i poznata slika *Mona Liza*.

Mona Liza, poznata i kao *Đokonda*, jedan je od najčuvenijih portreta na svijetu. Naslikao ga je Leonardo da Vinči, početkom 16. vijeka.

Portretisana Mona Liza bila je žena Firentinca Frančeska del Đokonde. Da Vinči je uspio da prikaže beskonačnu nježnost njenog lika zahvaljujući slikarskoj tehnici nazvanoj sfumato (fina izmaglica). To je način slikanja koji stvara efekat prozirnog vela i igre svjetlosti pod kojom jasni oblici postepeno nestaju. Slika je izazvala divljenje zbog majstorstva sjenčenja i mekoće postignutog tona. Kasnije je i oko slike i oko modela stvorena čitava legenda.

Tekst 4

Slika *Gernika* Pabla Pikasa predstavlja jedan od najpoznatijih antiratnih simbola. To je umjetnička interpretacija bombardovanja Gernike, nekadašnje prijestonice Baska u sjevernoj Španiji, za vrijeme Španskog građanskog rata (1936–1939). Ova čuvena slika dugo je bila izložena u Muzeju moderne umjetnosti u Njujorku, da bi 1981. godine bila vraćena u Španiju. Danas se nalazi u Muzeju kraljice Sofije u Madridu.

Kompozicija slike je sklopljena od razjedinjenih, razbacanih i fragmentarnih oblika, koji nemaju ni masu, ni volumen. Podijeljena je na tri kompozicijska dijela, kako se često slikalo u srednjem vijeku i renesansi. Likovi se nalaze u središnjem trouglu i u dva nepotpuna kvadrata s obje njegove strane. Slika naglašava bol, patnju, stradanje. Skoro je lišena boja, ima samo nekoliko sivih tonova.

Gernika je prvi put izložena na Svjetskoj izložbi u Parizu, u junu 1937. godine.

1. Što je tema tekstova?

2. Po čemu se treći tekst razlikuje od prethodna dva?

3. Što je slično u trećem i četvrtom tekstu?

4. Rasporedi naslove tako što ćeš svaki upisati iznad odgovarajućeg teksta.

Poznata slika Pabla Pikasa *Najposjećeniji muzeji svijeta u 2017. godini*

Dvorac i muzej *Turisti presudili: Ovo je deset najboljih muzeja na svijetu*

5. Ako želiš da se informišeš o najboljim muzejima na svijetu, na kojem ćeš sajtu potražiti informacije?

6. Koji se muzeji nalaze u Evropi, a spadaju među deset najboljih na svijetu?

7. Želiš da saznaš nešto o slici *Gernika* i odlučuješ se za istraživanje putem interneta. Na raspolaganju su ti sljedeći ključni pojmovi za pretragu:

- Muzeji – najposjećeniji na svijetu
- Muzeji – najbolji na svijetu
- Muzeji – najbolji u Evropi
- Muzeji – najpoznatije slike

Koji ćeš ključni pojam koristiti da bi došao/došla do tražene informacije?

Radni list 3.2

1. Podijelite tekst na uvod, razradu i zaključak.

(1) Štuka je (2) riba grabljivica. Zbog toga je njeno drugo ime (3) vodeni vuk. (4) Tijelo štuke je građeno za brzi start. To joj omogućava da uspješno lovi. Lovi iz zasjede: miruje pa se onda naglo zaleti za plijenom. Zgrabi plijen svojim velikim ustima punim zuba. Ipak, kad bi se sreła s električnom jeguljom, povukla bi se. (5) Električna jegulja je (6) riba koja proizvodi vrlo jake strujne udare, kojima može povrijediti druge ribe, pa i čovjeka. (7) Postojbine štuke su (8) Evropa i Azija, a jegulje (9) Južna Amerika. Zato se ne plaši, (10) vodeni vuče.

2. U rečenicama je brojevima od 1 do 9 obilježen nominativ. Igrajući igru IKS – OKS, prepoznajte službu svakog od oblika nominativa i upišite je u odgovarajuće polje.

Igra IKS i OKS – nominativ (rad u paru)

1	2	3
4	5	6
7	8	9

3. Objasnite zašto su riječi obilježene brojem 10 uljezi.

Napomena: Ovaj radni list može se pripremiti i za frontalni rad. Tako bi svi učenici učestvovali u igri i uz pomoć nastavnika odmah provjerili naučeno.

Radni list 4.1

1. Pročitaj odlomak, pa uradi zadatke.

Doktor: Dobiću ja već jednom zlato iz običnog metala. Kao svaki pravi alhemičar... I, šta se to Vas tiče? Ko ste uopšte Vi?

Savjetnik: Ja sam savjetnik našeg voljenog i jedinog kralja.

Doktor: A, tako... Priđite bliže. I? Otkud Vi u mojoj odaji? Šta hoćete?

Savjetnik: Vidite, duboko uvaženi visoko poštovani doktore. Ja sam Vam u jednoj silnoj nevolji. Zbog jedne riječi mi glava može odletjeti s ramena. Ostali ste mi još Vi kao jedina nada...

Doktor: Riječ? Kakva riječ? Zašto riječ?

(priređeno prema dramskom tekstu *Hozentarus* Dragane Kršenković-Brković, Čitanka za 6. razred)

a) Sagovornici u razgovoru su:

Tema njihovog razgovora je:

b) Izdvoj pravila kulturnog ophođenja koja uočavaš u razgovoru:

2. Pročitaj tekst.

Petar: Marina! Kakvo prijatno iznenađenje! Sjećaš li me se?

Marina: Pa kako da se ne sjećam svog najboljeg drugara iz vrtića?! Prošlo je dosta vremena. Tražila sam te na Fejsbuku i Instagramu, ali te nijesam pronašla.

Petar: Ne koristim društvene mreže, ne bih da postanem zavisn. Više volim da čitam. Kako ti provodiš slobodno vrijeme?

Marina: I ja volim da čitam. Ovih dana čitam „Hajduke“. Mnogo mi se sviđa knjiga. A volim i muziku i upravo žurim na voz za Podgoricu, idem na takmič...

Petar: I moja sestra Milica svira gitaru! Uživam da je slušam.

Marina: Da, muzika može da učini život ljep...

Petar: Ponekad me, ipak, ometa u mojim aktivnostima kad želim nešto drugo da pratim. Danas sam htio da gledam film.

Marina: Žurim, Petre, izvini! Moram da idem. Ćao!

Petar: Ćao, Marina!

a) Odredi sagovornike

Izdvoj značajne podatke (ključne riječi) u razgovoru:

b) Pokušaj da zamisliš susret Marine i Petra. Pretpostavi što mimika na njihovom licu pokazuje (koja osjećanja, stanja) na početku razgovora?

A u drugom dijelu razgovora?

Koji sagovornik ne primjenjuje pravila kulturne komunikacije (aktivnog slušanja)?
Obrazloži:

Radni list 4.2

1. Podvuci oblike genitiva u sljedećim rečenicama. Na liniji napiši njegovo značenje.

U našem gradu posjekli su mnogo lipa. _____

Izašao je iz učionice zbunjen. _____

Volim da idem na selo moga oca. _____

Uz njihovu pomoć oslobodio se treme. _____

Marko se dugo stidio svojih postupaka. _____

2. Umjesto prisvojnih pridjeva, upotrijebi (napiši) imenice u obliku prisvojnog genitiva.

slavujeva pjesma – pjesma _____

morska obala – obala _____

lastino gnijezdo – gnijezdo _____

očev zagrljaj – zagrljaj _____

3. Podvuci oblike genitiva u tekstu.

Pod pokožicom se nalazi deblji sloj – krzno, izgrađeno od vezivnog tkiva. Pod njim je potkožno tkivo izgrađeno od vezivnog masnog tkiva koje sprečava gubitak toplote i predstavlja rezervoar energije. U krznu se nalazi veliki broj znojnih žlijezda. One imaju klupčasti dio i izvodni kanal. Klupčasti dio obavijen je spletom kapilara. Zbog prisustva znojnih žlijezda koža učestvuje u izlučivanju. Isparavanjem znoja troši se energija.

4. Pročitaj tekst odlomka, pa riješi zadatke.

Car, videći da je djevojka mnogo mudrija od njega, zapovijedi ocu da je dovede pred njega. Kad je dovede, oboje se poklone pred njim, onda je car zapita:

– Pogodi, djevojko, što se može najdalje čuti?

Djevojka odgovori:

– Čestiti care, najdalje se mogu čuti grom i laž.

Tada se car dohvati za bradu i obrnuvši se svoj gospodi zapita ih:

– Pogodite, koliko valja moja brada?

(odlomak iz narodne pripovijetke *Djevojka cara nadmudrila*)

a) U odlomku je upotrijebljen _____ način (varijanta) obilježavanja upravnog govora. Umjesto navodnika, uz navedene riječi koristi se _____

b) Upravni govor iz teksta pretvori u neupravni

Radni list 5.1

A

Odgovori na pitanja i zadatke.

1. Nabroj vrste ptica.

2. Navedi vrste ptica koje lete brzo.

3. Koje ptice ne lete?

4. Nabroj ptice selice. Zašto se sele u druge krajeve?

5. Čime se hrane ptice?

6. Od čega prave gnijezda? Za što im služe gnijezda?

7. Kako se zove nauka o pticama? Kako se zove naučnik koji proučava ptice?

Radni list 5.1.1

A

Upiši bilješke u misaoni obrazac.

Naziv mjesta (teme rada): _____

Geografski položaj (gdje/đe se nalazi, kako do njega stići):

Opis (površina, širina, dubina, veza rijeke Bojane i jezera...):

Radni list 5.3

List za nastavnike

Frontalni rad u kojem učestvuju svi učenici, a takmiče se po redovima (red A, red B, red C). Nastavnik pomoću projektora prikazuje na tabli tabelu. Ako za to nema uslova, može smanjiti broj polja i tabelu nacrtati na tabli, ili kopirati radni list u onoliko primjeraka koliko u odjeljenju ima učenika.

Učenik „otvara“ neko polje, npr. 6C, a nastavnik sa svog lista čita JU. Učenik treba da kaže šta znači ta skraćenica i da to značenje upiše na odgovarajuće mjesto u tabeli. Ili: nastavnik upisuje u polje 1A riječi *NA PRIMJER*, a učenik piše odgovarajuću skraćenicu. Za svaki tačan odgovor upisuje se 1 bod, za netačan 0 bodova (bodove bilježi nastavnik ili neko od učenika). Ako je odgovor netačan, odgovara učenik iz drugog reda i dobija ili ne dobija bod, zavisno od odgovora.

	Red A	Red B	Red C
1.	na primjer	magistar	Broj
	npr.	mr	b. /br.
2.	profesor	množina	škola/školski
	prof.	mn.	šk.
3.	i slično	Osnovna škola	strana
	i sl.	OŠ	str.
4.	vijek	istok	to jest
	v.	I	tj.
5.	doktor	gospodin	srednji rod
	dr	gdin	s. r.
6.	gospođa	jug	Javna ustanova
	gđa	J	JU
7.	dativ	i drugi	Kulturno-informativni centar
	dat.	i dr.	KIC
8.	superlativ	ove godine	francuski jezik
	superl.	o. g.	fran. jez.
9.	red/razred	1. lice jednine	r.
	r.	1. l. jed.	red
10.	Crnogorsko narodno pozorište	i tako dalje	druga
	CNP	itd.	dr.

List za učenike

	Red A	Red B	Red C
1.	na primjer		Broj
		mr	
2.		množina	
	prof.		šk.
3.	i slično		strana
		OŠ	
4.	vijek		to jest
		I	
5.	doktor		srednji rod
		gđin	
6.		jug	
	gđa		JU
7.			Kulturno-informativni centar
	dat.	i dr.	
8.	superlativ	ove godine	francuski jezik
9.		1. lice jednine	
	r.		red
10.		i tako dalje	druga
	CNP		

Radni list 6

1. Osmisli oglas koji bi se mogao naći na oglasnoj tabli u tvojoj školi. Neka ti kao pomoć posluže sljedeće riječi: izgubljen (telefon...), nađen, prodajem (lektiru...), kupujem, mijenjam (sličice...) ... 2.

2. Pažljivo pogledaj tekst, pa dopuni rečenice i odgovori na pitanja.

JEDNA NIT
ZA JEDAN
OSMIJEH
DJEČJI

Aleksandra

Da se tradicija tkanja ne zaboravi

Budi dio humanitarne misije Radionice
ALEKSANDRA RAM!

Aleksandra RAM

The advertisement features a vibrant, multi-colored woven textile with fringed edges. The text is overlaid on the right side of the image. At the bottom left, there is a logo consisting of a stylized cross or star shape with a central square. The overall tone is warm and artistic.

Tekst je _____.

Njen naručilac je _____.

Prepiši reklamni slogan _____.

Naručilac se bavi _____. Kakav uticaj reklama ima na primaoca? _____

3. Dopuni rečenicu oblikom akuzativa imenice u zagradi.

Jovan je izašao _____ . (bašta)

Sunce je prosulo zrake _____ . (cvijeće)

Sanela će kupiti cvijeće _____ . (sestra)

Josipa baca kamenčiće _____ . (ulica)

4. Odredi sljedeće riječi po načinu građenja (tvorbi):

Vjeronauka _____

Kuglica _____

Miroljubiv _____

Sreća _____

Dužina _____

5. U svakoj od datih riječi podvuci dio koji utiče na promjenu značenja riječi i napiši njegov naziv (sufiks/prefiks).

Nacrtati _____

Kućni _____

Kuglica _____

Prestrog _____

6. Pročitaj pažljivo date riječi i podvuci one koje su nastale dodavanjem sufiksa.

Bratu, bratski, brate, brata, bratov, bratac.

Objasni.

7. Od imenice zima napravi porodicu riječi.

Radni list 7.1

Događaj	
Dan, datum, vrijeme	
Mjesto održavanja	
Ko obavještava?	
Kome je obavještenje namijenjeno?	

Obavještenje

Radni list 7.2

Instruktor plivanja daje časove, cijena 5 eura sat, grupa od 4 polaznika. Telefon za informacije: 068/000-000.

Škola plivanja – besplatno za osnovce od četvrtog do devetog razreda. Subotom od 12 do 14 na plivalištu gradskog bazena. Potrebno ponijeti izvještaj o uspjehu s posljednjeg tromjesečja.

Cjenovnik bazena
Radno vrijeme BAZENA – od 08:00 do 22:30
Cijene ulaznica:
dnevni termin/1 h (od 07:00 do 16:00) – 2,00 €
noćni termin/1 h (od 16:00 do 22:30) – 2,50 €
za djecu do 14 god. termin 1 h – 1,00 €
mjesečna karta – 30,00 €
TERMINI ZA GRAĐANE
Svakog dana u sljedećim terminima: 8 h–9 h; 10 h–11 h;
12 h–13 h; 14 h–15 h; 16 h–17 h; 18 h–19; 20 h–21 h.

1. Pred tobom su dva razgovora. U oba su sagovornici učenici šestog razreda koji su pročitali tekstove na oglasnoj tabli. Pažljivo pročitaj razgovore, a potom na osnovu njih i podataka s oglasne table uradi zadatak.

Prvi razgovor

Dragan: Da se spremimo za ljeto i more, idemo na bazen ili u školu plivanja?

Aleksandar: Ja vikendom idem s tatom na selo.

Dragan: Onda možemo zajedno na privatne časove, samo nas dvojica, to je najbolje. Šta kažeš?

Drugi razgovor

Lana: Jovana, hoćeš li da u četvrtak ili petak idemo zajedno na bazen? Recimo, od 18 do 19 h.

Jovana: Petkom mogu samo od 19 do 20 h. Da povedem i mlađu sestru ako je za nju besplatno? Ima 7 godina.

Lana: Za nju je bolje da ide u besplatnu školu plivanja, da nauči da pliva malo bolje.

Jovana: Ili kod instruktora plivanja sve tri, i treba nam još neko.

Odredi posebno, za svakog učesnika razgovora, na koje od ponuđenih aktivnosti može da ide, a na koje ne može. Usmeno obrazloži svoje odgovore.

Aleksandar	Škola plivanja	
	DA	NE
Dragan i Aleksandar	Instruktor plivanja	
	DA	NE
Jovana	Bazen – četvrtak 18 h–19 h	
	DA	NE
Jovana	Bazen – petak 19 h–20 h	
	DA	NE
Jovana	Bazen – petak 18 h–19 h	
	DA	NE
Jovanina mlađa sestra	Škola plivanja	
	DA	NE
Lana	Bazen – petak 18 h–19 h	
	DA	NE

Radni list 7.3

Odredi padeže podvučenih riječi (iz teksta *Prvo crnogorsko takmičenje u frizbiju*, Radna sveska, str. 61):

Takmičiće se školski timovi osnovnih škola... iz Podgorice.

... novi pristup sportu.

Treneri te organizacije posjećuju osnovne i srednje škole širom Crne Gore ... u namjeri da učenicima predstave ovaj sport.

Ultimativni frizbi je timski sport...

Među igračima nema fizičkog kontakta.

PR služba Ministarstva prosvjete.

NOMINATIV	
GENITIV	
DATIV	
AKUZATIV	

Radni list 7.4

Zaokruži broj ispred rečenice koja je pravilno napisana. Pogrešno napisane riječi ili nazive napiši pravilno.

1. Najveći vjerski sukob koji je zahvatio znatnu teritoriju Evrope bio je tridesetogodišnji Rat (1618–1648). _____

2. Jedan od najtežih događaja u vjerskim ratovima bila je Vartolomejska noć 1572. godine. _____

3. Riječ Renesansa potiče iz francuskog jezika i u prevodu znači Preporod.

4. Time je počeo prvi Balkanski rat.

5. Do novog crnogorsko-mletačkog ratnog savezništva došlo je u vrijeme Morejskog rata.

6. Nakon Berlinskog kongresa u Crnoj Gori su formirani novi organi vlasti.

7. U drugom balkanskom ratu Crna Gora je učestvovala na strani Srbije.

8. Crna Gora je u Balkanskim ratovima dobila znatno teritorijalno proširenje.

9. Pretečom Humanizma smatra se Dante Aligijeri i njegovo djelo Božanstvena komedija. _____

10. Novi ustanak – drugi srpski ustanak, započeo je aprila 1815.

Radni list 8

1.

DRUGA RADIONICA – MALE TAJNE USPJEŠNOG UČENJA

U okviru projekta Male tajne uspješnog učenja, 27. 11. 2017. godine, u OŠ „Jovan Draganić“ na Petrovićima realizovana je druga radionica za učenike pod nazivom „Radno mjesto, plan učenja i stilovi učenja“. Učenici su u okviru radionice razgovarali o izboru radnog mjesta, planu i različitim načinima učenja, o pažnji, izdvajanju bitnog, o važnosti vođenja temeljnih zabilješki ili mapa uma. Radionicu je realizovala pedagoškinja škole u saradnji s učenicima.

(Preuzeto sa zvanične Fejsbuk stranice škole – prilagođeno)

a) Pronađi odgovore na pet pitanja karakterističnih za vijest

Ko je realizator/realizatorka radionice?

Izvedi zaključak o tome što je glavna tema projekta, a što druge radionice.

Zašto se pedagoškinja odlučila baš za tu oblast?

Da li bi želio/željela da učestvuješ u radu neke slične radionice? Ako je odgovor pozitivan, pojasni zašto.

2. Dopuni rečenice oblicima lokativa imenica u zagradi.

Bili smo na _____ . (Trebjesa)

Mirsada i Amir se kupaju u _____ . (Lim)

Uspjeh joj je visio o _____ . (konac)

Sreća se osjećala/ošććala u _____ . (glas)

Mario voli da putuje po _____ . (svijet)

3. Podvuci oblike lokativa u tekstu.

Ljetovali smo zajedno na Svetom Stefanu. Irena je svakoga dana nosila sat na ruci. Kad bismo se kupali u moru, ostavljala ga je na plaži. Ako nije bila na plaži, šetala je po gradu. U torbi je uvijek nosila flašu vode i maramice. Stajala bi pri obali i gledala u beskrajno plavetnilo ispred sebe. U njenim očima vidjelo se da beskrajno uživa.

4. Podvuci imenice i odredi im padež.

Kao veliki poštovalac francuske kulture i zaštitnik filozofa Voltera, kralj Fridrih Veliki uspio je da u svojoj zemlji sprovede mnoge reforme. Ukinuo je smrtnu kaznu za manje prestupe, zabranio torturu i uveo vjersku toleranciju. Sproveo je reforme u vojsci i sudstvu i tako osnažio prusku državu. S ostvarenim proširenjima Kraljevina Pruska postala je jedna od vodećih evropskih sila. Fridrih Veliki je podigao i dvorac u blizini grada Potsdama i dao mu ime Sansusi. U dvorcu je primao evropske vladare i francuske filozofe.

(priređeno prema tekstu iz Udžbenika iz istorije za 8. razred)

5. Napiši antonime za sljedeće riječi.

prošlost _____

govoriti _____

tišina _____

nježan _____

6. Objasni značenje homonima.

Na stolu su stajale pare, a u sobi se ne vidi od pare. _____.

Dok su oni kupili lišće, mi smo kupili bickl. _____.

Tata je pošao u sud, a majka da kupi novi sud. _____.

Treba se toplo oblačiti kad se počne oblačiti. _____.

7. a) Napiši riječi kojima možeš zamijeniti podvučene primjere, a da značenje ostane isto:

Moj ljubimac veselo maše repom. _____.

Ovaj dan mi je bitan. _____.

Kroz njegov prozor uvijek se čuje vika. _____.

Tmurni oblaci kruže nad gradom. _____.

Dobio je novi časovnik. _____.

b) Riječi koje imaju isto ili slično značenje zovu se _____.

Radni list 9.3

Grupa A

Riječ	Učenik B	Učenik A
drug		
tijelo		
voda		
knjiga		
pismo		

Grupa B

Riječ	Učenik B	Učenik A
biljka		
nosić		
mačak		
lak		
krov		

2. Podvuci akcentovani slog

Grupa A

potrčati
kategorija
duša
kačamak
pjevati

Grupa B

namjera
onomatopeja
hrskavica
palačinka
opisati

Primjer:

Grupa A

Riječ	Učenik B	Učenik A
drug	<i>dug 1</i>	<i>√ 1</i>
tijelo	<i>dug 0</i>	<i>√ 0</i>
voda		
knjiga		
pismo		

Grupa B

Riječ	Učenik B	Učenik A
biljka	<i>kratak 0</i>	<i>x 1</i>
nosić		
mačak		
lak		
krov		

RJEŠENJA RADNIH LISTOVA

Rješenja radnog lista 1.1

1. podatak/podaci koji nedostaju

Tekst 1 kome je namijenjen tekst

Tekst 2 gdje će biti organizovana akcija i u koje vrijeme

Tekst 3 ko obavještava i u koje vrijeme

2. a) i c)

3.

DOGAĐAJ	DATUM
1. Sastanak članova Preduzetničkog kluba osmog razreda	11. 12. 2018.
2. Sjednica Učeničkog parlamenta	12. 12. 2018.
3. Predstavljanje radova Preduzetničkog kluba osmog razreda	14. 12. 2018.
4. Prikupljanje knjiga za školsku biblioteku	15. 12. 2018.

4. Jovan neće otići na sastanak Preduzetničkog kluba osmog razreda jer je on učenik šestog razreda.

5. Tekst Jovanovog pisma Acu treba da sadrži elemente nezvaničnog pisma.

Rješenja radnog lista 1.4

1.

Dragi Marko,

Pišem ti ovo kao odgovor na tvoje pismo koje si mi poslao prošle sedmice. Nijesam stigao da ti odgovorim ranije jer nijesam imao vremena, pa te ovom prilikom pozivam da dođeš kod mene u Boku. To je prelijep zaliv, okovan brdima, a u zalivu Jadransko more, plavo i duboko.

Ovih dana u Boki se organizuju fešte povodom Praznika mimoze. I književnici iz Boke održaće književno veče. Dođi što prije da ne bi propustio mnoge zabavne događaje.

Tvoj najbolji drug Vuk

(Vuk Korović VII-3, *Jedra*, list učenika i nastavnika Osnovne škole „Orjenski bataljon“ Bijela, broj 5)

2.

Čim prestane kiša, idemo napolje. ————— vremensko značenje

Danas ćemo raditi pismenu vježbu. —————

Ispred kuće bilo je puno cijeca. ————— značenje mjesta

Razočario se zbog poraza. ————— značenje uzroka

Milica i Jovan su sestra i brat. ————— značenje isticanja

Nije stigao na vrijeme jer je kasnio autobus. ————— značenje zapovijesti

Baš sam se umorio. —————

Neka prestane s tom galamom. ————— povezuje rečenične članove

3.

Udobno se smjestite.	N
Ova sjedišta su udobna.	P
Brzo je trčao.	N
Ovo kuće je baš brzo.	P
Odlično sam uradio kontrolni zadatak.	N
Muzika je bila odlična.	P
Jutros se loše osjećao.	N
Sjutra previđaju loše vrijeme.	P

Rješenja radnog lista 2.1

1. Uvidimo kako teški uslovi putovanja do škole učenike ne sprečavaju da budu dobri đaci.

2. 2, 1, 4, 3

3. b)

4. Prihvatiti svaki odgovor učenika kojim se upućuje na druženje s vršnjacima kao razlog zbog kojeg đacima pješaćenje nije teško.

5. Opis kraja u kome se nalazi škola.

Teški vremenski uslovi.

Pješaćenje i do desetak kilometara do škole.

Druženje tokom puta.

Teškoće na koje nailaze tokom putovanja.

Uspjeh đaka pješaka.

Rješenja radnog lista 2.3

1.

Nominativ	drug	drugovi
Genitiv	druga	drugova
Dativ	drugu	drugovima
Akuzativ	druga	drugove
Vokativ	druže	drugovi
Instrumental	drugom	drugovima
Lokativ	drugu	drugovima

2.

Nominativ	nastavnica	nastavnice
Genitiv	nastavnice	nastavnica
Dativ	nastavnici	nastavnicama
Akuzativ	nastavnicu	nastavnice
Vokativ	nastavnice	nastavnice
Instrumental	nastavnicom	nastavnicama
Lokativ	nastavnici	nastavnicama

3.

Pošalji Jovanu poruku.	D
Milane, požuri!	V
Sreo sam Milicu u bioskopu.	A
Nikola voli fudbal.	N
Dugo smo se zadržali ispred škole.	G
Navijači su se rastrčali po terenu.	L
Sjedim s Larom u trećoj klupi.	I

Rješenja radnog lista 2.4

1.

a) Crtica se nikad ne razdvaja bjelinama (razmacima) od djelova koje povezuje.

b) Simo Matavulj (1852–1908) u crnogorskom kulturno-prosvjetnom, a mnogo više u književnom i političkom životu, ostavio je duboke i trajne tragove.

c) Crte u kucanom (štampanom) tekstu uvijek treba odvajati bjelinama.

d) Umjesto navodnika često se upotrebljavaju iskošena slova (italik, kurziv), koja u svemu zamjenjuju taj rečenični znak.

e) Imenice označavaju bića (čovjek, kokot, pas), predmete (šolja, zgrada, međa), svojstva (radost, žalost sreća) i pojave (sjever, mrak, grom).

f) Pridjevi označavaju osobine onoga što je označeno imenicom (npr. vrijedan čovjek, vrijedna žena).

g) Glagoli označavaju radnju (učiti, čitati, pjevati), stanje (radovati se, nadati se, voljeti) i zbivanje (sijevati, grmjeti).

h) Broj jedan označava jedninu, ali može imati i značenje pridjeva isti (npr.: Kao da ih je jedna majka rodila).

2.

LUDA: Mora da sam doista lud kad ludu podučavam. (Krene pa se poslije nekoliko koraka zaustavi i dovikne savjetniku.) Poslušaj me... mada ćeš ubrzo i sam uvidjeti: vjeruj istini, a ne onima koji se opsjenom služe...

(Luda ode. Savjetnik samo odmahne rukom i krene na drugu stranu.)

(Muzički motiv. Savjetnik bojažljivo odlazi. Ugleda doktora kako stoji iznad retorti sa podignutim rukama. On tajanstvenim glasom nešto izgovara.)

DOKTOR: Hokus, pokus menapolus,
 heklahoklus, mentapoluks,
 daleke tajne, gledajte amo
 i moju formulu oživite samo...
 ćiribu... ćiriba...
 ...šoplik... i, opet, šoplik...

(Doktor učuta zagledan u retortu. Ništa se ne dešava. Savjetnik je zagledan u nju. Poslije izvjesnog vremena se usudi da priđe.)

DOKTOR (Ijut): Ne daje glasa...! Pa šta? Dobiću ja već jednom zlato iz pobičnog metala. Kao svaki pravi alhemičar... I, šta se to vas tiče? Ko ste uopšte vi?

SAVJETNIK (uplašen, povuče se par koraka): Ja sam savjetnik našeg voljenog i jedinog kralja.

Rješenja radnog lista 3.1

1. Brojevi po redosljedu: 2, 3, 1, 4, 5.
2. Djelovi kompozicije po redosljedu: razrada, razrada, uvod, razrada, zaključak.
3. To je objašnjenje da se grad Sautempton nalazi u Engleskoj.
4. *Titanik* je za Njujork krenuo 11. aprila 1912. godine.
5. *Titanik* je u santu leda udario pred ponoć 14. aprila 1912. godine. /14. aprila 1912.
6. Isprekidana linija na mapi označava dio puta koji *Titanik* nije prešao jer je potonuo.
7.
 1. Broj mjesta u čamcima za spasavanje treba da bude jednak broju putnika na brodu.
 2. Brodovi treba da održavaju neprekidnu radio-vezu zbog poziva u pomoć.
 3. Uspostavljena je Međunarodna zimska patrola da nadgleda sante na plovnim putevima.
8.
 - 1) Koliko je brod bio dug.

Rješenja radnog lista 3.1.1

1. Tema tekstova su muzeji. / Tema tekstova su najpoznatiji i najposjećeniji muzeji.
2. U prva dva teksta se govori o najposjećenijim i najboljim muzejima, a u trećem o Monalizi, najčuvenijem portretu.
3. U trećem i četvrtom tekstu se govori o poznatim slikama (Mona Liza i Gernika).
4. Tekst 1 Najposjećeniji muzeji svijeta u 2017. godini; Tekst 2 Turisti presudili: Ovo je deset najboljih muzeja na svijetu; Tekst 3 Dvorac i muzej; Tekst 4 Poznata slika Pabla Pikasa.
5. Na sajtu www.net/putovanja/zanimljivosti.
6. Muzej Orse u Parizu, Muzej Ermitraž i Zimski dvorac, Sankt Peterburg, Akropoljski muzej, Atina, Nacionalni muzej Prado, Madrid, Muzej Viktorije i Alberta, London.
7. Muzeji – najpoznatije slike.

Rješenja radnog lista 3.2

1.

Uvod: (1) Štuka je (2) riba grabljivica. Zbog toga je njeno drugo ime (3) vodeni vuk.

Razrada: (4) Tijelo štuke je građeno za brzi start. To joj omogućava da uspješno lovi. Lovi iz zasjede: miruje pa se onda naglo zaleti za plijenom. Zgrabi plijen svojim velikim ustima punim zuba. Ipak, kad bi se srela sa električnom jeguljom, povukla bi se. (5) Električna jegulja je (6) riba koja proizvodi vrlo jake strujne udare, kojima može povrijediti druge ribe, pa i čovjeka.

Zaključak: (7) Postojbine štuke su (8) Evropa i Azija, a jegulje (9) Južna Amerika. Zato se ne plaši, (10) vodeni vuče.

2.

¹ subjekat	² imenski dio predikata	³ imenski dio predikata
⁴ subjekat	⁵ subjekat	⁶ imenski dio predikata
⁷ subjekat	⁸ imenski dio predikata	⁹ imenski dio predikata

3. To je vokativ, a ne nominativ.

Rješenja radnog lista 4.1

1.

a) Doktor i savjetnik.

Riječ.

b) Sagovornici se ne poznaju. Savjetnik primjenjuje pravila kulturnog ophođenja tokom razgovora, persira doktoru, obraća mu se s poštovanjem i uvažavanjem. Doktor persira savjetniku, ali se ophodi i grubo prema njemu.

2.

a) Sagovornici su Petar i Marina.

Značajni podaci (ključne riječi): vrtić, drugovi, knjige, muzika, takmičenje.

b) U prvom dijelu razgovora na licu se može pročitati iznenađenje i radost; u drugom dijelu pokreti lica (mimika) mogu pokazivati nestrpljenje i zabrinutost (zbog mogućeg kašnjenja) i razočaranje zbog upadanja u riječ.

Na početku razgovora oba sagovornika se ophode kulturno; na kraju razgovora Petar prekida Marinu dok govori, što je nekulturan postupak, bitno mu je samo ono što on želi reći.

Rješenja radnog lista 4.2

1.

U našem gradu posjekli su mnogo lipa.
Izašao je iz učionice zbunjen.
Volim da idem na selo moga oca.
Uz njihovu pomoć oslobodio se treme.
Marko se dugo stidio svojih postupaka.

dioni

ablativni

prisvojni

ablativni

ablativni

2.

pjesma slavuja
obala mora
gnijezdo laste
zagrljaj oca

3. Pod pokožicom se nalazi deblji sloj – krzno, izgrađeno od vezivnog tkiva. Pod njim je potkožno tkivo izgrađeno od vezivnog masnog tkiva koje sprečava gubitak toplote i predstavlja rezervoar energije. U krznu se nalazi veliki broj znojnih žlijezda. One imaju klupčasti dio i izvodni kanal. Klupčasti dio obavijen je spletom kapilara. Zbog prisustva znojnih žlijezda koža učestvuje u izlučivanju. Isparavanjem znoja troši se energija.

4.

a) Prva. Crta.

b) Car je zapitao djevojku da pogodi šta se može najdalje čuti.

Djevojka je odgovorila caru da se najdalje mogu čuti grom i laž.

Tada se car dohvati za bradu i obrnuvši se svoj gospodi, zapita ih da pogode koliko valja njegova brada.

Rješenja radnih listova 5.1 i 5.1.1 zavise od odgovora učenika.

Rješenja radnog lista 5.3

	Red A	Red B	Red C
1.	na primjer	magistar	Broj
	npr.	mr	b./br.
2.	profesor	množina	škola/školski
	prof.	mn.	šk.
3.	i slično	Osnovna škola	strana
	i sl.	OŠ	str.
4.	vijek	istok	to jest
	v.	I	tj.
5.	doktor	gospodin	srednji rod
	dr	gdin	s. r.
6.	gospođa	jug	Javna ustanova
	gđa	J	JU
7.	dativ	i drugi	Kulturno-informativni centar
	dat.	i dr.	KIC
8.	superlativ	ove godine	francuski jezik
	superl.	o. g.	fran.jezik
9.	red/razred	1. lice jednine	r.
	r.	1. l. jed.	red
10.	Crnogorski narodno pozorište	i tako dalje	druga
	CNP	itd.	dr.

Rješenja radnog lista 6

1.

Oglasi mogu biti u vezi sa svakodnevnim životom u školi tako da se u njima može naći što je izgubljeno, nađeno, što učenici žele da mijenjaju i slični odgovori, svojstveni njihovim interesovanjima.

2.

Reklama.

Radionica Aleksandra RAM.

Jedna nit za jedan osmijeh dječji.

Tkanjem (ili: ručnim radom, pravljenjem materijala).

Motiviše ga na bavljenje humanitarnim radom (pomoć djeci).

3.

u baštu

na cvijeće

za sestru

niz ulicu

4.

vjeronauka ____ složena

kuglica ____ izvedena

miroljubiv ____ složena

sreća ____ prosta

dužina ____ izvedena

5.

nacrtati – prefiks

kućni – sufiks

kuglica – sufiks

prestrog – prefiks

6.

bratu, bratski, brate, brata, bratov, bratac

Ostale su padežni oblici imenice brat i pridjev.

8. zimski, zimus, zimovanje, zimomoran, zimnica...

Rješenja radnog lista 7.2

Aleksandar – škola plivanja	NE
Dragan i Aleksandar – instruktor plivanja	NE
Jovana – bazen (četvrtak 18 h – 19 h)	DA
Jovana – bazen (petak 19 h – 20 h)	NE
Jovana – bazen (petak 18 h – 19 h)	DA
Jovanina mlađa sestra – škola plivanja	NE
Lana – bazen (petak 18 h – 19 h)	DA

Rješenja radnog lista 7.3

NOMINATIV	školski timovi, timski sport
GENITIV	osnovnih škola, iz Podgorice, te organizacije, Crne Gore, fizičkog kontakta, Ministarstva prosvjete
DATIV	sportu, učenicima
AKUZATIV	osnovne i srednje škole

Rješenja radnog lista 7.4

1. Tridesetogodišnji rat
2. /
3. renesansa, preporod
4. Prvi balkanski rat
5. /
6. /
7. Drugom balkanskom ratu
8. balkanskim ratovima
9. humanizma
10. Drugi srpski ustanak

Rješenja radnog lista 8

1.

a) Ko? Druga radionica za učenike.

Što? Realizovana je pod nazivom „Radno mjesto, plan učenja i stilovi učenja“.

Kad? 27. 11. 2017. godine.

Gdje? U OŠ „Jovan Draganić“ na Petrovićima.

Kako? U okviru projekta Male tajne uspješnog učenja.

b) Pedagoškinja škole u saradnji s učenicima.

Glavna tema projekta je kako uspješno učiti; tema druge radionice je značaj izbora radnog mjesta, stvaranja plana učenja i traženja odgovarajućeg stila u učenju.

Da bi se popravio uspjeh učenika.

Isti razlog: da bi uspješnije učio/učila (i slični odgovori).

2.

Trebjesi

Limu

koncu

glasu

svijetu

3.

Ljetovali smo zajedno na Svetom Stefanu. Irena je svakog dana nosila sat na ruci. Kad bismo se kupali u moru, ostavljala ga je na plaži. Ako nije bila na plaži, šetala je po gradu. U torbi je uvijek nosila flašu vode i maramice. Stajala bi pri ogradi i gledala u beskrajno plavetnilo ispred sebe. U njenim očima vidjelo se da beskrajno uživa.

4.

Kao veliki poštovalac francuske kulture i zaštitnik filozofa Voltera, kralj Fridrih Veliki uspio je da u svojoj zemlji sprovede mnoge reformе. Ukinuo je smrtnu kaznu za manje prestupe, zabranio torturu i uveo vjersku toleranciju. Sproveo je reformе u vojsci i sudstvu i tako osnažio prusku državu. S ostvarenim proširenjima Kraljevina Pruska postala je jedna od vodećih evropskih sila. Fridrih Veliki je podigao i dvorac u blizini grada Potsdama i dao mu ime Sansusi. U dvorcu je primao evropske vladare i francuske filozofе.

poštovalac – nominativ, kulture – genitiv, zaštitnik – nominativ, filozofa Voltera – genitive, kralj Fridrih veliki – nominativ, zemlji – lokativ, reforme – akuzativ. kaznu – akuzativ, prestupe – akuzativ, torturu – akuzativ, toleranciju – akuzativ. Reforme – akuzativ, vojsci – lokativ, sudstvu – lokativ, državu – akuzativ. proširenjima – instrumental, Kraljevina Pruska – nominativ, sila – genitiv. Fridrih Veliki – nominativ,

dvorac – akuzativ, blizini – lokativ, grada Potsdama – genitiv, ime Sansusi - akuzativ.
dvorcu – lokativ, vladare – akuzativ, filozofe – akuzativ.

5.

prošlost – sadašnjost

govoriti – čutati

tišina – buka

nježan – grub

6. s

para: novac; para: gasovito stanje tečnosti

kupili: sakupljali; kupili: trgovali, nabavili

sud: ustanova; sud: predmet u domaćinstvu

oblačiti (se): odijevati (se); oblačiti (se): prekrivati oblacima

7.

a) radosno

važan, značajan

galama, buka

tamni, sivi

sat

b) sinonimi.

Rješenja radnog lista 9.3

1.

Grupa A

drug – dug
tijelo – kratak
voda – kratak
knjiga – kratak
pismo – dug

Grupa B

biljka – dug
nosić – kratak
mačak – dug
lak – kratak
krov – dug

2.

Grupa A

potrčati
kategorija
duša
kačamak
pjevati

Grupa B

namjera
onomatopeja
hrskavica
palačinka
opisati

LITERATURA:

1. Barić, E., Lončarić, M., Malić, D., Pavešić, S., Peti, M., Zečević, V. i Znika, M., *Hrvatska gramatika*, Školska knjiga, Zagreb, 1997.
2. Bešter Turk, M. (2003): *Sodobno pojmovanje pismenosti in pouk slovenskega jezika v šolah v Republiki Sloveniji*, 39. seminar slovenskega jezika, literature in kulture, Univerza v Ljubljani, Filozofska fakulteta, Oddelek za slovenistiko, Centar za slovenščino kot drugi/tuji jezik, Ljubljana.
3. Čirgić, A., Šušanj, J., *Akcenatski priručnik*, ZUNS, Podgorica, 2016.
4. Čirgić, A., Silić, J., Pranjković, I., *Gramatika crnogorskoga jezika*, Ministarstvo prosvjete i nauke, Podgorica, 2010.
5. Ćosić, P. i sar., *Rečnik sinonima*, Beograd, 2008.
6. Ilić, P., *Srpski jezik i književnost u nastavnoj teoriji i praksi*, Zmaj, Novi Sad, 1998.
7. *Kako učenicima pomoći da stvaraju usmene i pisane, umjetničke i neumjetničke tekstove – prvi koraci*, Zavod za školstvo, 2014.
8. Klaić, B., *Novi rječnik stranih riječi*, Školska knjiga, Zagreb, 2012.
9. Klajn, I., Šipka, M., *Veliki rečnik stranih reči i izraza*, Prometej, Novi Sad, 2006.
10. Kristal, D., *Kembrička enciklopedija jezika*, Nolit, Beograd, 1996.
11. Lukačević, Lj., Šebek, T., Medigović, V., Božović, M., *Marketing u turizmu*, CSO, Podgorica, 2011.
12. Marinković, S., *Metodika kreativne nastave srpskog jezika i književnosti*, Kreativni centar, Beograd, 1995.
13. Maslovarić, B., Martinović, B., Blečić, M., *Poslovna komunikacija*, ZUNS, Podgorica, 2013.
14. *Medijska pismenost*, Zavod za školstvo, Podgorica, 2009.
15. Mićunović, Lj., *Savremeni leksikon stranih riječi*, KZNS Univerzitetska riječ, 1988.
16. *Nastava/učenje u savremenoj školi*, Zavod za školstvo, Podgorica, 2011.
17. *Nastava orijentisana na učenje*, CDRSEE, 2013.
18. Nikolić, M., *Metodika nastave srpskog jezika i književnosti*, Zavod za izdavanje udžbenika SRS, Beograd, 2009.
19. Pešikan M, Jerković J., Pižurica M., *Pravopis srpskog jezika*, Novi Sad, 1997.
20. Piper, P., Klajn, I., *Normativna gramatika srpskog jezika*, Matica srpska, Novi Sad, 2013.
21. PISA 2012 – Crna Gora, preliminarni izvještaj, Ispitni centar Crne Gore, Zavod za školstvo, Podgorica, 2013.
22. PISA 2015. u Crnoj Gori, rezultati, Ispitni centar Crne Gore, Podgorica, 2017.

23. Popović, D., *Standardni jezik i nastava jezika u osnovnim školama*, ZUNS, Podgorica, 2011.
24. Popović, D., *Savremeni pristup nastavi jezika*, Podgorica 2011.
25. Popović, D., *Čitati, razumjeti, znati*, ZUNS, Podgorica, 2014.
26. Popović, T., *Rečnik književnih termina*, Beograd, 2010.
27. *Pravopis crnogorskoga jezika*, Ministarstvo prosvjete i nauke, Podgorica, 2010.
28. Predmetni program Crnogorski-srpski, bosanski, hrvatski jezik i književnost (I, II, III, IV, V, VI, VII, VIII i IX razred osnovne škole), ZZŠ, Podgorica, 2011.
29. *Put stvaraoca – radost pisanja*, Naša škola, Zavod za školstvo, Podgorica 2018.
30. Silić, J., *Crnogorski jezik, naučno-metodološke osnove standardizacije crnogorskoga jezika*, Ministarstvo prosvjete i nauke, Podgorica, 2010.
31. Stanković-Veljković, D. *Komunikativni pristup u nastavi srpskog jezika*, Književnost i jezik, Beograd, 2013.
32. Stanojčić, Ž., *Gramatika i jezik*, Titograd, 1987.
33. Stevanović, M., *Savremeni srpskohrvatski jezik I i II*, Naučna knjiga, Beograd, 1969.
34. Visinko, K., *Jezično izražavanje u nastavi hrvatskog jezika*, Pisanje, Školska knjiga, Zagreb, 2010.
35. Visinko, K., *Čitanje – poučavanje i učenje*, Školska knjiga, Zagreb, 2014.
36. Živković, D., *Teorija književnosti sa teorijom pismenosti*, priručnik za nastavnike i učenike, IK Draganić, Beograd, 2001.

